

ВІСНИК ***КОНСТИТУЦІЙНОГО*** ***СУДУ УКРАЇНИ***

Загальнодержавне періодичне видання

Засноване
19 лютого 1997 року

Свідоцтво
про державну реєстрацію
Серія КВ № 2444

Виходить
шість разів на рік

Засновник:
Конституційний Суд України
Адреса: 01033, м. Київ-33,
вул. Жилинська, 14

4/2014

Редакційна рада

- Ю. Баулін** — Голова Конституційного Суду України, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України (голова Редакційної ради)
- П. Стецюк** — суддя Конституційного Суду України, кандидат юридичних наук, доктор права (заступник голови Редакційної ради)
- Ю. Барабаш** — проректор, завідувач кафедри конституційного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України
- В. Бринцев** — суддя Конституційного Суду України, доктор юридичних наук, професор
- М. Гранат** — суддя Конституційного Трибуналу Республіки Польща, доктор наук, професор
- І. Гриценко** — декан юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор
- М. Козюбра** — суддя Конституційного Суду України у відставці, завідувач кафедри загальнотеоретичних наук Національного університету «Києво-Могилянська академія», доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України
- М. Костицький** — суддя Конституційного Суду України у відставці, професор кафедри філософії права і юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України
- М. Мельник** — суддя Конституційного Суду України, доктор юридичних наук, професор
- А. Селіванов** — постійний представник Верховної Ради України у Конституційному Суді України, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України
- І. Сліденко** — суддя Конституційного Суду України, доктор юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник
- В. Тихий** — суддя Конституційного Суду України у відставці, віце-президент — керівник Київського регіонального центру НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України
- Б. Футей** — суддя Федерального суду претензій США, доктор права, професор
- С. Шевчук** — суддя Конституційного Суду України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України
- В. Шишкін** — суддя Конституційного Суду України, кандидат юридичних наук, доцент

АКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Рішення Конституційного Суду України

у справі за конституційним зверненням громадянина Скорохода Василя Васильовича щодо офіційного тлумачення словосполучення «пенсіонерів по старості», яке міститься в абзаці шостому статті 125 Житлового кодексу Української РСР 9

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Яковенка Андрія Олександровича щодо офіційного тлумачення положень статей 108, 234, 235, 309 Кримінального процесуального кодексу України у системному зв'язку з положеннями частини першої статті 3, частини першої статті 8, частини другої статті 19, частини другої статті 30 Конституції України 15

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Бокова Георгія Юрійовича щодо офіційного тлумачення положень пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України 19

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень абзаців третього, четвертого, п'ятого, шостого статті 2 Закону України «Про альтернативні види палива» 22

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Журавського Михайла Валерійовича щодо офіційного тлумачення положень статті 15 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» 25

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Доценка Антона Миколайовича щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 389¹¹ Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України 28

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням публічного акціонерного товариства «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат» щодо офіційного тлумачення положень пункту 4 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини четвертої статті 60 Цивільного процесуального кодексу України 31

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 статті 10¹, пункту 5 статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», частин третьої, четвертої, шостої, сьомої, восьмої статті 179, статті 182, частини першої статті 182¹ Кодексу законів про працю України, частини другої статті 17, частини третьої статті 18 Закону України «Про відпустки». 34

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України у взаємозв'язку з положеннями статті 21, частини першої статті 182¹ Кодексу законів про працю України, частини першої статті 19 Закону України «Про відпустки», статті 3 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» 37

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянки Зеленіної Людмили Яківни щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 87 Закону України «Про пенсійне забезпечення» у системному зв'язку з положеннями частин першої, другої статті 99 Кодексу адміністративного судочинства України. 40

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Горбенка Євгена Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 364, пунктів 3, 4 примітки до статті 364 Кримінального кодексу України. 43

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Кудрявцева Сергія Валентиновича щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 389¹¹ Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України. 46

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положень статті 294 Цивільного кодексу України у системному зв'язку з його положеннями статей 269, 271, 272, 273, 274 49

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням первинної організації профспілки трудящих металургійної і гірничодобувної промисловості України публічного акціонерного товариства «АрселорМіттал Кривий Ріг» щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 22 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», частини першої статті 1, пункту 1 частини першої статті 12 Господарського процесуального кодексу України 51

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Харківського міського товариства «Спадщина» щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 19 Конституції України та частини першої статті 1 Господарського процесуального кодексу України 55

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянки Лазуренко Тетяни Вікторівни щодо офіційного тлумачення положень пункту 1 частини першої, частини другої статті 40 Кодексу законів про працю України. 58

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Куцевича Віталія Васильовича щодо офіційного тлумачення положень статей 303, 305, 307, 309 Кримінального процесуального кодексу України у системному зв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України 61

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадян Докана Андрія Владиславовича, Коротич Галини Петрівни, Полоніка Євгена Івановича, Соколика Володимира Вікторовича, Сороки Миколи Миколайовича, Філічева Костянтина Геннадійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 5 частини четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями частини другої статті 22, частини другої статті 55, пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України 64

Ухвала Конституційного Суду України

про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням Центральної виборчої комісії щодо офіційного тлумачення положень пункту 20 частини першої статті 92, частин другої, шостої статті 103 Конституції України та частини четвертої статті 9 Закону України «Про вибори Президента України» 67

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Нечпая Володимира Петровича щодо офіційного тлумачення положень пункту 1.24 статті 1, пункту 32.2 статті 32 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» у взаємозв'язку з положеннями статті 16 цього закону, окремими положеннями нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України і Правління Національного банку України 69

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «ПАРАД МЕДІА» щодо офіційного тлумачення положень статей 40, 43 Закону України «Про авторське право і суміжні права» 73

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «ВІЛЕКС» щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 612 Цивільного кодексу України 76

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Всеукраїнської благодійної організації «Точка опори» щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 24 Конституції України 79

Ухвала Конституційного Суду України

про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень пунктів 5, 21 частини другої статті 8, статті 9, пункту 3 частини четвертої статті 10, частини другої статті 14, абзацу другого частини першої статті 19 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» 82

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадян Луцка Сергія Васильовича та Леонтєвої Людмили Миколаївни. 85

Ухвала Конституційного Суду України

про припинення конституційного провадження у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «Атем» щодо офіційного тлумачення окремих положень частини другої статті 35 Господарського процесуального кодексу України 87

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240, частини четвертої статті 241 Цивільного процесуального кодексу України та частини першої статті 42 Цивільного кодексу України 90

Ухвала Конституційного Суду України

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Осетрова Сергія Володимировича щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 3, частин другої, третьої статті 41 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» 94

Ухвала Конституційного Суду України

про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень пунктів 4, 6 частини першої статті 3 Закону України «Про статус народного депутата України» у системному зв'язку з частиною третьою статті 78 Конституції України та положень частини четвертої статті 81 Конституції України, пункту 6 статті 4, частини другої статті 5 цього закону. 97

Ухвала Конституційного Суду України

про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням Центральної виборчої комісії щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 76, частини другої статті 103 Конституції України.	100
--	-----

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Бориславський Л. Конституція України: її реалізація та способи удосконалення	103
Лужанський А. Неоднозначне застосування закону судами як підстава звернення до Конституційного Суду України.	111
Огляд методологічного семінару «Актуальні проблеми розвитку конституційного права України»	121
Огляд круглого столу «Проблеми дотримання принципу соціальної держави при зменшенні її соціальних витрат у зв'язку з фінансовою кризою».	127

**ЗОВНІШНІ ЗВ'ЯЗКИ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**

Червень–липень 2014 року.	137
Меморандум про розвиток співробітництва між Конституційним Судом України та Конституційним Судом Латвійської Республіки.	138
Меморандум про співробітництво між Конституційним Судом України та Координатором проектів ОБСЄ в Україні	140

СЕМІНАРИ, КОНКУРСИ, ДЕБАТИ

Увага, конкурс! У рамках Всеукраїнського тижня права Конституційний Суд України оголошує конкурс на кращу наукову статтю	143
Перші всеукраїнські студентські змагання з конституційного правосуддя	144
Вітаємо ювіляра	146
Сторінки пам'яті	147

АКТИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

**РІШЕННЯ
КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ**

у справі за конституційним зверненням громадянина
Скорохода Василя Васильовича щодо офіційного тлумачення
словосполучення «пенсіонерів по старості», яке міститься
в абзаці шостому статті 125 Житлового кодексу Української РСР

м. Київ
11 червня 2014 року
№ 6-рп/2014

Справа № 1-2/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича — доповідача,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням громадянина Скорохода Василя Васильовича щодо офіційного тлумачення словосполучення «пенсіонерів по старості», яке міститься в абзаці шостому статті 125 Житлового кодексу Української РСР (далі — Кодекс).

Приводом для розгляду справи відповідно до статей 42, 43 Закону України «Про Конституційний Суд України» стало конституційне звернення громадянина Скорохода В. В.

Підставою для розгляду справи згідно зі статтею 94 Закону України «Про Конституційний Суд України» є наявність неоднозначного застосування судами

України словосполучення «пенсіонерів по старості», яке міститься в абзаці шостому статті 125 Кодексу.

Заслухавши суддю-доповідача Гультая М. М. та дослідивши матеріали справи, у тому числі позиції, які висловили Верховний Суд України, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Міністерство юстиції України, Міністерство соціальної політики України, Пенсійний фонд України, науковці Державної установи «Інститут геронтології ім. Д. Ф. Чеботарьова НАН України», Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Львівського національного університету імені Івана Франка, Науково-дослідного інституту праці і зайнятості населення Міністерства соціальної політики України і Національної академії наук України, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національного університету «Одеська юридична академія», Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В :

1. Громадянин Скороход В. В. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення словосполучення «пенсіонерів по старості», що міститься в абзаці шостому статті 125 Кодексу, який передбачає віднесення пенсіонерів по старості до переліку осіб, яких не може бути виселено з службових жилих приміщень без надання іншого жилого приміщення, в аспекті питання, чи є пенсіонерами по старості особи, яким відповідно до статті 55 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року № 796–XII зі змінами (далі — Закон № 796) призначена пенсія із зменшенням пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року № 1058–IV зі змінами (далі — Закон № 1058).

Автор клопотання, посилаючись на судові рішення, вказує, що в одних випадках суди, застосовуючи положення абзацу шостого статті 125 Кодексу, не визнавали осіб, яким пенсія призначалася із зменшенням пенсійного віку, пенсіонерами по старості і виселяли їх з службових жилих приміщень без надання іншого жилого приміщення, а в інших випадках — відмовляли у задоволенні позовів про виселення таких пенсіонерів з наданих їм у користування службових жилих приміщень, вважаючи їх пенсіонерами по старості.

Неоднозначне застосування судами України словосполучення «пенсіонерів по старості», яке міститься в абзаці шостому статті 125 Кодексу, на думку Скорохода В. В., порушує його право на житло, встановлене статтею 47 Основного Закону України.

2. Конституційний Суд України, вирішуючи порушені в конституційному зверненні питання, виходить з того, що Україну проголошено соціальною, правовою державою, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини визначено головним обов'язком держави.

Згідно зі статтею 47 Конституції України кожен має право на житло; держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду; громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою та органами місцевого самоврядування безоплатно або за доступну для них плату відповідно до закону; ніхто не може бути примусово позбавлений житла інакше як на підставі закону за рішенням суду.

Право на житло передбачено в міжнародно-правових актах Організації Об'єднаних Націй та Ради Європи. У Загальній декларації прав людини 1948 року визначено, що кожна людина має право на житло (пункт 1 статті 25). У Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права 1966 року держави-учасниці визнали право кожного на достатній життєвий рівень, у тому числі на житло (пункт 1 статті 11).

Зазначене право наведено в пункті 31 частини I та конкретизовано у статті 31 частини II Європейської соціальної хартії (переглянутої) 1996 року (далі — Хартія), ратифікованої Законом України «Про ратифікацію Європейської соціальної хартії (переглянутої)» від 14 вересня 2006 року № 137-V. Відповідно до статті 31 частини II Хартії держави зобов'язуються вживати заходів, спрямованих на сприяння доступові до житла належного рівня; встановлювати на житло ціни, доступні для малозабезпечених осіб.

2.1. Право на житло здійснюється громадянами в порядку, визначеному Кодексом, законами та іншими нормативно-правовими актами України. З метою забезпечення цього права в житловому законодавстві України передбачено надання службових жилих приміщень. Такі приміщення призначаються для заселення громадянами, які у зв'язку з характером їх трудових відносин повинні проживати за місцем роботи або поблизу від нього (частина перша статті 118 Кодексу). У статті 124 Кодексу визначено, що робітники і службовці, що припинили трудові відносини з підприємством, установою, організацією, підлягають виселенню з службового жилого приміщення з усіма особами, які з ними проживають, без надання іншого жилого приміщення. Разом з тим абзацом шостим статті 125 Кодексу встановлено, що без надання іншого жилого приміщення у випадках, зазначених у його статті 124, не може бути виселено, зокрема, пенсіонерів по старості.

У законодавстві СРСР використовувалися поняття «пенсія по старості» та «пенсіонер по старості», системний аналіз яких дає підстави стверджувати, що пенсіонерами по старості вважалися особи, яким призначалася пенсія за віком, у тому числі на пільгових умовах та із зменшенням пенсійного віку.

2.2. В Україні правове регулювання відносин пенсійного забезпечення здійснюється на підставі Основного Закону України, відповідно до якого виключно законами України визначаються форми і види пенсійного забезпечення (пункт 6 частини першої статті 92 Конституції України). Умови та порядок призначення, перерахунок і виплата пенсій встановлюються Законом України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 року № 1788-XII зі змінами (далі — Закон № 1788), Законом № 1058, Законом № 796 та іншими законами України.

Окремим видом трудової пенсії є пенсія за віком (пункт «а» статті 2 Закону № 1788). За статтею 26, пунктами 3, 7² розділу XV «Прикінцеві положення» Закону № 1058, статтею 55 Закону № 796 умовами призначення пенсії за віком, у тому числі із зменшенням пенсійного віку, є досягнення особою певного віку та наявність необхідного страхового стажу роботи. Згідно з частиною першою статті 55 Закону № 796 особам, які працювали або проживали на територіях радіоактивного забруднення, пенсії надаються із зменшенням пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону № 1058.

Досягнувши передбаченого в законодавстві України пенсійного віку та маючи необхідний страховий стаж роботи, працівники отримують право на пенсію за віком. Реалізуючи це право, вони набувають статусу пенсіонера за віком. Конституційний Суд України виходить з того, що зміна в законодавстві поняття «пенсія по старості» на «пенсія за віком» не може погіршувати правове становище осіб, які потребують соціального захисту, зокрема пенсіонерів, які не підлягають виселенню з службових жилих приміщень без надання іншого жилого приміщення згідно з абзацом шостим статті 125 Кодексу.

Отже, до пенсіонерів по старості за абзацом шостим статті 125 Кодексу віднесено осіб, яким відповідно до законодавства України призначено пенсію за віком, у тому числі із зменшенням пенсійного віку згідно зі статтею 55 Закону № 796.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 51, 62, 63, 66, 67, 69, 95 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

в и р і ш и в:

1. В аспекті конституційного звернення словосполучення «пенсіонерів по старості», що міститься в абзаці шостому статті 125 Житлового кодексу Української РСР, відповідно до якого пенсіонери по старості не можуть бути виселені з службових жилих приміщень без надання іншого жилого приміщення, необхідно розуміти так, що до пенсіонерів по старості, крім осіб, яким згідно з законодавством України призначено пенсію за віком, віднесено також осіб, що вийшли на пенсію за віком із зменшенням пенсійного віку, встановленого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 9 липня 2003 року № 1058–IV зі змінами, зокрема, на підставі статті 55 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28 лютого 1991 року № 796–XII зі змінами.

2. Рішення Конституційного Суду України є обов'язковим до виконання на території України, остаточним і не може бути оскаржене.

Рішення Конституційного Суду України підлягає опублікуванню у «Віснику Конституційного Суду України» та в інших офіційних виданнях України.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

• *Summary to the Decision of the Constitutional Court of Ukraine dated June 11, 2014 No. 6-rp/2014 in the case upon the constitutional appeal of citizen Vasyl Vasylyovych Skorokhod concerning the official interpretation of the word combination «old-age pensioners», contained in Article 125.6 of the Housing Code of the Ukrainian SSR*

Citizen Vasyl Skorokhod applied to the Constitutional Court of Ukraine with a petition to provide official interpretation of the word combination «old-age pensioners» contained in Article 125.6 of the Housing Code of the Ukrainian SSR (hereinafter referred to as «the Code»), which envisages attribution of old-age pensioners to the list of persons, who may not be expelled from service dwellings without providing other dwellings, in terms of the question whether old-age pensioners are persons who according to Article 55 of the Law of Ukraine «On Status and Social Protection of Citizens Suffered from Chornobyl Catastrophe» № 796-XII dated February 28, 1991 with amendments (hereinafter referred to as «the Law № 796») are granted a pension with reduction of a retirement age fixed in Article 26 of the Law of Ukraine «On Mandatory State Pension Insurance» № 1058-IV dated July 9, 2003 with amendments (hereinafter referred to as «the Law № 1058»).

The right to dwelling is exercised by citizens in the manner stipulated by the Code, laws and other normative legal acts of Ukraine. In order to ensure this right, the housing legislation of Ukraine provides granting service dwellings. Such dwellings are intended for settlement of citizens, who in view of the nature of their employment relationships have to reside at the place of work or nearby (Article 118.1 of the Code). Article 124 of the Code provides that workers and employees who terminated the employment relationships with the enterprise, institution, organisation, are subject to expulsion from service dwellings with all other persons living with them, without providing other dwellings. At the same time, Article 125.6 of the Code determines that old-age pensioners, in particular, may not be expelled without providing other dwellings in the cases stated in its Article 124.

The legislation of the USSR applied the term «old-age pension» and «old-age pensioner», the system analysis of which gives reasons to state that old-age pensioners were persons who had been granted a retirement pension, including on preferential terms and with reduction of a retirement age.

In Ukraine, the legal regulation of relations of pension provision is implemented on the basis of the Fundamental Law of Ukraine, according to which the forms and types of pension provision shall be determined by laws of Ukraine only (Article 92.1.6 of the Constitution of Ukraine). Conditions and procedure for granting, recalculation and payment of pensions are stipulated by the Law «On Pension Provision» № 1788-XII dated November 5, 1991 with amendments (hereinafter referred to as «the Law № 1788»), the Law № 1058, the Law № 796 and other laws of Ukraine.

Another type of pension is a retirement pension (item «a» of Article 2 of the Law № 1788). According to Article 26, items 3, 72 Chapter XV «Final Provisions» of the Law № 1058, Article 55 of the Law № 796 the terms for granting a retirement pension, including with reduction of the retirement age, shall be attaining by a person of a particular age and availability of the required insurance length of service. According to Article 55.1 of the Law № 796 persons who worked or lived in the areas of radioactive

contamination, are provided with pensions with reduction of the retirement age established by Article 26 of Law № 1058.

Having reached the retirement age and possessing the required insurance length of service, provided in the legislation of Ukraine, employees are entitled to a retirement age. Implementing this right, they acquire the status of a retirement pensioner. The Constitutional Court of Ukraine assumes that the change in legislation of the notion «old-age pension» to «retirement pension» may not impair the legal status of persons who require social protection, including pensioners who are not subject to expulsion from service dwellings without providing other dwellings according to Article 125.6 of the Code.

Therefore, under Article 125.6 of the Code old-age pensioners include persons who in accordance with the legislation of Ukraine were granted a retirement pension, including with reduction of the retirement age pursuant to Article 55 of the Law № 796.

Thus, the Constitutional Court of Ukraine held that the aspect of the constitutional appeal the word combination «old-age pensioners», contained in Article 125.6 of the Housing Code of the Ukrainian SSR, pursuant to which old-age pensioners may not be expelled from service dwellings without providing other dwellings, should be understood as reading that old-age pensioners, except persons who, under the legislation of Ukraine, were granted a retirement pension, also include persons who retired by the age with reduction of a retirement age, set forth in Article 26 of the Law of Ukraine «On Mandatory State Pension Insurance» № 1058-IV dated July 9, 2003 with amendments, in particular under Article 55 of the Law of Ukraine «On Status and Social Protection of Citizens Suffered from Chernobyl Catastrophe» № 796-XII dated February 28, 1991 with amendments.

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Яковенка Андрія Олександровича щодо офіційного тлумачення положень статей 108, 234, 235, 309 Кримінального процесуального кодексу України у системному зв'язку з положеннями частини першої статті 3, частини першої статті 8, частини другої статті 19, частини другої статті 30 Конституції України

м. К и ї в
6 лютого 2014 року
№ 21-у/2014

Справа № 2-12/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Овчаренка В'ячеслава Андрійовича — головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича — доповідача,
Касмініна Олександра Володимировича,
Колоса Михайла Івановича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Маркуш Марії Андріївни,
Пасенюка Олександра Михайловича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні справу за конституційним зверненням громадянина Яковенка Андрія Олександровича щодо офіційного тлумачення положень статей 108, 234, 235, 309 Кримінального процесуального кодексу України у системному зв'язку з положеннями частини першої статті 3, частини першої статті 8, частини другої статті 19, частини другої статті 30 Конституції України.

Заслухавши суддю-доповідача Запорожця М. П. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Громадянин Яковенко А. О. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень статей 108, 234, 235, 309

Кримінального процесуального кодексу України (далі — Кодекс) у системному зв'язку з положеннями частини першої статті 3, частини першої статті 8, частини другої статті 19, частини другої статті 30 Конституції України в аспекті таких питань:

— чи може суд за відсутності встановлення факту, що було вчинено кримінальне правопорушення, надавати дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи;

— чи може слідчий за погодженням з прокурором або прокурор звертатися до слідчого судді з відповідним клопотанням за відсутності встановлення факту, що було вчинено кримінальне правопорушення, про надання дозволу на обшук житла чи іншого володіння особи;

— чи може суд надавати дозвіл на особистий обшук, керуючись нормами Кодексу, що регламентують надання дозволу на обшук житла чи іншого володіння особи;

— чи є визначальним для суду при вирішенні питання про надання дозволу на обшук житла чи іншого володіння особи встановлення факту, що було вчинено кримінальне правопорушення, і вказаний факт має бути підтверджений належними та допустимими доказами.

Необхідність в офіційному тлумаченні названих положень Кодексу Яковенко А. О. обґрунтовує неоднозначним, на його думку, їх застосуванням судами України. У конституційному зверненні зазначено, що в одному випадку суд на підставі статей 108, 234, 235, 309 Кодексу надав дозвіл на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи, а в іншому — на проведення особистого обшуку. Крім того, автор клопотання наголошує, що у Кодексі не передбачено такої процесуальної дії, як особистий обшук.

Як стверджує суб'єкт права на конституційне звернення, неоднозначне застосування судами України наведених положень Кодексу призвело до порушення його конституційних прав і свобод.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Третьою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 16 січня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному зверненні має зазначатися обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42); підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

Аналіз матеріалів конституційного звернення дає підстави вважати, що автор клопотання не навів неоднозначного застосування судами України положень статей 108, 234, 235, 309 Кодексу. Відмінність долучених копій судових актів пояснюється різними фактичними обставинами розглянутих справ. Так, в одних випадках

суди визнавали, що додані до клопотання органами досудового розслідування документи та інші матеріали вказують на необхідність надання дозволу на проведення обшуку житла чи іншого володіння особи, а в інших — відмовляли у задоволенні такого клопотання, зазначаючи, що з обставин справ не вбачається необхідності проведення названих слідчих дій.

Фактично автор клопотання висловлює незгоду з прийнятим щодо нього рішенням суду загальної юрисдикції у цій справі, а саме ухвалою Печерського районного суду міста Києва від 15 травня 2013 року, якою надано дозвіл на проведення його особистого обшуку. На думку Яковенка А. О., при прийнятті вказаної ухвали органи досудового розслідування не довели факту вчинення кримінального правопорушення. Проте вирішення питань, віднесених до компетенції судів загальної юрисдикції, не належить до повноважень Конституційного Суду України (стаття 14 Закону України «Про Конституційний Суд України»).

Крім того, суб'єкт права на конституційне звернення не конкретизував предмет офіційного тлумачення, оскільки не зазначив, які саме положення статей 108, 234, 235, 309 Кодексу потребують роз'яснення. Конституційний Суд України неодноразово наголошував, що невизначеність предмета тлумачення унеможливує здійснення офіційної інтерпретації положень Конституції та законів України (ухвали від 11 грудня 2012 року № 33-у/2012, від 26 вересня 2013 року № 41-у/2013).

До того ж більшість питань, порушених автором клопотання, зводиться до надання консультації щодо правильності застосування правових норм судами загальної юрисдикції у його справі, що не можна ототожнювати з офіційним тлумаченням волі законодавця, матеріалізованої у нормі права. Конституційний Суд України в Ухвалі від 31 березня 2010 року № 15-у/2010 зазначив, що «офіційне тлумачення і застосування правових норм є різними видами юридичної діяльності. Офіційним тлумаченням вважається діяльність компетентного органу державної влади щодо з'ясування і роз'яснення волі законодавця, матеріалізованої в нормі права (усвідомлення та роз'яснення смислу норм права з метою найбільш правильної їх реалізації). Правозастосовна діяльність полягає в індивідуалізації правових норм щодо конкретних суб'єктів і конкретних випадків, тобто в установленні фактичних обставин справи і підборі правових норм, які відповідають цим обставинам. Пошук та аналіз таких норм з метою їх застосування до конкретного випадку є складовою правозастосування. Надання консультацій чи роз'яснень з цього приводу не належить до повноважень Конституційного Суду України».

Наведене є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктами 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом, та непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 14, 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Яковенка Андрія Олександровича щодо офіційного тлумачення положень статей 108, 234, 235, 309 Кримінального процесуального кодексу України у системному зв'язку з положеннями частини першої статті 3, частини першої статті 8, частини другої статті 19, частини другої статті 30 Конституції України на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», та невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження
у справі за конституційним зверненням
громадянина Бокова Георгія Юрійовича щодо офіційного тлумачення
положень пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України

м. К и ї в
11 лютого 2014 року
№ 22-у/2014

Справа № 2-21/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Овчаренка В'ячеслава Андрійовича — головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Колоса Михайла Івановича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Маркуш Марії Андріївни,
Пасенюка Олександра Михайловича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шишкіна Віктора Івановича — доповідача,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Бокова Георгія Юрійовича щодо офіційного тлумачення положень пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України.

Заслухавши суддю-доповідача Шишкіна В. І. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Громадянин Боков Г. Ю. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, якими визначено забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, крім випадків, встановлених законом, як одну з основних засад судочинства, в аспекті таких питань:

— чи передбачає принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду виключно право громадянина подавати скарги на судові рішення, чи також обов'язок суду відповідної інстанції розглядати ці скарги по суті;

— чи допускає принцип забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду відмову у розгляді скарги на судові рішення на підставі її «необґрунтованості», «недоцільності» або за іншими попередніми висновками щодо суті скарги поза межами її розгляду повноважною колегією апеляційного (касаційного) суду;

— «якщо спеціальними нормами процесуального права звужується право громадянина на перегляд судових рішень порівняно зі станом, що існував до законодавчого запровадження пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України, то застосуванню підлягає норма пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України або спеціальна норма процесуального права»;

— «під "випадками, встановленими законом", у котрих допускається незабезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду, слід розуміти випадки, коли законодавством встановлена пряма заборона оскарження певних видів судових рішень, або випадки, коли законодавством передбачена можливість апеляційного (касаційного) суду не розглядати окремі скарги на власний розсуд».

Необхідність в офіційному тлумаченні положень пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України автор клопотання обґрунтовує наявністю, на його думку, неоднозначного застосування цієї норми Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ. До конституційного звернення Боков Г. Ю. долучив копію ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 20 серпня 2012 року у справі, в якій він був стороною, та копії ухвал цього суду в інших справах, роздруковані з Єдиного державного реєстру судових рішень.

2. Конституційний Суд України, вирішуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Другою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 29 січня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» конституційне звернення має містити обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42); підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

Із наданих автором клопотання копій судових рішень вбачається, що в жодному з них положення пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України не

застосовувались. Конституційний Суд України вже зазначав, що у разі, коли положення Конституції або законів України, офіційне тлумачення яких просить дати суб'єкт права на конституційне звернення, не були застосовані у долучених ним судових рішеннях, останні не можуть розглядатися як підтвердження неоднозначного застосування цих положень судами України (ухвали від 24 листопада 2011 року № 59-у/2011, від 28 листопада 2013 року № 61-у/2013).

Отже, конституційне звернення не відповідає вимогам статей 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 цього закону.

Враховуючи викладене та керуючись статтею 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Бокова Георгія Юрійовича щодо офіційного тлумачення положень пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження
у справі за конституційним поданням народних депутатів України
щодо офіційного тлумачення положень абзаців третього, четвертого,
п'ятого, шостого статті 2 Закону України
«Про альтернативні види палива»

м. Київ
11 лютого 2014 року
№ 23-у/2014

Справа № 2-15/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Овчаренка В'ячеслава Андрійовича — головуєчого,
Бауліна Юрія Васильовича,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Колоса Михайла Івановича,
Литвинова Олександра Миколайовича — доповідача,
Маркуш Марії Андріївни,
Пасенюка Олександра Михайловича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень абзаців третього, четвертого, п'ятого, шостого статті 2 Закону України «Про альтернативні види палива» від 14 січня 2000 року № 1391–XIV (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 12, ст. 94) з наступними змінами.

Заслухавши суддю-доповідача Литвинова О. М. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В:

1. До Конституційного Суду України звернулися 48 народних депутатів України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень абзаців третього, четвертого, п'ятого, шостого статті 2 Закону України «Про альтернативні види палива» від

14 січня 2000 року № 1391–XIV з наступними змінами (далі — Закон), у яких визначено основні принципи державної політики у сфері альтернативних видів палива, в аспекті таких питань:

— «чи передбачає принцип поетапного збільшення нормативно визначеної частки виробництва і застосування біопалива та сумішевого палива моторного обов'язкову і повну заміну з 1 січня 2014 року традиційних видів палива, що виробляються та/або реалізуються на території України, зазначеними альтернативними видами палива, частка яких при цьому становитиме 100 % від загально-го обсягу споживання палива в Україні»;

— «чи повинен обов'язковий вміст біоетанолу (з 1 січня 2014 року не менш як 5 відсотків, а з 1 січня 2016 року не менш як 7 відсотків) міститися в усіх бензинах моторних (традиційних видах палива), що виробляються та/або реалізуються на території України, чи тільки в сумішевих паливах моторних або в бензинах моторних сумішевих (альтернативних видах палива), що виробляються та/або реалізуються на території України».

Практичну необхідність в офіційній інтерпретації автори клопотання обґрунтовують наявністю неоднозначного розуміння народними депутатами України та органами державної виконавчої влади названих положень Закону щодо обсягів збільшення частки використання альтернативних видів палива (зокрема, з додаванням біоетанолу в бензини моторні) від загального обсягу споживання палива в Україні.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Першою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 21 січня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 1 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

Відповідно до статті 41 Закону України «Про Конституційний Суд України» суб'єктом права на конституційне подання щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України є, зокрема, не менш як сорок п'ять народних депутатів України (підпис депутата не відкликається). Як зазначив Конституційний Суд України в ухвалах від 24 грудня 1997 року № 4-зп, від 15 січня 1998 року № 1-у/98, неможливість відкликання підпису депутата означає невмотивовану відмову народного депутата України від свого підпису під конституційним поданням; мотивована відмова народного депутата України має бути оцінена Конституційним Судом України в кожному конкретному випадку на предмет її допустимості.

Під час підготовки матеріалів справи до розгляду на адресу Конституційного Суду України надійшли листи народних депутатів України В. Кацуби, С. Кацуби, Р. Князевича, О. Кужель, Я. Москаленка, підписи яких містяться під конституційним поданням. У листах народні депутати України повідомляють, що підписи під конституційним поданням поставили випадково, у зв'язку з чим просять їх не враховувати.

Конституційний Суд України вважає за необхідне взяти до уваги наведені в заявах народних депутатів України мотиви, які свідчать про відсутність підтримки конституційного подання п'ятьма народними депутатами України, прізвища яких зазначені серед 48 народних депутатів України.

Таким чином, конституційне подання щодо офіційного тлумачення положень абзаців третього, четвертого, п'ятого, шостого статті 2 Закону підтримують лише 43 з числа тих 48 народних депутатів України, підписи яких у ньому значаться, тому воно не може вважатися таким, що подане належним суб'єктом права на конституційне подання з питань офіційного тлумачення Конституції та законів України, визначеним статтею 41 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у цій справі згідно з пунктом 1 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Враховуючи викладене та керуючись статтею 153 Конституції України, статтями 41, 45, 50 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень абзаців третього, четвертого, п'ятого, шостого статті 2 Закону України «Про альтернативні види палива» від 14 січня 2000 року № 1391–XIV з наступними змінами на підставі пункту 1 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — відсутність встановленого Конституцією України, цим законом права на конституційне подання.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження
у справі за конституційним зверненням громадянина
Журавського Михайла Валерійовича щодо офіційного тлумачення
положень статті 15 Закону України
«Про захист населення від інфекційних хвороб»

м. К и ї в
18 лютого 2014 року
№ 25-у/2014

Справа № 2-35/2013

Конституційний Суд України у складі суддів:

Овчаренка В'ячеслава Андрійовича — головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Колоса Михайла Івановича — доповідача,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Маркуш Марії Андріївни,
Пасенюка Олександра Михайловича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Журавського Михайла Валерійовича щодо офіційного тлумачення положень статті 15 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року № 1645-III (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 29, ст. 228) з наступними змінами (далі — Закон).

Заслухавши суддю-доповідача Колоса М. І. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Громадянин Журавський М. В. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень статті 15 Закону в аспекті

того, чи підпадають навчальні заклади, зокрема дитячі садки та школи, під визначення словосполучення «дитячий заклад», яке міститься у цій нормі.

Необхідність в офіційному тлумаченні вказаних положень Закону автор клопотання обґрунтовує неоднозначною, на його думку, судовою практикою, яка призвела до порушення права його дитини на освіту в державних і комунальних навчальних закладах, передбаченого статтею 53 Основного Закону України.

2. Третя колегія суддів Конституційного Суду України 25 грудня 2013 року розглянула питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Журавського М. В. щодо офіційного тлумачення положень статті 15 Закону, проте рішення про відкриття чи відмову у відкритті конституційного провадження у справі не прийняла.

3. Конституційний Суд України, розглядаючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі, виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному зверненні має зазначатися обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42); підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

Аналіз конституційного звернення та долучених до нього матеріалів дає підстави для висновку, що необхідності в офіційній інтерпретації положень статті 15 Закону в аспекті питання, поставленого автором клопотання, немає.

Як зазначається у першому реченні частини першої статті 15 Закону, «прийом дітей до виховних, навчальних, оздоровчих та інших дитячих закладів проводиться за наявності відповідної довідки закладу охорони здоров'я, в якому дитина перебуває під медичним наглядом». Журавський М. В. просить витлумачити вжите в цьому реченні словосполучення «дитячий заклад», яке є загальним (родовим) стосовно видів дитячих закладів: виховних, навчальних, оздоровчих. Отже, названа норма Закону є чіткою, конкретною, логічною, зрозумілою, тому в аспекті конституційного звернення не потребує офіційної інтерпретації.

З доданих до конституційного звернення копій судових рішень не вбачається, що суди загальної юрисдикції по-різному застосовують положення статті 15 Закону, а саме словосполучення «дитячий заклад». Зазначені рішення приймалися за різних юридично значимих обставин, тому суди застосовували різні правові норми для вирішення конкретних справ по суті. З наведеного випливає, що суб'єкт права на конституційне звернення не довів неоднозначного застосування судами вказаних положень Закону.

Таким чином, конституційне звернення не відповідає вимогам, передбаченим статтями 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 цього закону.

Враховуючи викладене та керуючись статтею 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Журавського Михайла Валерійовича щодо офіційного тлумачення положень статті 15 Закону України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 6 квітня 2000 року № 1645–III з наступними змінами на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження
у справі за конституційним зверненням громадянина
Доценка Антона Миколайовича щодо офіційного тлумачення положення
частини третьої статті 389¹¹ Цивільного процесуального кодексу України
у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8
частини третьої статті 129 Конституції України

м. Київ
18 лютого 2014 року
№ 26-у/2014

Справа № 2-26/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Овчаренка В'ячеслава Андрійовича — головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Колоса Михайла Івановича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Маркуш Марії Андріївни,
Пасенюка Олександра Михайловича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Стецюка Петра Богдановича — доповідача,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Доценка Антона Миколайовича щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 389¹¹ Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК України) у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України.

Заслухавши суддю-доповідача Стецюка П. Б. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В :

1. Громадянин Доценко А. М. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положення частини третьої статті 389¹¹ ЦПК України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України в аспекті питання, «чи підлягають оскарженню в апеляційному порядку ухвали про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду».

Підставою для конституційного звернення автор клопотання вважає наявність неоднозначного застосування судами України вказаного положення: в одних випадках суди зазначають в ухвалях про те, що відсутність прямої норми щодо права на оскарження в апеляційному порядку ухвал на видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду є підставою для повернення апеляційної скарги, а в інших — стверджують, що відповідні скарги можуть бути ними розглянуті.

До конституційного звернення долучено копії ухвал Дніпровського районного суду міста Києва від 20 травня 2005 року, апеляційного суду Житомирської області від 18 травня 2011 року, апеляційного суду Рівненської області від 16 червня 2011 року, апеляційного суду міста Києва від 5 червня 2012 року, від 29 березня 2013 року, від 21 жовтня 2013 року та від 1 листопада 2013 року, а також Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 2 вересня 2013 року.

2. Конституційний Суд України, вирішуючи питання про відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Другою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 6 лютого 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» суб'єктами права на конституційне звернення щодо офіційного тлумачення положень Конституції та законів України є громадяни України, іноземці, особи без громадянства та юридичні особи, якщо вони вважають, що неоднозначне застосування цих положень судами України, іншими органами державної влади може призвести або призвело до порушення їхніх конституційних прав і свобод (пункт 4 статті 13, статті 43, 94).

Конституційний Суд України зазначав, що під неоднозначним застосуванням положень Конституції України або законів України слід розуміти різне застосування одних і тих же норм цих правових актів судами України, іншими органами державної влади за однакових юридично значимих обставин (Ухвала від 12 травня 2010 року № 31-у/2010).

Аналіз конституційного звернення та долучених до нього матеріалів дає підстави для висновку, що Доценко А. М. не навів неоднозначного застосування положення частини третьої статті 389¹¹ ЦПК України та не обґрунтував необхідності в його офіційному тлумаченні. В ухвалях апеляційного суду Житомирської області від 18 травня 2011 року та апеляційного суду Рівненської області від 16 червня 2011 року зазначене положення взагалі не застосовувалося при вирішенні спорів про видачу виконавчих листів про виконання рішень третейського

суду, а в ухвалах апеляційного суду міста Києва від 5 червня 2012 року, від 29 березня 2013 року, від 21 жовтня 2013 року та від 1 листопада 2013 року, а також Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 2 вересня 2013 року суди однаково застосовували положення частини третьої статті 389¹¹ ЦПК України.

Отже, конституційне звернення не відповідає вимогам статей 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

Враховуючи викладене та керуючись статтею 153 Конституції України, статтями 42, 43, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Доценка Антона Миколайовича щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 389¹¹ Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУДУ УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням публічного акціонерного товариства «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат» щодо офіційного тлумачення положень пункту 4 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини четвертої статті 60 Цивільного процесуального кодексу України

м. К и ї в
18 лютого 2014 року
№ 27-у/2014

Справа № 2-29/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Овчаренка В'ячеслава Андрійовича — головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича — доповідача,
Касмініна Олександра Володимировича,
Колоса Михайла Івановича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Маркуш Марії Андріївни,
Пасенюка Олександра Михайловича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням публічного акціонерного товариства «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат» щодо офіційного тлумачення положень пункту 4 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини четвертої статті 60 Цивільного процесуального кодексу України (далі — Кодекс).

Заслухавши суддю-доповідача Запорожця М. П. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В:

1. Публічне акціонерне товариство «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат» (далі — Товариство) звернулося до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень пункту 4 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини четвертої статті 60 Кодексу «стосовно необхідності надання позивачем особисто пояснення щодо моральних страждань».

Автор клопотання зазначає, що при вирішенні судами загальної юрисдикції спорів стосовно відшкодування моральної шкоди норми Кодексу застосовуються неоднозначно. На підтвердження цього він долучив копії рішень Жовтневого районного суду міста Кривого Рогу від 10 квітня 2013 року та від 18 квітня 2013 року, апеляційного суду Дніпропетровської області від 13 червня 2013 року, ухвал апеляційного суду Дніпропетровської області від 30 липня 2013 року, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30 серпня 2013 року та від 23 вересня 2013 року.

Неоднозначне застосування судами України вказаних положень Кодексу, на думку Товариства, призвело до порушення його права на захист законних прав, свобод та інтересів у судовому порядку.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання про відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Третьою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 11 лютого 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі, виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному зверненні має зазначатися обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42); підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

Під неоднозначним застосуванням положень Конституції України або законів України слід розуміти різне застосування одних і тих же норм цих правових актів судами України, іншими органами державної влади за однакових юридично значимих обставин (Ухвала Конституційного Суду України від 12 травня 2010 року № 31-у/2010).

Аналіз конституційного звернення та доданих до нього матеріалів дає підстави для висновку, що автор клопотання не визначив предмета офіційного тлумачення, а лише навів положення пункту 4 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини четвертої статті 60 Кодексу, не вказавши, що саме в них є незрозумілим та потребує офіційного тлумачення. Невизначеність предмета тлумачення унеможливорює здійснення офіційної інтерпретації положень Конституції України та законів України (ухвали Конституційного Суду України від 20 лютого 2013 року № 6-у/2013, від 22 травня 2013 року № 21-у/2013, від 20 листопада 2013 року № 54-у/2013).

Крім того, Товариство не навело неоднозначного застосування положень пункту 4 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини четвертої статті 60 Кодексу.

Таким чином, конституційне звернення не відповідає вимогам статей 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

Враховуючи викладене та керуючись статтею 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

У Х В А Л И В:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням публічного акціонерного товариства «Центральний гірничо-збагачувальний комбінат» щодо офіційного тлумачення положень пункту 4 частини третьої статті 129 Конституції України, частини першої статті 38, частини четвертої статті 60 Цивільного процесуального кодексу України на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 статті 10¹, пункту 5 статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», частин третьої, четвертої, шостої, сьомої, восьмої статті 179, статті 182, частини першої статті 182¹ Кодексу законів про працю України, частини другої статті 17, частини третьої статті 18 Закону України «Про відпустки»

м. Київ
19 лютого 2014 року
№ 28-у/2014

Справа № 2-30/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Овчаренка В'ячеслава Андрійовича — головуючого,
Бауліна Юрія Васильовича,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Головіна Анатолія Сергійовича,
Гультая Михайла Мирославовича — доповідача,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Колоса Михайла Івановича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Маркуш Марії Андріївни,
Пасенюка Олександра Михайловича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 статті 10¹, пункту 5 статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20 грудня 1991 року № 2011–XII зі змінами (Відомості Верховної Ради

України, 1992 р., № 15, ст. 190) (далі — Закон № 2011), частин третьої, четвертої, шостої, сьомої, восьмої статті 179, статті 182, частини першої статті 182¹ Кодексу законів про працю України (далі — Кодекс), частини другої статті 17, частини третьої статті 18 Закону України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року № 504/96–ВР зі змінами (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 2, ст. 4) (далі — Закон № 504).

Заслухавши суддю-доповідача Гультая М. М. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі — Уповноважений) звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень статті 24 Конституції України у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 статті 10¹, пункту 5 статті 11 Закону № 2011, частин третьої, четвертої, шостої, сьомої, восьмої статті 179, статті 182, частини першої статті 182¹ Кодексу, частини другої статті 17, частини третьої статті 18 Закону № 504 в аспекті питання, чи мають чоловіки-військовослужбовці рівні права з жінками-військовослужбовцями на відпустку по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, на частково оплачувану відпустку, відпустку без збереження заробітної плати та інші права, передбачені у зазначених положеннях Кодексу та законів.

Обґрунтовуючи необхідність в офіційному тлумаченні, автор клопотання посилається на приписи Кодексу, Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», Закону № 2011, Закону № 504, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, рішення Вищого адміністративного суду України та Європейського суду з прав людини. Уповноважений стверджує, що, на його думку, порівняно з жінками-військовослужбовцями чоловіки-військовослужбовці у питаннях надання їм соціальних відпусток перебувають у гіршому становищі, що можна вважати дискримінацією за ознакою статі.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання про відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Другою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 11 лютого 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі, виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному поданні зазначається правове обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні правового акта або його окремих положень; підставою для конституційного подання щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є практична необхідність у з'ясуванні або роз'ясненні, офіційній інтерпретації їх положень (пункт 4 частини другої статті 39, частина перша статті 93).

Проаналізувавши конституційне подання та додані до нього матеріали, Конституційний Суд України дійшов висновку, що автор клопотання не навів правового обґрунтування практичної необхідності в офіційному тлумаченні положень статті 24 Конституції України.

Пунктом 5 статті 11 Закону № 2011 врегульовано питання догляду за дитиною чоловіком-військовослужбовцем, однак з конституційного подання не вбачається, що саме в нормах, офіційне тлумачення яких просить дати Уповноважений, є невизначеним та потребує офіційного роз'яснення. За правовою позицією Конституційного Суду України невизначеність предмета тлумачення унеможливорює здійснення офіційної інтерпретації положень Конституції України та законів України (ухвали від 28 листопада 2013 року № 61-у/2013, від 10 грудня 2013 року № 63-у/2013).

Таким чином, конституційне подання не відповідає вимогам статей 39, 93 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у цій справі згідно з пунктом 2 статті 45 цього закону.

Враховуючи викладене та керуючись статтею 153 Конституції України, статтями 39, 45, 50, 93 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

У Х В А Л И В:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України у взаємозв'язку з положеннями пункту 8 статті 10¹, пункту 5 статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20 грудня 1991 року № 2011–XII зі змінами, частин третьої, четвертої, шостої, сьомої, восьмої статті 179, статті 182, частини першої статті 182¹ Кодексу законів про працю України, частини другої статті 17, частини третьої статті 18 Закону України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року № 504/96–ВР зі змінами на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України у взаємозв'язку з положеннями статті 21, частини першої статті 182¹ Кодексу законів про працю України, частини першої статті 19 Закону України «Про відпустки», статті 3 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»

м. К и ї в
11 березня 2014 року
№ 30-у/2014

Справа № 2-41/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича — доповідача,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України у взаємозв'язку з положеннями статті 21, частини першої статті 182¹ Кодексу законів про працю України (далі — Кодекс), частини першої статті 19 Закону України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року № 504/96–ВР (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 2, ст. 4) з наступними змінами (далі — Закон № 504), статті 3 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року № 2866–IV (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 52, ст. 561) з наступними змінами (далі — Закон № 2866).

Заслухавши суддю-доповідача Тупицького О. М. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В:

1. Суб'єкт права на конституційне подання — Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі — Уповноважений з прав людини) — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень статті 24 Конституції України, за якою громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом, у взаємозв'язку з положеннями статті 21, частини першої статті 182¹ Кодексу, частини першої статті 19 Закону № 504, статті 3 Закону № 2866 в аспекті питання: «чи мають чоловіки рівні права з жінками за умови перебування в однаковому з ними становищі, зокрема, чи є чоловіки, які мають двох або більше дітей віком до 15 років, або дитину-інваліда, або усиновили дитину, рівними у праві на додаткову відпустку, що гарантується державою жінкам у такому ж становищі».

Посилаючись на положення статті 3 Закону № 2866, відповідно до яких державна політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків спрямована на недопущення дискримінації за ознакою статі, забезпечення рівних можливостей жінкам і чоловікам щодо поєднання професійних та сімейних обов'язків, автор клопотання стверджує, що стаття 182¹ Кодексу та стаття 19 Закону № 504 в частині надання права на додаткову відпустку жінці, яка працює і має двох або більше дітей віком до 15 років, або дитину-інваліда, або яка усиновила дитину, є дискримінаційними стосовно чоловіка, який перебуває у такому ж становищі.

Аргументуючи свою позицію, Уповноважений з прав людини посилається також на абзаци другий — п'ятий статті 1, частину другу статті 6 Закону № 2866, частини першу, другу статті 141 Сімейного кодексу України, статтю 14 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, частини першу, другу статті 1 Протоколу № 12 до цієї конвенції, рішення Європейського суду з прав людини, прийняті у справах щодо недопущення дискримінації, тощо.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання про відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Другою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 26 лютого 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

У Конституції України визначено вичерпний перелік питань, підвідомчих Конституційному Суду України, одним з яких є офіційне тлумачення Конституції України та законів України (статті 147, 150).

Уповноважений з прав людини, ставлячи питання про наявність у чоловіків рівного з жінками права на додаткову відпустку, передбаченого статтею 182¹ Кодексу та статтею 19 Закону № 504, фактично просить Конституційний Суд України розширити шляхом офіційного тлумачення вказаних у конституційному поданні положень законодавчо встановлений перелік працівників, яким надається щорічно додаткова оплачувана відпустка у зв'язку з тим, що вони мають двох або більше дітей віком до 15 років, або дитину-інваліда, або усиновили дитину.

Згідно з Конституцією України основи соціального захисту, засади регулювання праці і зайнятості, шлюбу, сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства

визначаються виключно законами, прийняття яких є повноваженням Верховної Ради України (пункт 3 частини першої статті 85, пункт 6 частини першої статті 92).

Отже, порушене суб'єктом права на конституційне подання питання непідвідомче Конституційному Суду України, що відповідно до пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 45, 48, 50 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України у взаємозв'язку з положеннями статті 21, частини першої статті 182¹ Кодексу законів про працю України, частини першої статті 19 Закону України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року № 504/96–ВР з наступними змінами, статті 3 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 8 вересня 2005 року № 2866–IV з наступними змінами на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянки Зеленіної Людмили Яківни щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 87 Закону України «Про пенсійне забезпечення» у системному зв'язку з положеннями частин першої, другої статті 99 Кодексу адміністративного судочинства України

м. Київ
25 березня 2014 року
№ 38-у/2014

Справа № 2-31/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича — доповідача,
Запорожця Михайла Петровича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянки Зеленіної Людмили Яківни щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 87 Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 року № 1788–XII (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 3, ст. 10) з наступними змінами (далі — Закон) у системному зв'язку з положеннями частин першої, другої статті 99 Кодексу адміністративного судочинства України (далі — Кодекс).

Заслухавши суддю-доповідача Гультая М. М. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Громадянка Зеленіна Л. Я. звернулася до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положення частини другої статті 87

Закону, яка регулює виплати пенсії за минулий час, у системному зв'язку з положеннями частин першої, другої статті 99 Кодексу в аспекті таких питань:

— чи поширюється зазначене положення Закону на правовідносини, що склалися між пенсіонером та територіальним органом Пенсійного фонду України з приводу проведення перерахунку раніше призначеної пенсії за вислугу років особам льотного складу цивільної авіації з урахуванням того, що вину територіального органу Пенсійного фонду України в неправильному обчисленні та відповідно в недоплаті пенсії встановлено рішенням суду, яке набрало законної сили та є обов'язковим до виконання;

— чи повинні територіальні органи Пенсійного фонду України у разі наявності рішення суду про визнання їхніх дій неправомірними (протиправними) перерахувувати пенсію за вислугу років на підставі частини третьої статті 53 Закону з моменту виникнення у пенсіонера права на такий вид пенсії;

— нормами Закону чи статтею 99 Кодексу слід керуватися при обчисленні строків для звернення до суду з позовними вимогами про здійснення на підставі частини третьої статті 53 Закону перерахунку раніше призначеної пенсії за вислугу років особам льотного складу цивільної авіації.

Обґрунтовуючи необхідність в офіційному тлумаченні положення частини другої статті 87 Закону, Зеленіна Л. Я. стверджує про неоднозначне його застосування судами України та територіальними органами Пенсійного фонду України, що призвело до порушення її права на соціальний захист.

До конституційного звернення долучено копії рішень Вищого адміністративного суду України від 23 квітня 2013 року, від 14 травня 2013 року, від 11 червня 2013 року, Апеляційного суду Автономної Республіки Крим від 18 лютого 2011 року, Севастопольського апеляційного адміністративного суду від 26 січня 2012 року, від 17 квітня 2012 року, від 24 вересня 2012 року, від 2 жовтня 2013 року, Зарічного районного суду міста Сум від 26 січня 2012 року.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Другою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 11 лютого 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» конституційне звернення має містити обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42); підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

Зі змісту судових рішень, доданих до конституційного звернення, не вбачається неоднозначного застосування судами України частини другої статті 87 Закону. Крім того, у справах, в яких Зеленіна Л. Я. була однією зі сторін, вказане положення не застосовувалось. Конституційний Суд України зазначав, що матеріали,

у яких відповідні положення Конституції України або законів України не застосовувалися, не можуть бути розглянуті як такі, що підтверджують їх неоднозначне застосування судами України, іншими органами державної влади (ухвали від 26 жовтня 2011 року № 54-у/2011, від 24 листопада 2011 року № 59-у/2011, від 18 грудня 2013 року № 70-у/2013).

Таким чином, у конституційному зверненні не доведено наявності неоднозначного застосування судами України вказаного положення Закону, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України».

Враховуючи викладене та керуючись статтею 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянки Зеленої Людмили Яківни щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 87 Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 року № 1788–XII з наступними змінами у системному зв'язку з положеннями частин першої, другої статті 99 Кодексу адміністративного судочинства України на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України».

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Горбенка Євгена Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 364, пунктів 3, 4 примітки до статті 364 Кримінального кодексу України

м. Київ
25 березня 2014 року
№ 39-у/2014

Справа № 2-39/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича — доповідача,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Горбенка Є. О. щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 364, пунктів 3, 4 примітки до статті 364 Кримінального кодексу України.

Заслухавши суддю-доповідача Бринцева В. Д. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В:

1. Громадянин Горбенко Є. О. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 364, пунктів 3, 4 примітки до статті 364 Кримінального кодексу України (далі — Кодекс) в аспекті питання, «яка завдана службовою особою шкода нематеріального характеру відноситься до істотної шкоди охоронюваним законом правам,

свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб та тяжких наслідків».

Автор клопотання зазначає, що вироком Дніпровського районного суду міста Києва від 20 квітня 2011 року, залишеним без змін апеляційною та касаційною інстанціями, його засуджено за частиною третьою статті 364 Кодексу. При цьому визнано, що він своїми діями завдав істотну шкоду охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян, державним та громадським інтересам, що спричинило тяжкі наслідки. Однак, на думку Горбенка Є. О., не встановлено, в чому полягала завдана ним істотна шкода нематеріального характеру, яка спричинила такі наслідки. До конституційного звернення додано копії вироку Дніпровського районного суду міста Києва, ухвал апеляційного та касаційного судів у цій справі, копії ухвал Верховного Суду України, які, на його погляд, підтверджують різне застосування судами загальної юрисдикції норм кримінального закону, про необхідність тлумачення яких ідеться, за юридично однакових обставин у справах однієї і тієї ж категорії, що призвело до порушення його конституційних прав і свобод.

Крім того, суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що в положеннях частин першої, другої статті 364, пунктів 3, 4 примітки до цієї статті Кодексу не вказано, яка шкода нематеріального характеру є істотною та може спричинити тяжкі наслідки, а лише роз'яснено, в яких випадках настає істотна шкода і тяжкі наслідки при заподіянні матеріальних збитків, і тому просить Конституційний Суд України дати офіційне тлумачення цих положень.

2. Конституційний Суд України, вирішуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Першою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 19 лютого 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному зверненні зазначається обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42); підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

За правовою позицією Конституційного Суду України під неоднозначним застосуванням положень Конституції України або законів України слід розуміти різне застосування одних і тих же норм цих правових актів судами України, іншими органами державної влади за однакових юридично значимих обставин (Ухвала від 12 травня 2010 року № 31-у/2010).

Аналіз конституційного звернення та доданих до нього матеріалів вказує на те, що автор клопотання не навів неоднозначного застосування судами загальної юрисдикції положень частин першої, другої статті 364, пунктів 3, 4 примітки до цієї статті Кодексу. Відмінність у судових рішеннях пояснюється наявністю

неоднакових юридично значимих обставин у справах. Так, за вироком суду Горбенка Є. О. засуджено згідно з частиною третьою статті 364 Кодексу і визнано винним у зловживанні владою або службовим становищем, вчиненим працівником правоохоронного органу, що спричинило тяжкі наслідки, а в судових рішеннях стосовно осіб, засуджених за цією ж статтею, мають місце інші фактичні обставини, не пов'язані із заподіянням тяжких наслідків нематеріального характеру.

Отже, за відсутності судових рішень, з яких вбачалося б неоднозначне застосування судами України вказаних положень Кодексу, конституційне звернення не відповідає статтям 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

Враховуючи викладене та керуючись статтею 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

У Х В А Л И В:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Горбенка Євгена Олександровича щодо офіційного тлумачення положень частин першої, другої статті 364, пунктів 3, 4 примітки до статті 364 Кримінального кодексу України згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Кудрявцева Сергія Валентиновича щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 389¹¹ Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України

м. Київ
26 березня 2014 року
№ 41-у/2014

Справа № 2-38/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни — доповідача,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Кудрявцева Сергія Валентиновича щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 389¹¹ Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України.

Заслухавши суддю-доповідача Шапталу Н. К. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Громадянин Кудрявцев С. В. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положення частини третьої статті 389¹¹ Цивільного процесуального кодексу України (далі — Кодекс) щодо оскарження ухвали суду про видачу виконавчого листа в апеляційному порядку у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України в аспек-

ті питання, чи підлягають оскарженню в апеляційному порядку ухвали суду про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду.

Необхідність в офіційному тлумаченні наведеного положення Кодексу автор клопотання обґрунтовує неоднозначним його застосуванням судами України, які, на його думку, по-різному вирішують питання щодо можливості оскарження ухвал про видачу виконавчого листа, а саме: в одних випадках апеляційні суди повертають апеляційні скарги на ухвали про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду, оскільки такі ухвали не підлягають оскарженню, в інших — розглядають такі апеляційні скарги по суті.

Суб'єкт права на конституційне звернення зазначає, що неоднозначне застосування судами України положення частини третьої статті 389¹¹ Кодексу призвело до порушення його конституційного права на апеляційне оскарження рішення суду.

2. Конституційний Суд України, вирішуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Першою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 19 лютого 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному зверненні має зазначатися обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42); підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення положень Конституції України або законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

Із долучених до конституційного звернення копій рішень судів загальної юрисдикції (ухвали апеляційного суду міста Києва від 26 липня 2013 року, від 21 жовтня 2013 року та від 1 листопада 2013 року) не вбачається неоднозначного застосування апеляційним судом положення частини третьої статті 389¹¹ Кодексу, оскільки за цими рішеннями суд в усіх випадках повертав апеляційні скарги на ухвали судів першої інстанції про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів.

В інших доданих до конституційного звернення копіях судових рішень (ухвали апеляційного суду Житомирської області від 18 травня 2011 року та апеляційного суду Рівненської області від 16 червня 2011 року) апеляційні скарги на ухвали судів першої інстанції про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів були прийняті до розгляду та задоволені, проте на підставі невідомості справ третейському суду. Крім того, у цих випадках положення частини третьої статті 389¹¹ Кодексу взагалі не застосовувалося.

Отже, долучені автором клопотання судові рішення були прийняті за різних юридично значимих обставин.

Згідно з правовою позицією Конституційного Суду України, викладеною в Ухвалі від 12 травня 2010 року № 31-у/2010, під неоднозначним застосуванням

положень Конституції України або законів України необхідно розуміти різне застосування одних і тих же норм цих правових актів судами України, іншими органами державної влади за однакових юридично значимих обставин.

Таким чином, Кудрявцев С. В. не довів неоднозначного застосування положення частини третьої статті 389¹¹ Кодексу, тому конституційне звернення не відповідає вимогам статей 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

Враховуючи наведене та керуючись статтею 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Кудрявцева Сергія Валентиновича щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 389¹¹ Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження
у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради
України з прав людини щодо офіційного тлумачення положень статті 294
Цивільного кодексу України у системному зв'язку з його положеннями
статей 269, 271, 272, 273, 274

м. Київ
27 березня 2014 року
№ 42-у/2014

Справа № 2-28/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича — доповідача,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положень статті 294 Цивільного кодексу України у системному зв'язку з його положеннями статей 269, 271, 272, 273, 274.

Заслухавши суддю-доповідача Вдовіченка С. Л. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Суб'єкт права на конституційне подання — Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі — Уповноважений) — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень статті 294 Цивільного кодексу України (далі — Кодекс) у системному зв'язку з його положеннями статей 269, 271, 272, 273, 274 стосовно можливості фізичної особи, яка досягла законодавчо встановленого віку, «на власний розсуд» змінити або виключити по батькові зі свого імені, крім випадків, встановлених законом.

Автор клопотання зазначає, що, на його думку, держава порушує право громадянина на повагу до свого приватного життя, гарантоване статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, у зв'язку з незабезпеченням йому можливості змінити «на власний розсуд» одну із частин свого імені, зокрема по батькові.

Практичну необхідність в офіційному тлумаченні вказаних положень Кодексу Уповноважений обґрунтовує потребою юридично визначити можливість фізичної особи «на власний розсуд» змінити по батькові та забезпечити однакову практику державних органів щодо застосування відповідних положень Кодексу.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Третьою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 11 лютого 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

Конституційний Суд України як єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні вирішує питання про відповідність законів та інших правових актів Конституції України і дає офіційне тлумачення Конституції України та законів України (статті 147, 150 Конституції України).

Положення частин третьої та четвертої статті 295 Кодексу містять вичерпний перелік підстав для зміни фізичною особою по батькові, а саме у разі: зміни її батьком свого власного імені або виключення відомостей про нього як батька дитини з актового запису про її народження; її усиновлення, визнання усиновлення недійсним або його скасування відповідно до закону. Інших підстав для зміни фізичною особою по батькові, зокрема «на власний розсуд», законодавством не передбачено.

Отже, вирішення питання, порушеного Уповноваженим, можливе лише шляхом нормотворення та потребує законодавчого удосконалення, що не належить до повноважень Конституційного Суду України (Ухвала Конституційного Суду України від 11 січня 2000 року № 6-у/2000).

Таким чином, є підстави для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 45, 48, 50 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положень статті 294 Цивільного кодексу України у системному зв'язку з його положеннями статей 269, 271, 272, 273, 274 на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням первинної організації профспілки трудящих металургійної і гірничодобувної промисловості України публічного акціонерного товариства «АрселорМіттал Кривий Ріг» щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 22 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», частини першої статті 1, пункту 1 частини першої статті 12 Господарського процесуального кодексу України

м. К и ї в
1 квітня 2014 року
№ 44-у/2014

Справа № 2-36/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гульгая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича — доповідача,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням первинної організації профспілки трудящих металургійної і гірничодобувної промисловості України публічного акціонерного товариства «АрселорМіттал Кривий Ріг» щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 22 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року № 2453-VI (Відомості Верховної Ради України, 2010 р., №№ 41–45, ст. 529) (далі — Закон), частини першої статті 1, пункту 1 частини першої статті 12 Господарського процесуального кодексу України (далі — Кодекс).

Заслухавши суддю-доповідача Запорожця М. П. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В:

1. Первинна організація профспілки трудящих металургійної і гірничодобувної промисловості України публічного акціонерного товариства «АрселорМіттал Кривий Ріг» (далі — Організація) звернулася до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень частини третьої статті 22 Закону, частини першої статті 1, пункту 1 частини першої статті 12 Кодексу в аспекті питання, чи підвідомчі господарським судам справи у спорах про визнання недійсними окремих пунктів колективних договорів або колективних договорів у цілому.

Необхідність в офіційному тлумаченні названих положень Закону та Кодексу автор клопотання обґрунтовує неоднозначним, на його думку, їх застосуванням судами України. У конституційному зверненні вказано, що в одних випадках спори про визнання недійсними колективних договорів визнавалися підвідомчими господарським судам, а в інших — такими, що мають іншу підвідомчість, оскільки ці договори не належать до господарських.

Як вважає суб'єкт права на конституційне звернення, неоднозначне застосування судами України наведених положень Закону та Кодексу може призвести до порушення прав членів профспілки, закріплених частиною третьою статті 36, частинами першою, шостою статті 43 Конституції України.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання про відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Третьою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 18 лютого 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі, виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному зверненні має зазначатися обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42); підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

Під неоднозначним застосуванням положень Конституції України або законів України слід розуміти різне застосування одних і тих же норм цих правових актів судами України, іншими органами державної влади за однакових юридично значимих обставин (Ухвала Конституційного Суду України від 12 травня 2010 року № 31-у/2010).

На підтвердження неоднозначного, на думку автора клопотання, застосування судами України положень частини третьої статті 22 Закону, частини першої статті 1, пункту 1 частини першої статті 12 Кодексу до конституційного звернення долучено копії ухвали господарського суду Дніпропетровської області від 27 лютого 2013 року, рішення господарського суду Дніпропетровської області від 9 верес-

ня 2013 року, постанов Севастопольського апеляційного господарського суду від 30 листопада 2009 року, Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 8 квітня 2013 року, Вищого господарського суду України від 12 червня 2007 року, від 3 червня 2013 року.

Проте ухвалу господарського суду Дніпропетровської області від 27 лютого 2013 року та постанову Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 8 квітня 2013 року скасовано судом касаційної інстанції. За правовою позицією Конституційного Суду України скасовані судові рішення не можуть братися до уваги при вирішенні питання про неоднозначність застосування судами положень Конституції та законів України (Ухвала від 20 квітня 1999 року № 4-у/99).

З аналізу постанов Вищого господарського суду України від 12 червня 2007 року та Севастопольського апеляційного господарського суду від 30 листопада 2009 року вбачається, що предметом розгляду в судовому провадженні були питання щодо утворення спільного представницького органу для ведення колективних переговорів з питань розробки та укладення або внесення змін до колективного договору, відрахування грошових коштів на проведення культурно-масової спортивної та оздоровчої роботи, зобов'язання укладення колективного договору, виділення приміщення для проведення зборів працівників і роботи виборчого органу, а також щодо недодержання в момент укладення колективного договору стороною вимог стосовно обсягу цивільної дієздатності особи, що підписала колективний договір. При вирішенні зазначених спорів суди виходили з того, що колективний договір не є господарським договором та не регулює господарські відносини.

Натомість у рішенні господарського суду Дніпропетровської області від 9 вересня 2013 року, де Організація була стороною, предметом спору є колективний договір, до умов якого включено положення, що належать до організаційно-господарських повноважень суб'єкта господарювання, зокрема щодо визначення організаційної структури, встановлення чисельності працівників і штатного розпису підприємства, що, на думку суду, відповідно до статті 1 Господарського кодексу України підпадають під регулювання господарського законодавства.

Таким чином, аналіз доданих до конституційного звернення рішень господарських судів дає підстави для висновку, що вони ухвалені за різних юридично значимих обставин, а це не може вважатися неоднозначним застосуванням ними положень частини третьої статті 22 Закону, частини першої статті 1, пункту 1 частини першої статті 12 Кодексу.

Отже, конституційне звернення не відповідає вимогам статей 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

Враховуючи викладене та керуючись статтею 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням первинної організації профспілки трудящих металургійної і гір-

ничодобувної промисловості України публічного акціонерного товариства «АрселорМіттал Кривий Ріг» щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 22 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 року № 2453–VI, частини першої статті 1, пункту 1 частини першої статті 12 Господарського процесуального кодексу України на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Харківського міського товариства «Спадщина» щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 19 Конституції України та частини першої статті 1 Господарського процесуального кодексу України

м. К и ї в
2 квітня 2014 року
№ 45-у/2014

Справа № 2-43/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича — доповідача,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Харківського міського товариства «Спадщина» щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 19 Конституції України та частини першої статті 1 Господарського процесуального кодексу України (далі — Кодекс).

Заслухавши суддю-доповідача Тупицького О. М. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Харківське міське товариство «Спадщина» (далі — Товариство) звернулося до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень частини другої статті 19 Конституції України та частини першої статті 1 Кодексу в аспекті таких питань:

« — чи є господарськими відносинами, які виникли на підставі Рішення виконавчого комітету Харківської міської ради від 20 серпня 2003 року «Про передачу в оренду нежитлових приміщень» та Договору оренди нежитлового приміщення № 1407 від 20 серпня 2003 року, який укладено між Управлінням комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради та Товариством;

— чи були дії Управління комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законами України, коли Управління звернулося до Господарського суду Харківської області з позовом про виселення громадської організації Харківського міського товариства «Спадщина» із законно отриманого на підставі Рішення виконавчого комітету Харківської міської ради нежитлового приміщення та вимагало від господарського суду передати нежитлове приміщення Управлінню».

Необхідність в офіційному тлумаченні положень частини другої статті 19 Конституції України та частини першої статті 1 Кодексу автор клопотання обґрунтовує тим, що, розглядаючи справу за позовом Управління комунального майна та приватизації Департаменту економіки та комунального майна Харківської міської ради до Товариства, окремі суди визнали господарськими відносинами між сторонами з приводу укладення договору оренди нежитлового приміщення, а інші — ні.

На підтвердження своєї позиції Товариство долучило до конституційного звернення копії ухвал та постанов господарських судів різних інстанцій, прийнятих у межах зазначеної справи.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання про відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Другою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 5 березня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі, виходить з такого.

Законом України «Про Конституційний Суд України» встановлено, що суб'єктами права на конституційне звернення з питань офіційного тлумачення Конституції та законів України є громадяни України, іноземці, особи без громадянства та юридичні особи (стаття 43); у конституційному зверненні мають зазначитися відомості про представника особи за законом або уповноваженого за дорученням (пункт 2 частини другої статті 42).

Згідно зі Статутом Товариства його вищим органом є загальні збори, а виконавчим — правління, яке керує поточною роботою Товариства в період між загальними зборами. У матеріалах конституційного звернення немає відповідного рішення загальних зборів Товариства або його правління про звернення до Конституційного Суду України, а також рішення, яке б уповноважувало голову Товариства на такі дії.

Зазначене дає змогу дійти висновку, що автор клопотання не підтвердив наявності права на конституційне звернення, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі відповідно до пункту 1 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

3. Згідно зі статтею 94 Закону України «Про Конституційний Суд України» підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод.

З доданих до конституційного звернення копій судових рішень вбачається, що вони ухвалені господарськими судами першої, апеляційної та касаційної інстанцій в межах однієї справи, за позовом Управління комунального майна та приватизації до Товариства. Однак рішення судів загальної юрисдикції різних інстанцій у конкретній справі між тими самими сторонами, про той же предмет і з тих же підстав не підтверджують неоднозначного застосування норм закону (Ухвала Конституційного Суду України від 13 жовтня 2005 року № 36-у/2005).

Таким чином, конституційне звернення не відповідає вимогам статей 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 42, 43, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Харківського міського товариства «Спадщина» щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 19 Конституції України та частини першої статті 1 Господарського процесуального кодексу України на підставі пунктів 1, 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — відсутність встановленого Конституцією України, цим законом права на конституційне звернення, невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим цим законом.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження
у справі за конституційним зверненням громадянки
Лазуренко Тетяни Вікторівни щодо офіційного тлумачення положень
пункту 1 частини першої, частини другої статті 40
Кодексу законів про працю України

м. Київ
3 квітня 2014 року
№ 47-у/2014

Справа № 2-33/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича — доповідача,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні справу за конституційним зверненням громадянки Лазуренко Тетяни Вікторівни щодо офіційного тлумачення положень пункту 1 частини першої, частини другої статті 40 Кодексу законів про працю України (далі — Кодекс).

Заслухавши суддю-доповідача Запорожця М. П. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Громадянка Лазуренко Т. В. звернулася до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень пункту 1 частини першої, частини другої статті 40 Кодексу «щодо роз'яснення механізму розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу».

Необхідність в офіційному тлумаченні вказаних положень Кодексу автор клопотання обґрунтовує неоднозначним, на його думку, їх застосуванням судами

України під час розгляду трудових спорів, що призвело до порушення його конституційних прав, зокрема гарантованого статтею 43 Конституції України права на працю.

На підтвердження цього суб'єкт права на конституційне звернення долучив копії рішення Лозівського міськрайонного суду Харківської області від 30 травня 2013 року та постанови Верховного Суду України від 17 жовтня 2011 року.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Третьою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 12 лютого 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі, виходить з такого.

2.1. Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному зверненні має зазначатися обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42); підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

Під неоднозначним застосуванням положень Конституції України або законів України слід розуміти різне застосування одних і тих же норм цих правових актів судами України, іншими органами державної влади за однакових юридично значимих обставин (Ухвала Конституційного Суду України від 12 травня 2010 року № 31-у/2010).

Аналіз копій судових рішень, долучених до конституційного звернення, дає підстави стверджувати, що автор клопотання не навів неоднозначного застосування судами України положень пункту 1 частини першої, частини другої статті 40 Кодексу. У постанові Верховного Суду України від 17 жовтня 2011 року розглядався трудовий спір щодо працевлаштування вивільненого працівника у Львівській митниці, яка є правонаступником Західної регіональної митниці. За висновками суду встановлена законодавством можливість ліквідації державної установи (організації) з одночасним створенням іншої, яка буде виконувати повноваження (завдання) особи, що ліквідується, містить зобов'язання роботодавця (держави) щодо працевлаштування працівників ліквідованої установи. Натомість у рішенні Лозівського міськрайонного суду Харківської області від 30 травня 2013 року розглядався трудовий спір стосовно працевлаштування Лазуренко Т. В., яка є вивільненим працівником, у Харківському відокремленому підрозділі Держсанепідемслужби України, який не є правонаступником Державного закладу «Лозівська лінійна санітарно-епідеміологічна станція на Південній залізниці». Таким чином, наведені судові рішення ухвалені за різних юридично значимих обставин.

Отже, конституційне звернення не відповідає вимогам статей 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі за пунктом 2 статті 45 цього закону.

2.2. В Основному Законі України визначено вичерпний перелік питань, підвідомчих Конституційному Суду України, зокрема офіційне тлумачення Конституції України та законів України (статті 147, 150).

Аналіз змісту конституційного звернення вказує на те, що Лазуренко Т. В. намагається отримати консультацію щодо застосування судами України положень пункту 1 частини першої, частини другої статті 40 Кодексу у процесі вирішення спору щодо її працевлаштування після звільнення з роботи внаслідок повної ліквідації організації, в якій вона працювала. Однак надання консультацій не належить до повноважень Конституційного Суду України.

Наведене є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі за пунктом 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Враховуючи викладене та керуючись статтями 147, 150, 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянки Лазуренко Тетяни Вікторівни щодо офіційного тлумачення положень пункту 1 частини першої, частини другої статті 40 Кодексу законів про працю України на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», та непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Куцевича Віталія Васильовича щодо офіційного тлумачення положень статей 303, 305, 307, 309 Кримінального процесуального кодексу України у системному зв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України

м. Київ
9 квітня 2014 року
№ 49-у/2014

Справа № 2-40/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гульгая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича — доповідача,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Куцевича Віталія Васильовича щодо офіційного тлумачення положень статей 303, 305, 307, 309 Кримінального процесуального кодексу України у системному зв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України.

Заслухавши суддю-доповідача Касмініна О. В. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Суб'єкт права на конституційне звернення — громадянин Куцевич В. В. — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень статей 303, 305, 307, 309 Кримінального процесуального кодексу України (далі — Кодекс), якими врегульовано особливості оскарження рішень, дій

чи бездіяльності слідчого або прокурора, правові наслідки подання вказаних скарг, види рішень слідчого судді за результатами їх розгляду, перелік ухвал слідчого судді, які підлягають оскарженню під час досудового розслідування. Зазначені положення Кодексу автор клопотання просить витлумачити у системному зв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України щодо можливості апеляційного оскарження ухвал слідчого судді про відмову в задоволенні скарг на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягала у невнесенні відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення.

Необхідність в офіційному тлумаченні наведених положень Кодексу суб'єкт права на конституційне звернення обґрунтовує неоднозначним, на його думку, їх застосуванням судами загальної юрисдикції при розгляді скарг на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання ними заяви про кримінальне правопорушення, що, як він вважає, порушує його конституційне право на апеляційне оскарження рішення суду, передбачене положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України.

На підтвердження своїх доводів автор клопотання посилається на ухвали судів загальної юрисдикції, постановлені за його скаргами на бездіяльність прокурорів, яка полягала у невнесенні відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяв про кримінальні правопорушення.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Першою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 26 лютого 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

Відповідно до пунктів 3, 4 частини другої статті 42 Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному зверненні зазначаються статті (окремі положення) Конституції України або законів України, тлумачення яких має бути дано Конституційним Судом України, а також обґрунтування необхідності в їх офіційному тлумаченні.

З аналізу конституційного звернення вбачається, що автор клопотання не визначив предмета офіційного тлумачення, а лише навів положення статей 303, 305, 307, 309 Кодексу, не вказавши, що саме в них є незрозумілим та потребує офіційного тлумачення.

Конституційний Суд України неодноразово зазначав, що невизначеність предмета тлумачення унеможливує здійснення офіційної інтерпретації положень Конституції України та законів України (ухвали від 2 вересня 2009 року № 47-у/2009, від 3 листопада 2011 року № 55-у/2011, від 18 грудня 2012 року № 35-у/2012, від 20 лютого 2013 року № 6-у/2013).

Отже, конституційне звернення не відповідає вимогам статті 42 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Куцевича Віталія Васильовича щодо офіційного тлумачення положень статей 303, 305, 307, 309 Кримінального процесуального кодексу України у системному зв'язку з положеннями пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадян Докана Андрія Владиславовича, Коротич Галини Петрівни, Полоніка Євгена Івановича, Соколика Володимира Вікторовича, Сороки Миколи Миколайовича, Філічева Костянтина Геннадійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 5 частини четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями частини другої статті 22, частини другої статті 55, пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України

м. Київ
9 квітня 2014 року
№ 50-у/2014

Справа № 2-45/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича — доповідача,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадян Докана Андрія Владиславовича, Коротич Галини Петрівни, Полоніка Євгена Івановича, Соколика Володимира Вікторовича, Сороки Миколи Миколайовича, Філічева Костянтина Геннадійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 5 частини четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями частини другої статті 22, частини другої статті 55, пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України.

Заслухавши суддю-доповідача Гультая М. М. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В:

1. Громадяни Докан А. В., Коротич Г. П., Полонік Є. І., Соколик В. В., Сорока М. М., Філічев К. Г. звернулися до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положення пункту 5 частини четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України (далі — Кодекс) у взаємозв'язку з положеннями частини другої статті 22, частини другої статті 55, пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України.

Зазначеним положенням Кодексу встановлено, що суддя-доповідач відмовляє у відкритті касаційного провадження у справі також у випадку, якщо касаційна скарга є необґрунтованою і викладені в ній доводи не викликають необхідності перевірки матеріалів справи.

Необхідність в офіційному тлумаченні вказаного положення Кодексу зумовлена, на думку авторів клопотання, неоднозначним його застосуванням Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ, який ухвалою від 9 липня 2013 року відкрив касаційне провадження, а іншими ухвалами відмовив суб'єктам права на конституційне звернення у відкритті касаційного провадження.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Другою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 3 квітня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі, виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному зверненні має зазначатися обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42); підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

Під неоднозначним застосуванням положень Конституції України або законів України необхідно розуміти різне застосування одних і тих же норм цих правових актів судами України, іншими органами державної влади за однакових юридично значимих обставин (Ухвала Конституційного Суду України від 12 травня 2010 року № 31-у/2010).

Аналіз конституційного звернення та доданих до нього матеріалів дає можливість стверджувати, що суддя Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 9 липня 2013 року відкрив касаційне провадження, посилаючись на статтю 328 Кодексу, яка регулює різні питання щодо відкриття такого провадження. Однак інші судді цього суду відмовили у відкритті касаційного провадження у справах, керуючись положенням пункту 5 частини четвертої статті 328 Кодексу. За таких обставин не вбачається неоднознач-

ного застосування суддями Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ положення пункту 5 частини четвертої статті 328 Кодексу.

Таким чином, у конституційному зверненні не доведено наявності неоднозначного застосування судами України вказаного положення Кодексу, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України».

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадян Докана Андрія Владиславовича, Коротич Галини Петрівни, Полоніка Євгена Івановича, Соколика Володимира Вікторовича, Сороки Миколи Миколайовича, Філічева Костянтина Геннадійовича щодо офіційного тлумачення положення пункту 5 частини четвертої статті 328 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями частини другої статті 22, частини другої статті 55, пункту 8 частини третьої статті 129 Конституції України на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України».

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про припинення конституційного провадження
у справі за конституційним поданням Центральної виборчої комісії
щодо офіційного тлумачення положень пункту 20 частини першої
статті 92, частин другої, шостої статті 103 Конституції України
та частини четвертої статті 9 Закону України
«Про вибори Президента України»

м. Київ
10 квітня 2014 року
№ 6-уп/2014

Справа № 1-10/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гульгая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича — доповідача,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням Центральної виборчої комісії щодо офіційного тлумачення положень пункту 20 частини першої статті 92, частин другої, шостої статті 103 Конституції України та частини четвертої статті 9 Закону України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 року № 474–XIV (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 14, ст. 81) зі змінами (далі — Закон).

Заслухавши суддю-доповідача Литвинова О. М. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Суб'єкт права на конституційне подання — Центральна виборча комісія — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень пункту 20 частини першої статті 92, частин другої, шостої стат-

ті 103 Конституції України та частини четвертої статті 9 Закону в аспекті того, чи може бути висунутим і зареєстрованим кандидатом на пост Президента України та бути обраним Президентом України громадянин України, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку.

2. Перша колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 22 січня 2014 року відкрила конституційне провадження у цій справі.

3. У процесі підготовки справи до розгляду Конституційним Судом України 21 березня 2014 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про вибори Президента України» та деяких інших законодавчих актів України щодо техніко-юридичного вдосконалення виборчого процесу» від 13 березня 2014 року № 879-VII, яким, зокрема, у статті 9 Закону частини другу — четверту замінено однією частиною, у якій не міститься заборони щодо висунення кандидатом на пост Президента України громадянина, який має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята у встановленому законом порядку. Тобто положення частини четвертої статті 9 Закону у редакції до внесення змін втратили чинність.

За правовою позицією Конституційного Суду України його юрисдикція поширюється тільки на чинні нормативно-правові акти (абзац перший пункту 5 мотивувальної частини Рішення від 14 листопада 2001 року № 15-рп/2001).

Згідно із Законом України «Про Конституційний Суд України» однією з підстав для відмови у відкритті конституційного провадження у справі є невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні (пункт 3 статті 45). Якщо підстави для відмови у відкритті конституційного провадження будуть виявлені в процесі пленарного засідання, Конституційний Суд України припиняє конституційне провадження у справі (пункт 1 § 51 Регламенту Конституційного Суду України).

Оскільки положення Закону втратили чинність, що унеможлиблює їх інтерпретацію в контексті конституційного подання, то Конституційний Суд України вважає, що конституційне провадження у цій справі підлягає припиненню відповідно до пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 45, 51, 52 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 1 § 51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

У Х В А Л И В :

1. Припинити конституційне провадження у справі за конституційним поданням Центральної виборчої комісії щодо офіційного тлумачення положень пункту 20 частини першої статті 92, частин другої, шостої статті 103 Конституції України та частини четвертої статті 9 Закону України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 року № 474-XIV зі змінами на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Нечпая Володимира Петровича щодо офіційного тлумачення положень пункту 1.24 статті 1, пункту 32.2 статті 32 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» у взаємозв'язку з положеннями статті 16 цього закону, окремими положеннями нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України і Правління Національного банку України

м. К и ї в
16 квітня 2014 року
№ 52-у/2014

Справа № 2-25/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шевчука Станіслава Володимировича — доповідача,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Нечпая Володимира Петровича щодо офіційного тлумачення положень пункту 1.24 статті 1, пункту 32.2 статті 32 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» у взаємозв'язку з положеннями статті 16 цього закону, окремими положеннями нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України і Правління Національного банку України.

Заслухавши суддю-доповідача Шевчука С. В. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В :

1. Громадянин Нечпай В. П. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень пункту 1.24 статті 1, пункту 32.2 статті 32 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 5 квітня 2001 року № 2346-III (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 29, ст. 137) з наступними змінами (далі — Закон) у взаємозв'язку з положеннями статті 16 цього закону, пункту 1 статті 1 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19 лютого 1993 року № 15-93 (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 17, ст. 184) з наступними змінами (далі — Декрет), пункту 3.2, підпункту «а» пункту 3.10 розділу III, пункту 5.5 розділу V Положення про здійснення операцій з банківськими металами, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 6 серпня 2003 року № 325 (Офіційний вісник України, 2003 р., № 36, ст. 1953) з наступними змінами (далі — Положення, затверджене Постановою № 325), пункту 3.2 глави 3 Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 3 грудня 2003 року № 516 (Офіційний вісник України, 2004 р., № 1, ст. 8) з наступними змінами (далі — Положення, затверджене Постановою № 516), абзацу п'ятого пункту 8 розділу I, пункту 1.1 глави 1 розділу IV Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні, затвердженої Постановою Правління Національного банку України від 1 червня 2011 року № 174 (Офіційний вісник України, 2011 р., № 51, ст. 2046) з наступними змінами (далі — Інструкція), щодо «роз'яснення права вкладника на отримання пені в разі порушення з боку банку зобов'язання здійснити переказ коштів в контексті видачі їх через касу відділення банку за банківським вкладом, який здійснений у банківському металі та який знаходився при зверненні з письмовою заявою уже на поточному рахунку вкладника».

Необхідність в офіційному тлумаченні зазначених положень національного законодавства Нечпай В. П. обґрунтовує їх неоднозначним, на його думку, застосуванням судами України під час розгляду справ стосовно сплати банком пені за порушення строків виконання доручення клієнта на переказ коштів, що призвело до порушення його конституційних прав.

На підтвердження фактів неоднозначного застосування положень пункту 1.24 статті 1, пункту 32.2 статті 32 Закону Нечпай В. П. надав копії:

— рішень Роменського міськрайонного суду Сумської області від 4 жовтня 2012 року у справі № 1815/2671/2012, від 26 грудня 2012 року у справі № 1815/4624/2012;

— рішень апеляційного суду Сумської області від 11 травня 2011 року у справі № 22-ц-593/2011, від 18 грудня 2012 року у справі № 2-2671/12;

— ухвали апеляційного суду Сумської області від 12 березня 2013 року у справі № 1815/4624/2012;

— ухвал Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 5 жовтня 2011 року у справі № 6-20055св11, від 12 квітня 2013 року у справі № 6-2694св13, від 30 травня 2013 року у справі № 6-9737св13, від 15 липня 2013 року у справі № 6-28679зп13.

2. Конституційний Суд України, вирішуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Третьою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 30 січня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

2.1. Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

За правовою позицією Конституційного Суду України під неоднозначним застосуванням положень Конституції України або законів України необхідно розуміти різне застосування одних і тих же норм цих правових актів судами України, іншими органами державної влади за однакових юридично значимих обставин (абзац третьої пункту 3 мотивувальної частини Ухвали Конституційного Суду України від 12 травня 2010 року № 31-у/2010).

Аналіз змісту судових рішень, наданих автором клопотання, дає підстави вважати, що вони приймалися за різних юридично значимих обставин. Так, у справах, де однією із сторін був Нечпай В. П., суди розглядали спори щодо стягнення пені та відшкодування шкоди, заподіяної неповерненням грошових коштів за договорами банківського вкладу (депозиту), внесених у банківському металі. Разом з тим у інших справах суди розглядали спори стосовно стягнення пені та відшкодування шкоди, заподіяної неповерненням грошових коштів за договорами банківського вкладу (депозиту), внесених у іноземній валюті — доларах США. Таким чином, у долучених до конституційного звернення судових рішеннях відсутнє однозначне застосування положень пункту 1.24 статті 1, пункту 32.2 статті 32 Закону.

Автор клопотання також не зазначив, які саме його конституційні права та свободи були порушені або можуть бути порушені через неоднозначне застосування судами України приписів пункту 1.24 статті 1, пункту 32.2 статті 32 Закону.

Наведене є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі в цій частині за пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

2.2. У конституційному зверненні Нечпай В. П. просить дати офіційне тлумачення положень пункту 1.24 статті 1, пункту 32.2 статті 32 Закону у взаємозв'язку з окремими приписами Декрету, Положення, затвердженого Постановою № 325, Положення, затвердженого Постановою № 516, Інструкції. Проте відповідно до пункту 2 частини першої статті 150 Конституції України до повноважень Конституційного Суду України належить офіційне тлумачення лише Конституції України та законів України.

Отже, наведене є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі в цій частині згідно з пунктом 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

У Х В А Л И В:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Нечпая Володимира Петровича щодо офіційного тлумачення положень пункту 1.24 статті 1, пункту 32.2 статті 32 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 5 квітня 2001 року № 2346–III з наступними змінами у взаємозв'язку з положеннями статті 16 цього закону, пункту 1 статті 1 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 19 лютого 1993 року № 15–93 з наступними змінами, пункту 3.2, підпункту «а» пункту 3.10 розділу III, пункту 5.5 розділу V Положення про здійснення операцій з банківськими металами, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 6 серпня 2003 року № 325 з наступними змінами, пункту 3.2 глави 3 Положення про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 3 грудня 2003 року № 516 з наступними змінами, абзацу п'ятого пункту 8 розділу I, пункту 1.1 глави 1 розділу IV Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні, затвердженої Постановою Правління Національного банку України від 1 червня 2011 року № 174 з наступними змінами, на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України», та невідповідність Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження
у справі за конституційним зверненням товариства
з обмеженою відповідальністю «ПАРАД МЕДІА»
щодо офіційного тлумачення положень статей 40, 43 Закону України
«Про авторське право і суміжні права»

м. К и ї в
17 квітня 2014 року
№ 53-у/2014

Справа № 2-47/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого, доповідача,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «ПАРАД МЕДІА» щодо офіційного тлумачення положень статей 40, 43 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792–XII (Відомості Верховної Ради України, 1994 р., № 13, ст. 64) з наступними змінами.

Заслухавши суддю-доповідача Бауліна Ю. В. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Товариство з обмеженою відповідальністю «ПАРАД МЕДІА» (далі — Товариство) звернулося до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень статей 40, 43 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792–XII з наступними змінами (далі — Закон), які регулюють майнові права виробників фонограм і виробників

відеограм та порядок використання фонограм і відеограм, опублікованих з комерційною метою, в аспекті таких питань:

— чи має право суб'єкт авторського права та суміжних прав укласти ліцензійні договори та отримувати винагороду (роялті) за передачу прав на використання фонограм і відеограм, опублікованих з комерційною метою;

— чи належить до прав суб'єктів суміжних прав виключне право дозволяти чи забороняти публічне виконання об'єктів суміжних прав іншим особам.

Необхідність в офіційному тлумаченні положень статей 40, 43 Закону Товариство обґрунтовує законодавчою неврегульованістю питання наявності права суб'єкта суміжних прав дозволяти чи забороняти публічне виконання об'єктів суміжних прав іншим особам, а також неоднозначним, на його думку, застосуванням судами України вказаних положень Закону. На підтвердження цього до конституційного звернення долучено копії рішення господарського суду міста Києва від 12 березня 2010 року та ухвали цього суду від 17 серпня 2009 року.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання про відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Першою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 9 квітня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

2.1. Відповідно до статті 150 Основного Закону України до повноважень Конституційного Суду України належить, зокрема, офіційне тлумачення Конституції України та законів України.

Аналіз конституційного звернення та долучених до нього матеріалів дає підстави для висновку, що автор клопотання прагне з'ясувати можливість виникнення у нього права на отримання винагороди (роялті) за передачу прав на використання фонограм і відеограм, опублікованих з комерційною метою, за наявності згоди виробника фонограм і відеограм. Однак таке питання вже врегульовано у законодавстві, зокрема в частині другій статті 40 Закону, статтях 426, 427, 1107–1111, 1114 Цивільного кодексу України передбачено право укладання суб'єктами суміжних прав ліцензійних договорів, до суттєвих умов яких віднесено врегулювання питання отримання зазначеними суб'єктами винагороди (роялті).

Крім того, з матеріалів конституційного звернення вбачається неврегульованість у чинному законодавстві питання належності суб'єкту суміжних прав виключного права дозволяти чи забороняти іншим особам публічне виконання об'єктів суміжних прав.

Законодавче врегулювання прав та обов'язків суб'єктів суміжних прав належить до повноважень Верховної Ради України, яка здійснює їх шляхом внесення змін та доповнень до законів України. Згідно зі статтею 150 Конституції України до повноважень Конституційного Суду України належить лише офіційне тлумачення Конституції України та законів України.

Таким чином, порушені в конституційному зверненні питання непідвідомчі Конституційному Суду України, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі за пунктом 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

2.2. Конституційний Суд України зазначав, що конституційне звернення має бути внесено особою, яка є суб'єктом відповідних конституційних прав і свобод та має підстави стверджувати про їх порушення або можливість порушення внаслідок неоднозначного застосування положень Конституції або законів України судами України, іншими органами державної влади, а тому прагне отримати офіційну інтерпретацію норм, які були застосовані при розв'язанні спірних правовідносин, з метою забезпечення реалізації чи захисту своїх прав та свобод (ухвали від 31 травня 2011 року № 15-у/2011, від 3 квітня 2014 року № 46-у/2014).

Долучені до конституційного звернення матеріали дають підстави для висновку, що судові рішення, на які посилається Товариство, ухвалювалися у справах інших юридичних осіб і не стосуються його конституційних прав.

Таким чином, у Товариства відсутнє встановлене Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України» право на конституційне звернення щодо офіційного тлумачення положень статей 40, 43 Закону, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі за пунктом 1 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 45, 50 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

У Х В А Л И В:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «ПАРАД МЕДІА» щодо офіційного тлумачення положень статей 40, 43 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792–XII з наступними змінами на підставі пунктів 1, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — відсутність встановленого Конституцією України, цим законом права на конституційне звернення та невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження
у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою
відповідальністю «ВІЛЕКС» щодо офіційного тлумачення положення
частини третьої статті 612 Цивільного кодексу України

м. Київ
23 квітня 2014 року
№ 54-у/2014

Справа № 2-49/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича — доповідача,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «ВІЛЕКС» (далі — Товариство) щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 612 Цивільного кодексу України (далі — Кодекс).

Заслухавши суддю-доповідача Стецюка П. Б. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В:

1. Товариство звернулося до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положення частини третьої статті 612 Кодексу в аспекті таких питань:

— чи впливає із вказаного положення, що кредитор має право відмовитися від прийняття простроченого зобов'язання саме до того моменту, як ним буде прийняте таке виконання;

— чи дає це положення право кредитору повернути боржнику вже прийняте прострочене виконання;

— чи є обов'язковим зв'язок об'єктивної втрати інтересу кредитора саме з простроченням виконання зобов'язання боржником;

— чи має право кредитор відмовлятися від прийняття простроченого зобов'язання, якщо кредитор об'єктивно втратив інтерес з інших причин, не пов'язаних з простроченням боржника;

— чи застосовується до правовідносин, що регулюються частиною третьою статті 612 Кодексу, норма пункту 31 Положення про поставки продукції виробничо-технічного призначення, затвердженого постановою Ради Міністрів СРСР від 25 липня 1988 року № 888.

Підставою для конституційного звернення автор клопотання вважає існування неоднозначної судової практики щодо визначення права кредитора на відмову від прийняття простроченого зобов'язання, як це передбачено частиною третьою статті 612 Кодексу. На його думку, неоднозначність трактування судами України вказаної норми призвела до порушення конституційних прав Товариства.

До конституційного звернення долучено копії постанов Вищого господарського суду України від 10 березня 2010 року, від 4 серпня 2010 року, від 3 вересня 2013 року, від 11 жовтня 2013 року та від 25 грудня 2013 року.

2. Конституційний Суд України, вирішуючи питання про відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Другою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 16 квітня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» суб'єктами права на конституційне звернення з питань офіційного тлумачення Конституції та законів України є громадяни України, іноземці, особи без громадянства та юридичні особи (стаття 43), які вважають, що неоднозначне застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади може призвести або призвело до порушення їх конституційних прав і свобод (стаття 94).

Під неоднозначним застосуванням положень Конституції України або законів України необхідно розуміти різне застосування одних і тих же норм цих правових актів судами України, іншими органами державної влади за однакових юридично значимих обставин (Ухвала Конституційного Суду України від 12 травня 2010 року № 31-у/2010).

Із долучених до конституційного звернення копій постанов Вищого господарського суду України не вбачається неоднозначного застосування положення частини третьої статті 612 Кодексу, оскільки вони були прийняті за різних юридично значимих обставин. В одних випадках строки належного виконання зобов'язання не були дотримані кредитором, а в інших — боржником, при цьому суд застосовував різні частини статті 612 Кодексу.

Отже, Товариство не довело неоднозначного застосування положення частини третьої статті 612 Кодексу, тому конституційне звернення не відповідає вимогам статей 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність

конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

У Х В А Л И В:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «ВІЛЕКС» щодо офіційного тлумачення положення частини третьої статті 612 Цивільного кодексу України на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Всеукраїнської благодійної організації «Точка опори» щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 24 Конституції України

м. К и ї в
23 квітня 2014 року
№ 55-у/2014

Справа № 2-50/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича — доповідача,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Всеукраїнської благодійної організації «Точка опори» щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 24 Конституції України.

Заслухавши суддю-доповідача Сліденка І. Д. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Всеукраїнська благодійна організація «Точка опори» (далі — Організація) звернулася до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень частини другої статті 24 Конституції України, що визначають перелік ознак, за якими не може бути привілеїв чи обмежень громадян у їхніх конституційних правах і свободах, в аспекті питань, чи належить ознака «сексуальна орієнтація» до інших ознак і, відповідно, чи забороняє Конституція України дискримінацію за цією ознакою.

Необхідність в офіційному тлумаченні вказаних положень автор клопотання обґрунтовує практичною потребою у їх з'ясуванні або роз'ясненні та наявністю в

українському законодавстві правової невизначеності щодо переліку ознак, за якими заборонено дискримінацію.

Організація зазначає, що відсутність ознаки «сексуальна орієнтація» в національному законодавстві в поєднанні з неефективними механізмами захисту громадян від дискримінації позбавляє гомосексуальних осіб такого захисту, що порушує її права на правову допомогу громадянам.

2. Конституційний Суд України, вирішуючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Другою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 16 квітня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі на підставі пунктів 1, 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

2.1. Конституційний Суд України неодноразово зазначав, що конституційне звернення може бути внесене особою, яка є суб'єктом відповідних правовідносин та має підстави стверджувати про порушення або можливість порушення її конституційних прав і свобод внаслідок неоднозначного застосування норм Конституції або законів України судами України, іншими органами державної влади, а тому прагне отримати офіційну інтерпретацію норм, які регулюють такі відносини, з метою забезпечення реалізації чи захисту своїх прав та свобод (ухвали від 8 жовтня 2013 року № 46-у/2013, від 12 грудня 2013 року № 67-у/2013, від 22 січня 2014 року № 7-у/2014, від 28 січня 2014 року № 9-у/2014).

Юридична особа має діяти через свої статутні органи, діяльність яких розглядається як дії самої юридичної особи, а тому конституційне звернення від такої особи подається до Конституційного Суду України через представника органу управління (чи керівника), якого визначено відповідно до закону статутом, положенням чи іншим установчим документом (Ухвала Конституційного Суду України від 13 лютого 2003 року № 11-у/2003). Конституційне звернення Організації підписане Глобою Б. С. як виконавчим директором, однак до клопотання не долучено документів (їх копій), які засвідчували б його повноваження звертатися до Конституційного Суду України від імені Організації, тобто не підтверджено його правосуб'єктності.

Наведене є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 1 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — відсутність встановленого Конституцією України, цим законом права на конституційне звернення.

2.2. Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» суб'єктами права на конституційне звернення щодо офіційного тлумачення положень Конституції та законів України є громадяни України, іноземці, особи без громадянства та юридичні особи (стаття 43), якщо вони вважають, що неоднозначне застосування цих положень судами України, іншими органами державної влади може призвести або призвело до порушення їхніх конституційних прав і свобод (стаття 94).

Аналіз конституційного звернення та долучених до нього матеріалів дає підстави для висновку, що автор клопотання не навів фактів неоднозначного засто-

сування положень частини другої статті 24 Конституції України судами України, іншими органами державної влади, яке призвело до порушення безпосередньо його конституційних прав і свобод.

Таким чином, конституційне звернення не відповідає вимогам пункту 4 частини другої статті 42, статті 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 цього закону — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України».

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Всеукраїнської благодійної організації «Точка опори» щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 24 Конституції України на підставі пунктів 1, 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — відсутність встановленого Конституцією України, цим законом права на конституційне звернення; невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України».

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень пунктів 5, 21 частини другої статті 8, статті 9, пункту 3 частини четвертої статті 10, частини другої статті 14, абзацу другого частини першої статті 19 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади»

м. Київ
24 квітня 2014 року
№ 8-уп/2014

Справа № 1-9/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича — доповідача,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень пунктів 5, 21 частини другої статті 8, статті 9, пункту 3 частини четвертої статті 10, частини другої статті 14, абзацу другого частини першої статті 19 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 року № 3166-VI (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 38, ст. 385) зі змінами (далі — Закон).

Заслухавши суддю-доповідача Сергейчука О. А. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Суб'єкт права на конституційне подання — 49 народних депутатів України — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням визнати такими, що не

відповідають Конституції України (є неконституційними), окремі положення пунктів 5, 21 частини другої статті 8, статті 9, пункту 3 частини четвертої статті 10, частини другої статті 14, абзацу другого частини першої статті 19 Закону.

Автори клопотання зазначили, що за змістом положень пунктів 5, 21 частини другої статті 8, статті 9, пункту 3 частини четвертої статті 10, частини другої статті 14 Закону кількість посад «заступник міністра» у міністерстві обмежено однією посадою; в абзаці другому частини першої статті 19 Закону положенням «не більше двох» обмежується кількість посад заступників керівника центрального органу виконавчої влади. Народні депутати України вважають, що вказані норми Закону в частині встановлення кількості посад «заступник міністра» та «заступники керівника центрального органу виконавчої влади» не відповідають Конституції України.

2. Перша колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 14 січня 2014 року відкрила конституційне провадження у цій справі.

3. У процесі підготовки справи до розгляду Конституційним Судом України 2 березня 2014 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про центральні органи виконавчої влади” щодо приведення його у відповідність із Конституцією України» від 27 лютого 2014 року № 795–VII (далі — Закон № 795), за яким, зокрема, змінено зміст пунктів 5, 21 частини другої статті 8, статті 9, пункту 3 частини четвертої статті 10, частини другої статті 14, абзацу другого частини першої статті 19 Закону. Підставою для прийняття Закону № 795 є Закон України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення їх у відповідність із Конституцією України”» від 23 лютого 2014 року № 763–VII (Голос України, 2014 р., 1 березня) зі змінами, внесеними згідно із Законом України від 27 лютого 2014 року № 798–VII.

За пунктом 1 частини першої статті 150 Конституції України до повноважень Конституційного Суду України належить, зокрема, вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів. Згідно з правовою позицією Конституційного Суду України його юрисдикція поширюється на чинні нормативно-правові акти (пункт 5 мотивувальної частини Рішення від 14 листопада 2001 року № 15-рп/2001).

Відповідно до пункту 1 § 51 Регламенту Конституційного Суду України Конституційний Суд України припиняє конституційне провадження у справі, якщо в процесі пленарного засідання будуть виявлені підстави щодо відмови у відкритті конституційного провадження, передбачені статтею 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Оскільки зміст пунктів 5, 21 частини другої статті 8, статті 9, пункту 3 частини четвертої статті 10, частини другої статті 14, абзацу другого частини першої статті 19 Закону змінено і чинною є нова їх редакція, то це унеможливує здійснення Конституційним Судом України перевірки на відповідність Конституції України зазначених положень Закону у зв'язку з невідомістю йому питань, порушених у конституційному поданні.

Таким чином, конституційне провадження у цій справі підлягає припиненню на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» —

непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

Враховуючи наведене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 45, 51, 52 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 1 § 51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

У Х В А Л И В:

1. Припинити конституційне провадження у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень пунктів 5, 21 частини другої статті 8, статті 9, пункту 3 частини четвертої статті 10, частини другої статті 14, абзацу другого частини першої статті 19 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 року № 3166–VI зі змінами на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження
у справі за конституційним зверненням громадян
Луцка Сергія Васильовича та Леонтьєвої Людмили Миколаївни

м. К и ї в
25 квітня 2014 року
№ 56-у/2014

Справа № 2-48/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича — доповідача,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гульгая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадян Луцка Сергія Васильовича та Леонтьєвої Людмили Миколаївни.

Заслухавши суддю-доповідача Бринцева В. Д. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В:

1. Громадяни Луцко С. В. та Леонтьєва Л. М. звернулися до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень закону, без зазначення, якого саме, застосованого у справах за позовом до них громадянки Погожих Г. М. про повторне виселення із квартири та за позовом суб'єктів права на конституційне звернення до Алуштинського міського відділу ГУ МВС України в Автономній Республіці Крим про поновлення реєстрації в житловому приміщенні.

Неоднакове застосування положень закону, як вважають автори клопотання, полягає в тому, що в одному випадку суд апеляційної інстанції визнав справу такою, що підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства, а в іншому — що розгляд справи повинен здійснюватися в порядку адміністративного судочинства. До конституційного звернення долучено копії ухвал Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 23 квітня 2013 року та від 16 січня 2014 року.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Першою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 16 квітня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі, виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному зверненні зазначаються статті (окремі положення) Конституції України або Закону України, тлумачення яких має бути дано Конституційним Судом України (пункт 3 частини другої статті 42); у конституційному зверненні має бути обґрунтована необхідність в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої статті 42); підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

Автори клопотання не вказали, які статті (їх окремі положення) та якого саме закону підлягають офіційному тлумаченню. Конституційний Суд України неодноразово зазначав, що невизначеність предмета тлумачення унеможлиблює здійснення офіційної інтерпретації положень Конституції України та законів України (ухвали від 3 листопада 2011 року № 55-у/2011, від 20 лютого 2013 року № 6-у/2013).

У конституційному зверненні не наведено обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції та законів України, яке підтверджувало б їх неоднозначне застосування судами України. З долучених до конституційного звернення копій ухвал Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ вбачається, що їх прийнято у справах з різними юридично значимими обставинами (у першому випадку предметом спору було повторне виселення Луцка С. В. та Леонтьєвої Л. М. зі спірного житлового приміщення, а в іншому — про відновлення реєстрації).

Таким чином, конституційне звернення не відповідає статтям 42, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

У Х В А Л И В:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадян Луцка Сергія Васильовича та Леонтьєвої Людмили Миколаївни на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України».

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про припинення конституційного провадження
у справі за конституційним зверненням товариства
з обмеженою відповідальністю «Атем» щодо офіційного тлумачення
окремих положень частини другої статті 35
Господарського процесуального кодексу України

м. К и ї в
20 травня 2014 року
№ 9-уп/2014

Справа № 1-3/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шевчука Станіслава Володимировича — доповідача,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «Атем» щодо офіційного тлумачення окремих положень частини другої статті 35 Господарського процесуального кодексу України.

Заслухавши суддю-доповідача Шевчука С. В. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Товариство з обмеженою відповідальністю «Атем» (далі — Товариство) звернулося до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення окремих положень частини другої статті 35 Господарського процесуального кодексу України (далі — Кодекс), які на момент подачі конституційного звернення передбачали, що «факти, встановлені рішенням господарського суду (іншого органу, який вирішує господарські спори), за винятком встановлених

рішенням третейського суду, під час розгляду однієї справи, не доводяться знову при вирішенні інших спорів, в яких беруть участь ті самі сторони».

Необхідність в офіційній інтерпретації вказаних положень Кодексу Товариство обґрунтовує їх неоднозначним застосуванням Вищим господарським судом України, який по-різному визначає, які саме факти, встановлені рішенням господарського суду (у мотивувальній чи у резолютивній його частині), не підлягають доведенню знову при вирішенні інших спорів, в яких беруть участь ті самі сторони.

На переконання автора клопотання, внаслідок різної судової практики з цього питання з нього було стягнуто значні кошти за неукладеним кредитним договором, що порушило його конституційні права власності та на підприємницьку діяльність, не заборонену законом.

2. У процесі розгляду справи Конституційний Суд України дійшов висновку, що конституційне провадження у цій справі підлягає припиненню з огляду на таке.

Відповідно до Закону України «Про внесення зміни до статті 35 Господарського процесуального кодексу України щодо підстав звільнення від доказування» від 17 квітня 2014 року № 1226-VII (Голос України, 2014 р., 7 травня), який набрав чинності 8 травня 2014 року, положення статті 35 Кодексу, визначені як предмет офіційного тлумачення, викладено у новій редакції, а саме: «Обставини, встановлені рішенням суду у господарській, цивільній або адміністративній справі, що набрало законної сили, крім встановлених рішенням третейського суду, не доказуються при розгляді інших справ, у яких беруть участь ті самі особи або особа, щодо якої встановлено ці обставини» (частина третя).

За правовою позицією Конституційного Суду України його юрисдикція поширюється на чинні нормативно-правові акти (Рішення від 14 листопада 2001 року № 15-рп/2001). У випадку якщо положення закону України змінене і діє в іншій редакції, а попередня редакція цього закону втратила чинність, тоу Конституційного Суду України немає юридичних підстав для здійснення його офіційного тлумачення.

Згідно із Законом України «Про Конституційний Суд України» однією з підстав для відмови у відкритті конституційного провадження у справі є невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні (пункт 3 статті 45). Якщо така підстава буде виявлена у процесі пленарного засідання, Конституційний Суд України припиняє конституційне провадження у справі (пункт 1 § 51 Регламенту Конституційного Суду України).

Оскільки положення частини другої статті 35 Кодексу в редакції, яка була визначена як предмет офіційного тлумачення в конституційному зверненні, втратили чинність, для їх офіційного тлумачення немає юридичних підстав, а конституційне провадження у цій справі підлягає припиненню відповідно до пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 45, 51, 52 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 1 § 51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Припинити конституційне провадження у справі за конституційним зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «Атем» щодо офіційного тлумачення окремих положень частини другої статті 35 Господарського процесуального кодексу України на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному зверненні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240, частини четвертої статті 241 Цивільного процесуального кодексу України та частини першої статті 42 Цивільного кодексу України

м. Київ

Справа № 2-52/2014

21 травня 2014 року

№ 61-у/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича — доповідача,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240, частини четвертої статті 241 Цивільного процесуального кодексу України та частини першої статті 42 Цивільного кодексу України.

Заслухавши суддю-доповідача Тупицького О. М. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Суб'єкт права на конституційне подання — Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі — Уповноважений) — звернувся до Конституційного

Суду України з клопотанням визнати такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними), окремі положення частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240, частини четвертої статті 241 Цивільного процесуального кодексу України (далі — ЦПК України) та частини першої статті 42 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України).

На думку автора клопотання, положення частини першої статті 240 ЦПК України, яке передбачає, що питання про виклик фізичної особи, щодо якої розглядається справа про визнання її недієздатною, вирішується в кожному випадку судом з урахуванням стану її здоров'я, не відповідає частинам першій, другій статті 24, частинам першій, п'ятій статті 55, статті 64, пункту 2 частини третьої статті 129 Конституції України, оскільки на його підставі можливе прийняття судом рішення про визнання фізичної особи недієздатною, заснованого лише на висновку судово-психіатричної експертизи, без надання цій особі, навіть якщо її участь у судовому засіданні не несе загрози її здоров'ю чи здоров'ю інших осіб, можливості висловити суду свою позицію особисто або через обраного нею представника.

Уповноважений вказує, що, враховуючи зміст другого речення частини першої статті 240 ЦПК України, у разі наявності висновку судово-психіатричної експертизи про нездатність фізичної особи усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними суд може не викликати таку особу на судове засідання, тобто не повідомити її про розгляд справи щодо визнання її недієздатною. На підтвердження зазначеного до конституційного подання долучено копії рішень судів першої інстанції про визнання фізичних осіб недієздатними.

Також суб'єкт права на конституційне подання вважає, що взаємопов'язані окремі положення частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240 ЦПК України не відповідають частинам першій, другій статті 55, статті 64 Конституції України, адже ці положення не передбачають права фізичної особи, визнаної судом недієздатною, оскаржити судове рішення про визнання її недієздатною у випадку, коли суд першої інстанції, ґрунтуючись лише на письмових доказах нездатності такої особи брати участь у судовому засіданні, не повідомив її про розгляд справи і, таким чином, не надав їй можливості особисто або через обраного нею представника висловити свою позицію у справі.

Крім того, враховуючи відсутність законодавчо закріпленої вимоги обов'язкового періодичного перегляду судового рішення про визнання фізичної особи недієздатною або обов'язкового зазначення строку дії такого рішення, автор клопотання стверджує, що положення частини першої статті 42 ЦК України та частини четвертої статті 241 ЦПК України суперечать частині першій статті 55 Конституції України, оскільки вони унеможливають звернення фізичної особи, визнаної судом недієздатною, безпосередньо до суду з заявою про поновлення її дієздатності.

Аргументуючи свою позицію, Уповноважений посиляється також на пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, низку міжнародних актів щодо правового захисту осіб із психічними захворюваннями, рішення Європейського суду з прав людини, зокрема прийняті у справах стосовно права доступу недієздатних фізичних осіб до суду, тощо.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання про відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Другою колегією суддів

Конституційного Суду України Ухвали від 24 квітня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі, виходить з такого.

2.1. Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» у конституційному поданні має зазначатися правове обґрунтування тверджень щодо неконституційності правового акта або його окремих положень (пункт 4 частини другої статті 39); предметом розгляду в Конституційному Суді України може бути конституційне подання, в якому викладаються аргументи і стверджується про неконституційність законів, інших правових актів Верховної Ради України (частина перша статті 71).

Обґрунтовуючи твердження про неконституційність окремих положень частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240 ЦПК України, автор клопотання висловлює припущення, що у разі якщо суд першої інстанції не вжив належних заходів для забезпечення фізичній особі реальної можливості особисто брати участь у судовому засіданні при вирішенні питання щодо визнання її недієздатною та розглянув справу, не повідомивши її про час і місце розгляду, то ця особа може дізнатися про наявність рішення суду про визнання її недієздатною після закінчення строку апеляційного оскарження, тобто після набрання таким рішенням законної сили.

Конституційний Суд України неодноразово зазначав, що припущення не можуть вважатися аргументами на підтвердження неконституційності правових актів чи їх окремих положень (ухвали від 30 червня 2011 року № 21-у/2011, від 27 березня 2013 року № 10-у/2013).

Таким чином, конституційне подання в цій частині не відповідає вимогам, передбаченим статтею 39 Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі за пунктом 2 статті 45 цього закону.

2.2. Суб'єкт права на конституційне подання, ставлячи питання про невідповідність Конституції України положень частини першої статті 42 ЦК України та частини четвертої статті 241 ЦПК України, вказує, що визнана недієздатною фізична особа не може звернутися до суду із заявою про поновлення її цивільної дієздатності. Тобто у конституційному поданні фактично йдеться про необхідність розширення визначеного цими статтями кола суб'єктів, за заявами яких суд може скасувати рішення про визнання фізичної особи недієздатною та поновити її цивільну дієздатність.

Згідно з Конституцією України права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод визначаються виключно законами, прийняття яких належить до повноважень Верховної Ради України (пункт 3 частини першої статті 85, пункт 1 частини першої статті 92).

Таким чином, порушене у конституційному поданні питання непідвідомче Конституційному Суду України, що є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі відповідно до пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 39, 45, 48, 50, 71 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в :

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини першої статті 39, пункту 1 частини першої статті 207, частини першої статті 240, частини четвертої статті 241 Цивільного процесуального кодексу України та частини першої статті 42 Цивільного кодексу України на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом; непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Осетрова Сергія Володимировича щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 3, частин другої, третьої статті 41 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»

м. Київ
27 травня 2014 року
№ 62-у/2014

Справа № 2-51/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Бринцева Василя Дмитровича,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича — доповідача,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на засіданні питання про відкриття конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Осетрова Сергія Володимировича щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 3, частин другої, третьої статті 41 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15 вересня 1999 року № 1045–XIV (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 45, ст. 397) з наступними змінами (далі — Закон).

Заслухавши суддю-доповідача Гультая М. М. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

у с т а н о в и в:

1. Громадянин Осетров С. В. звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень частини другої статті 3, частин другої, третьої статті 41 Закону в аспекті таких питань:

— що означає словосполучення «особливості застосування Закону», вжите у частині другій статті 3 Закону, — «те, що цей закон застосовується у всіх випадках, крім тих, що передбачені спеціальними законами, чи те, що цей закон застосовується лише в тих випадках, що передбачені спеціальними законами», або це поняття має інше значення;

— чи охоплює словосполучення «членів виборного профспілкового органу підприємства, установи, організації», вжите у частині третій статті 41 Закону у системному зв'язку з частиною другою його статті 3, всіх без винятку членів виборних профспілкових органів, або ж «маються на увазі члени виборних профспілкових органів за виключенням тих профспілок, діяльність яких здійснюється в органах внутрішніх справ та має особливості», зазначені в частині другій статті 3 Закону.

Обґрунтовуючи необхідність в офіційному тлумаченні вказаних положень Закону, Осетров С. В. стверджує про неоднозначне їх застосування судами України, що призвело до порушення його конституційних прав та свобод, а саме позбавило можливості реалізовувати право на працю «у формі проходження служби в міліції (державної служби)».

До конституційного звернення долучено копії рішень Верховного Суду України від 18 березня 2008 року та від 6 листопада 2013 року, Вищого адміністративного суду України від 2 липня 2013 року та від 3 грудня 2013 року, Севастопольського апеляційного адміністративного суду від 5 грудня 2011 року, апеляційного суду міста Севастополя від 22 травня 2008 року.

2. Конституційний Суд України, розглядаючи питання щодо відкриття конституційного провадження у справі у зв'язку з прийняттям Другою колегією суддів Конституційного Суду України Ухвали від 22 квітня 2014 року про відмову у відкритті конституційного провадження у цій справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України», виходить з такого.

Відповідно до Закону України «Про Конституційний Суд України» конституційне звернення має містити обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні положень Конституції України або законів України (пункт 4 частини другої 42); підставою для конституційного звернення щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є наявність неоднозначного застосування положень Конституції України або законів України судами України, іншими органами державної влади, якщо суб'єкт права на конституційне звернення вважає, що це може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод (стаття 94).

Судові рішення, копії яких додано до конституційного звернення, не доводять неоднозначного застосування судами України положень Закону, офіційне тлумачення яких просить дати Осетров С. В. Зокрема, у цих рішеннях положення частини другої статті 3 Закону не застосовувалися. У справах, пов'язаних зі звільненням працівників органів внутрішніх справ — членів виборного профспілкового органу, суди в одних рішеннях застосовували положення частини другої або третьої статті 41 Закону, а в інших — не застосовували цих положень Закону. Конституційний Суд України наголошував, що матеріали, у яких відповідні положення Конституції України або законів України не застосовувалися, не можуть

бути розглянуті як такі, що підтверджують їх неоднозначне застосування судами України, іншими органами державної влади (ухвали від 26 жовтня 2011 року № 54-у/2011, від 18 грудня 2013 року № 70-у/2013, від 25 березня 2014 року № 38-у/2014).

Таким чином, у конституційному зверненні не доведено неоднозначного застосування судами України положень частини другої статті 3, частин другої, третьої статті 41 Закону.

Наведене є підставою для відмови у відкритті конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 42, 45, 50, 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Відмовити у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Осетрова Сергія Володимировича щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 3, частин другої, третьої статті 41 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» від 15 вересня 1999 року № 1045–XIV з наступними змінами на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного звернення вимогам, передбаченим Конституцією України, Законом України «Про Конституційний Суд України».

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про припинення конституційного провадження у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень пунктів 4, 6 частини першої статті 3 Закону України «Про статус народного депутата України» у системному зв'язку з частиною третьою статті 78 Конституції України та положень частини четвертої статті 81 Конституції України, пункту 6 статті 4, частини другої статті 5 цього закону

м. К и ї в
26 червня 2014 року
№ 10-уп/2014

Справа № 1-12/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бринцева Василя Дмитровича — головуючого,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича — доповідача,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень пунктів 4, 6 частини першої статті 3 Закону України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 року № 2790–XII (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 3, ст. 17) зі змінами (далі — Закон) у системному зв'язку з частиною третьою статті 78 Конституції України та положень частини четвертої статті 81 Конституції України, пункту 6 статті 4, частини другої статті 5 Закону.

Заслухавши суддю-доповідача Гультая М. М. та дослідивши матеріали справи, у тому числі позиції, які висловили Голова Верховної Ради України, науковці Національного університету «Одеська юридична академія», Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В:

1. Суб'єкт права на конституційне подання — 46 народних депутатів України — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення:

1) положень пунктів 4, 6 частини першої статті 3 Закону у системному зв'язку з частиною третьою статті 78 Конституції України в аспекті питань:

— «чи поширюються вимоги щодо несумісності депутатського мандата з іншою оплачуваною роботою як в Україні, так і за кордоном»;

— «чи охоплює заборона займатися іншою оплачуваною роботою (за винятком викладацької, наукової та творчої діяльності, медичної практики) і таку роботу (діяльність), що є нерегулярною, одноразовою, закінчується з її виконанням тощо»;

2) положень частини четвертої статті 81 Конституції України, пункту 6 статті 4, частини другої статті 5 Закону «стосовно наслідків невиконання народним депутатом України вимог щодо несумісності депутатського мандата з іншими видами діяльності, якщо народний депутат України припинив діяльність, що була несумісна з депутатським мандатом».

2. Друга колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 12 лютого 2014 року відкрила конституційне провадження у цій справі.

3. У процесі розгляду справи Конституційний Суд України дійшов висновку, що конституційне провадження у справі підлягає припиненню.

3.1. Відповідно до статті 93 Закону України «Про Конституційний Суд України» підставою для конституційного подання щодо офіційного тлумачення Конституції України та законів України є практична необхідність у з'ясуванні або роз'ясненні, офіційній інтерпретації положень Конституції України та законів України.

Замість обґрунтування практичної необхідності в офіційному тлумаченні положень пунктів 4, 6 частини першої статті 3 Закону у системному зв'язку з частиною третьою статті 78 Конституції України та положень частини четвертої статті 81 Конституції України, пункту 6 статті 4, частини другої статті 5 Закону суб'єкт права на конституційне подання висловлює припущення з приводу дії Закону в просторі і часі щодо заборони народному депутату України займатися діяльністю, яка несумісна з депутатським мандатом. Однак припущення не можна вважати обґрунтуванням практичної необхідності в офіційному тлумаченні правових норм.

Таким чином, конституційне подання не відповідає вимогам Закону України «Про Конституційний Суд України», що є підставою для припинення конституційного провадження у справі згідно з пунктом 2 статті 45 цього закону.

3.2. З конституційного подання вбачається, що в аспекті порушених питань народні депутати України фактично просять надати консультацію щодо застосування положень пунктів 4, 6 частини першої статті 3 Закону у системному зв'язку з частиною третьою статті 78 Конституції України та положень частини четвертої статті 81 Конституції України, пункту 6 статті 4, частини другої статті 5 Закону, а не дати їх офіційне тлумачення. Конституційний Суд України неодноразово зазна-

чав, що надання консультацій чи роз'яснень з приводу правозастосування не належить до його повноважень (ухвали від 31 березня 2010 року № 15-у/2010, від 28 листопада 2012 року № 32-у/2012, від 26 лютого 2013 року № 7-у/2013).

Крім того, 2 березня 2014 року набрав чинності Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 року № 742–VII, яким відновлено дію окремих положень Конституції України та викладено в новій редакції положення її статті 81. Оскільки юрисдикція Конституційного Суду України поширюється на чинні нормативно-правові акти (пункт 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 14 листопада 2001 року № 15-рп/2001), вирішення питання щодо офіційного тлумачення положення частини четвертої статті 81 Конституції України, попередня редакція якого втратила чинність, не належить до повноважень Конституційного Суду України, що є підставою для припинення конституційного провадження у справі згідно з пунктом 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Таким чином, відповідно до пункту 1 § 51 Регламенту Конституційного Суду України конституційне провадження у цій справі підлягає припиненню згідно з пунктами 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» через невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом, та непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 45, 51, 52 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 1 § 51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Припинити конституційне провадження у справі за конституційним поданням 46 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення положень пунктів 4, 6 частини першої статті 3 Закону України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 року № 2790–XII зі змінами у системному зв'язку з частиною третьою статті 78 Конституції України та положень частини четвертої статті 81 Конституції України, пункту 6 статті 4, частини другої статті 5 цього закону на підставі пунктів 2, 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, цим законом; непідвідомчість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

УХВАЛА КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

про припинення конституційного провадження
у справі за конституційним поданням Центральної виборчої комісії
щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 76,
частини другої статті 103 Конституції України

м. Київ
3 липня 2014 року
№ 11-уп/2014

Справа № 1-11/2014

Конституційний Суд України у складі суддів:

Бауліна Юрія Васильовича — головуючого,
Вдовіченка Сергія Леонідовича,
Гультая Михайла Мирославовича,
Запорожця Михайла Петровича,
Касмініна Олександра Володимировича,
Литвинова Олександра Миколайовича,
Мельника Миколи Івановича,
Саса Сергія Володимировича,
Сергейчука Олега Анатолійовича,
Сліденка Ігоря Дмитровича,
Стецюка Петра Богдановича,
Тупицького Олександра Миколайовича,
Шаптали Наталі Костянтинівни — доповідача,
Шевчука Станіслава Володимировича,
Шишкіна Віктора Івановича,

розглянув на пленарному засіданні справу за конституційним поданням Центральної виборчої комісії щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 76, частини другої статті 103 Конституції України.

Заслухавши суддю-доповідача Шапталу Н. К. та дослідивши матеріали справи, Конституційний Суд України

У С Т А Н О В И В :

1. Суб'єкт права на конституційне подання — Центральна виборча комісія — звернувся до Конституційного Суду України з клопотанням дати офіційне тлумачення положень частини другої статті 76, згідно з якими «народним депутатом України може бути громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років», та положень частини другої статті 103 Конституції України, відповідно до яких «Президентом України може бути обраний громадянин України, який досяг трид-

цяти п'яти років, має право голосу, проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років та володіє державною мовою», в аспекті таких питань:

— «чи означає вимога “проживання в Україні” необхідність перебування в Україні протягом певного строку»;

— «чи повинен громадянин України проживати в Україні більшість днів у кожному з п'яти останніх річних періодів, що передують проведенню виборів народних депутатів України та десяти річних періодів перед днем виборів Президента України, щоб відповідати вимогам відповідно до частини другої статті 76 та частини другої статті 103 Конституції України»;

— «чи означає наявність реєстрації місця проживання на території України протягом строку, передбаченого частиною другою статті 76 та частиною другою статті 103 Конституції України, факт проживання особи в Україні протягом відповідно п'яти останніх років та десяти останніх перед днем виборів років»;

— «чи може вважатися проживання іноземця або особи без громадянства на території України до набуття ним громадянства України проживанням в Україні в розумінні частини другої статті 76 та частини другої статті 103 Конституції України».

Практичну необхідність у з'ясуванні та роз'ясненні, офіційній інтерпретації вказаних положень Конституції України автор клопотання обґрунтував відсутністю їх однакового розуміння та важливістю гарантування легітимного обрання народних депутатів України та глави держави, забезпечення правової визначеності всіх потенційних суб'єктів майбутніх виборчих процесів щодо застосування норм, якими регламентовано порядок балотування кандидатів у народні депутати України та кандидатів на пост Президента України.

2. Перша колегія суддів Конституційного Суду України Ухвалою від 29 січня 2014 року відкрила конституційне провадження у цій справі.

3. У процесі підготовки справи до розгляду Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 року № 742–VII, яким відновлено дію окремих положень Конституції України та викладено в новій редакції положення її частини другої статті 76. Оскільки юрисдикція Конституційного Суду України поширюється на чинні нормативно-правові акти (пункт 5 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 14 листопада 2001 року № 15-рп/2001), то вирішення питання щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 76 Конституції України, попередня редакція яких втратила чинність, не належить до повноважень Конституційного Суду України.

Крім того, суб'єкт права на конституційне подання фактично просить надати консультацію з правозастосування положень частини другої статті 103 Конституції України, що не належить до повноважень Конституційного Суду України (ухвала Конституційного Суду України від 31 березня 2010 року № 15-у/2010).

Зазначене є підставою для припинення провадження у справі за пунктом 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України».

Таким чином, відповідно до пункту 1 § 51 Регламенту Конституційного Суду України конституційне провадження у цій справі підлягає припиненню згідно з

пунктом 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» через невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

Враховуючи викладене та керуючись статтями 150, 153 Конституції України, статтями 45, 51, 52 Закону України «Про Конституційний Суд України», пунктом 1 § 51 Регламенту Конституційного Суду України, Конституційний Суд України

у х в а л и в:

1. Припинити конституційне провадження у справі за конституційним поданням Центральної виборчої комісії щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 76, частини другої статті 103 Конституції України на підставі пункту 3 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідомість Конституційному Суду України питань, порушених у конституційному поданні.

2. Ухвала Конституційного Суду України є остаточною.

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮРИСДИКЦІЇ

Конституція України: її реалізація та способи удосконалення

Л. Бориславський

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного права
Львівського національного університету імені Івана Франка

У статті розглядаються проблемні питання сучасного конституційного процесу та правові способи їх вирішення.

Ключові слова: конституція, реалізація, правові способи вдосконалення.

Коли ми діждемося Вашингтона з новим і праведним Законом?

А діждемося-таки колись!

(Т. Шевченко, 1857 р.)

Українська держава традиційно і символічно відзначила 18-у річницю Конституції України¹. Святкування Дня Конституції є слушною нагодою оцінити й переосмислити досягнення і прорахунки нашого конституційного процесу², визначити пріоритети і шляхи вдосконалення чинної Конституції України, узагальнивши практику реалізації Основного Закону України, врахувавши тенденції розвитку сучасного конституціоналізму³. Цього дня лідери політичних партій, представники громадськості та різних політичних сил, державні діячі та науковці знову і знову звертаються до питань теорії і практики чинної Конституції України, а точніше — до проблем її реальності та реалізації. Наскільки українська Конституція близька до конституційного ідеалу, наскільки вона відповідає вимогам сучасної доктрини конституціоналізму, настільки вона є життєздатною і такою, що не втратила ролі Основного Закону держави і суспільства. Тому на запитання: «Якою є нинішня конституційна система в Україні і що потрібно в ній змінити?» не можна відповісти, не згадавши історію створення Конституції України 1996 року — історію драматичну, суперечливу і повчальну. Адже конституційний процес був тривалим, складним, нерідко болісним і розтягнувся майже на шість років.

Нова Конституція була прийнята в умовах непростої політико-правової ситуації, напружених стосунків між Президентом України і Верховною Радою України,

---

¹ Конституція України // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.

² Шаповал В. М., Корнєєв А. В. Історія Основного Закону (конституційний процес в Україні у 1990–1996 роках). — Х. : Фоліо, 2011. — 111 с.

³ Селіванов А. О. Наукові погляди на сучасні конституційні процеси. — К. : Логос, 2014. — 132 с.

різними суспільно-політичними силами, у своєрідних умовах національно-територіальних проблем, за ситуації, коли суспільство відмовилося від «минулого», але ще не ввійшло в «майбутнє». 28 червня 1996 року увійшло в новітню історію нашої держави як день загальнонаціонального консенсусу — Верховна Рада України від імені Українського народу — громадян України всіх національностей ухвалила нову Конституцію України. Зауважимо, що окремі спеціалісти вважають прийняття чинної Конституції України шляхом консенсусу недоліком. Однак хоч би що там не говорили, але чинна Конституція України відіграла і продовжує виконувати конституційно-правову та конструктивно-стабілізуючу роль у становленні й розвитку громадянського суспільства і держави в Україні¹.

Основний Закон закріпив поділ влади, право на політичну, економічну та ідеологічну багатоманітність, пріоритетність прав людини і громадянина, право приватної власності тощо. Розділ про права людини і громадянина виписаний на рівні світових демократичних стандартів. Те, що загальні засади відповідають міжнародним стандартам, свідчить про бажання України стати демократичною правовою державою². Драматичні події, що передували прийняттю Основного Закону, відобразилися на редакції багатьох її положень. У законодавчу сферу було перенесено реальне протистояння центру і місць, суперечки між різними учасниками конституційних відносин. У ній є недосконалі формулювання, положення, зокрема з низки принципів питань, у зв'язку з чим, незважаючи на всі зусилля Конституційного Суду України, не завжди вдається знайти відповідне рішення.

Нова Конституція України втілила кращі досягнення вітчизняної і світової конституційної науки та практики державного будівництва³, відобразила ментальність, волю та прагнення Українського народу реалізувати своє право на самовизначення. Вона отримала визнання як Основний Закон не тільки всередині держави, а й на міжнародному рівні. Водночас в історії нашої країни ми вперше зіткнулися з конституцією, яка викликала стільки нарікань. Її критика, несприйняття, небажання реалізовувати почалися практично наступного дня після прийняття. Інколи напрошується думка, що Конституція України була прийнята тільки для того, щоб створити видимість наявності у країні нового Основного Закону. Склалася така ситуація: нова Конституція діє, але продовжують діяти і три радянські кодекси, більше 10 законів УРСР та деякі урядові декрети; не прийнято чимало законів, передбачених нею; чинне законодавство значною мірою не приведено у відповідність до неї; органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи, які найбільше мають бути зацікавлені в реалізації нової Конституції України, також не дуже послідовні у її виконанні і навіть іноді ніби «не розуміють» змісту її положень і норм⁴. Допускають порушення конституційних вимог окремі громадяни та їх об'єднання. Науковці розгорнули критику практично

¹ Конституція України : наук.-практ. комент. / редкол. : В. Я. Тацій (голова), О. В. Петришин, Ю. Г. Барабаш та ін.; Національна академія правових наук України. — 2-ге вид. — Х. : Право, 2011. — 1128 с.

² Стецюк П. Основи теорії конституції та конституціоналізму : посіб. для студ. — Л., 2003. — Ч. 1. — С. 155–160, 180–186 та ін.

³ Емець О. Ми прийняли добру Конституцію України // Урядовий кур'єр. — 1996. — 6 лип.

⁴ Наприклад: Рішення Конституційного Суду України від 1 квітня 2008 року № 4-рп/2008 (справа про Регламент Верховної Ради України).

всіх теоретичних і редакційних положень з погляду їх практичного застосування¹. Модель влади і місцевого самоврядування виявилася незавершеною і неефективною². Низка положень Конституції України є суперечливими і не авторитетними в суспільстві, недосконалими з погляду гарантій і процедур реалізації, і тому потребують постійного роз'яснення і тлумачення. Набула практичного розвитку теорія нейтралізації конституційно-правових норм тощо.

Не стояли осторонь ідеї вдосконалення чинного Основного Закону і її гаранті — президенти України. Так, Л. Кучма ініціював зміни, внесені Законом України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV, який було визнано неконституційним у зв'язку з порушенням конституційної процедури його розгляду та прийняття³. В. Ющенко сформував у 2008 році Національну Конституційну Раду, яка, щоправда, провела лише одне засідання⁴. В. Янукович з метою напрацювання пропозицій щодо змін до Конституції України в 2012 році своїм указом створив Конституційну Асамблею як спеціальний допоміжний орган при Президентові України, яку очолив перший Президент Української держави Л. Кравчук. Асамблея встигла розробити проект Концепції внесення змін до Основного Закону, проте схвалити її не спромоглася і практично припинила свою роботу⁵. Вже тоді йшлося про поновлення роботи ради, насамперед як загальнонаціональної, а не як пропрезидентської структури.

Чинна Конституція України має достатній демократичний потенціал. Вона забезпечує соціальну і політичну стабільність, якої не було до її прийняття. Як у будь-якій конституції, в ній є недоліки, але їх удосконалення — справа майбутнього, будь-які спроби реформувати її зараз можуть лише зумовити дестабілізацію.

Проте є й інші міркування, зокрема таке, що до Основного Закону треба ставитися надзвичайно уважно⁶. Поки суспільство може жити й розвиватися в межах чинних конституційних норм, зазіхати на Конституцію України не тільки недоцільно, а й більш того — шкідливо.

Ми вважаємо, що наша Конституція побудована за «класичним» конституційним зразком, але має й деякі ознаки Основного Закону «перехідного періоду». На жаль, слід констатувати відсутність у деяких політиків і державних діячів потреби кожний свій крок звіряти з вимогами закону. Багато хто з них керується не офіцій-

¹ Конституція України в сучасній правовій доктрині та національному державотворчому процесі : матеріали конф. (до 15-ї річниці Конституції України). — Л, 2011. — 223 с.

² *Серьогіна С. Г.* Напрями вдосконалення конституційного регулювання системно-структурної організації місцевого самоврядування // Вісник Конституційної Асамблеї. — 2013. — № 1. — С. 312–324.

³ *Рішення* Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20-рп/2010 у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) // Вісник Конституційного Суду України. — 2010. — № 5. — С. 36–46.

⁴ *Гриневський С.* Сумна річниця // Дзеркало тижня. — 2008. — 20 груд.

⁵ *Рішення* координаційного бюро Конституційної Асамблеї від 27 листопада 2013 року № 21 «Про проект Концепції внесення змін до Конституції України» // Бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів. — 2013. — № 3. — С. 17.

⁶ *Селіванов А. О.* У підготовці змін до Конституції немає дрібниць // Голос України. — 2012. — 21 лют.

ним текстом, а власними політичними уподобаннями та інтерпретаціями, ситуаційною доцільністю тощо.

Будемо відвертими: сьогодні немає підстав говорити, що Конституція України недосконала, містить прогалини, закріплює половинчасті рішення (В. Литвин), хоча не всі положення та інститути виписані так, як хотілося б. Якщо здійснити науковий аналіз конституційних норм без упередження, стане зрозуміло: не там треба шукати недосконалості та джерела проблем¹. Якщо деяке положення Основного Закону реалізується неналежним чином, то винні у цьому суб'єкти і учасники конституційно-правових відносин.

У демократичному суспільстві створений конституцією механізм влади — це завжди компроміс, оскільки у громадянському житті беруть участь або ведуть боротьбу за владу різні політичні сили. Цей компроміс, хоча і вимушений, але все ж таки добровільний, виражає загальну зацікавленість вирішувати проблеми влади і свободи на основі закону, а не шляхом застосування сили. Тому Основний Закон держави не може діяти в інтересах однієї групи людей, він втілює громадянську злагоду і заперечує насильство.

Виникають цілком логічні запитання: яким чином повинна розвиватися Конституція України? Які норми повинні підлягати зміні? Чим слід керуватися, порушуючи питання про прийняття нової Конституції України чи внесення змін до неї? Які альтернативи можна запропонувати сучасному конституційному регулюванню окремих конституційних правовідносин?

Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року № 20-рп/2010 про відповідність Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV Конституції України свідчить, що вдосконалення Основного Закону має відбуватися виключно за конституційною процедурою, встановленою чинною Конституцією України. Зрозуміло, що, оскільки відбулася зміна політичної системи країни, під сумнів потрапила і легітимність Основного Закону. Динамічний розвиток суспільно-політичного життя України зумовив ще одне важливе запитання: як довго в сучасних умовах може залишатися без змін Конституція, зміни до якої вносились усупереч визначеній її розділом XIII процедури? Щоб відповісти на поставлені запитання, слід передусім виокремити проблеми чинності та реалізації конституційних норм, виключно з урахуванням яких можна розробляти і пропонувати шляхи та способи розвитку Конституції України.

Варто зауважити, що закріплені Конституцією України «програмні» цілі і завдання (побудова суверенної незалежної демократичної соціальної правової держави тощо) повинні залишитися незмінними, більше того, вони мають становити основу всієї діяльності державного апарату, всіх гілок влади, виступати правовим орієнтиром для створення і розвитку нових інститутів суспільства. Крім того, слід враховувати те, що сьогодні процес конституційних змін у світі має загальну спрямованість. Нові конституції враховують сучасні досягнення конституціоналізму, і Україна не може залишитися осторонь загальносвітових закономірностей: демократизації і гуманізації конституцій, посилення гарантій прав

¹ Мельник М. Доповідь. Огляд матеріалів круглого столу «Конституція України у ціннісному вимірі» (до 16-ї річниці прийняття Конституції України) // Вісник Конституційного Суду України. — 2012. — № 5. — С. 105–106.

людини і громадянина¹, вдосконалення конституційно-правових основ політичної, соціально-економічної сфер суспільства, становлення механізмів узгодженості інтересів різних соціальних верств населення, підвищення ефективності органів управління, незалежності та самостійності судової влади тощо.

Державна та конституційна кризи вкотре підтвердили, наскільки актуальним є вирішення питання вдосконалення чинної Конституції України. Одним із кроків на цьому шляху стало утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань підготовки законопроекту про внесення змін до Конституції України, яка напрацювала проект таких змін. Проте вважаємо за необхідне наголосити, що підходити до питання про подальше внесення будь-яких змін до Конституції України треба дуже обережно. Погоджуємося з думкою, що збереження Основного Закону в чинній редакції і з урахуванням усіх процедурних проблем його зміни є настільки ж небезпечним, як і його зміна з метою вирішення кон'юнктурних політичних проблем. Але вкрай необхідно визначитися не тільки з нормами, що підлягають зміні, а й зі способами вдосконалення Конституції України. Так, під час дискусій висловлюються різні пропозиції щодо шляхів проведення конституційної реформи, а саме: прийняття нової Конституції України або її нової редакції, радикальна модернізація чи внесення змін².

Спокуса радикальної зміни Конституції України, зрозуміло, запалює політиків, але результат може виявитися досить далеким від очікуваного. Зауважимо, що конституційний процес має не тільки юридичний, а й політичний характер. Тому при прийнятті нової Конституції України потрібна чітка політична програма (а не ситуативні уявлення) про шлях розвитку української державності. Без такої стратегії започатковувати процес прийняття нової Конституції України не можна. З юридичного погляду слід наголосити на відсутності конституційно-процедурного порядку підготовки і прийняття нової Конституції України³. Тож є об'єктивна потреба використання інших способів удосконалення чинного Основного Закону. Прийняття ж нової Конституції України як спосіб радикального оновлення сучасних конституційних відносин слід залишити в резерві.

Одним із найбільш ефективних шляхів удосконалення конституційно-правового регулювання, впровадження положень Основного Закону у поведінку учасників конституційно-правових відносин є його офіційне тлумачення. Конституція України наділила повноваженнями щодо її офіційного тлумачення Конституційний Суд України як орган незалежної судової влади. На тлі нескінченних спроб внесення змін до Конституції України практика офіційного тлумачення Конституційним Судом України положень чинного Основного Закону має суттєве значення. Так, за період чинності Конституції України 1996 року (1997–2014 роки) Конституційний Суд України дав понад 70 офіційних її тлумачень, що дозволило

¹ Баулін Ю. Доповідь. Огляд матеріалів круглого столу «Конституція України у ціннісному вимірі» (до 16-ї річниці прийняття Конституції України) // Вісник Конституційного Суду України. — 2012. — № 5. — С. 106–108.

² Ставнійчук М. До питання методології модернізації Конституції України // Вісник Конституційної Асамблеї. — 2013. — № 1. — С. 110–113; Зміна до Основного Закону чи нова редакція Конституції // Голос України. — 2011. — 2 берез.

³ Мороз О. Щодо порядку підготовки змін до Конституції України // Бюлетень інформаційно-аналітичних матеріалів. — № 3. — 2013. — С. 12–13.

максимально втілити конституційні положення в живу суспільну практику, адже нечітке розуміння конституційних норм робить неможливим як реалізацію прав суб'єктів конституційно-правових відносин, так і їх ефективний захист.

Як відомо, у своїй діяльності Конституційний Суд України зіткнувся з низкою труднощів об'єктивного та суб'єктивного характеру, продиктованих економічною, політичною і правовою нестабільністю в українському суспільстві, правовим нігілізмом, деформацією правової свідомості деяких посадових осіб, недостатньо високою правовою культурою населення. Україна сьогодні, як ніколи, потребує незалежної й ефективної конституційної юрисдикції. Водночас чинне законодавство цієї мети не забезпечило. Можна тільки робити припущення, чим керувався законодавець, визначаючи конституційно-правовий статус Конституційного Суду України. Складається враження про певну недовіру, небажання бачити цей орган сильним, самостійним і незалежним (статті 147, 150 Конституції України). Яскравим прикладом може слугувати намагання парламенту позбавити Конституційний Суд України права розглядати питання конституційності законів України про внесення змін до Конституції України.

Важливою функцією Конституційного Суду України є формування правосвідомості суб'єктів конституційних правовідносин. У цьому сенсі орган конституційної юрисдикції залишається одним із найавторитетніших учасників конституційного процесу¹. Зміст його рішень суттєво впливає на формування правової культури громадян, органів державної влади й органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, національні, політичні, релігійні та інші суспільні групи². Яскравим прикладом ефективної діяльності Конституційного Суду України може слугувати справа щодо офіційного тлумачення частин першої, п'ятої статті 103 Конституції України у системному зв'язку з пунктом 16 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України (справа про строк, на який обирається Президент України)³. Враховуючи конституційно-політичну ситуацію, Конституційний Суд України оперативно дав офіційне тлумачення, що внесло правову ясність у поведінку учасників виборчого процесу щодо виборів Президента України 25 травня 2014 року.

Другим способом розвитку конституційних норм є прийняття законодавства України, на що вказує Конституція України (частина третя статті 77, стаття 92, частина шоста статті 103, стаття 123, стаття 139, частина четверта статті 141, стаття 146). Конституційний Суд України у своїх рішеннях неодноразово звертав увагу на те, що предметом конституційного розгляду не може бути питання, яке підлягає законодавчому врегулюванню (наприклад, Рішення Конституційного Суду України від 13 липня 2001 року № 11-рп/2001 (справа про адміністративно-територіальний устрій)).

¹ Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України : академ. вид. — Х. : Право, 2009. — С. 364.

² Селіванов А. О. Офіційне тлумачення як важлива складова виключної юрисдикції Конституційного Суду України // Конституційні проблеми в сучасній теорії права. — К. : Логос, 2012. — С. 97–118.

³ Рішення Конституційного Суду України від 15 травня 2014 року № 5-рп/2014 (справа про строк, на який обирається Президент України) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=247243>

Цей спосіб має важливе значення в законодавчій практиці Верховної Ради України. Наприклад, у зв'язку із правовою потребою в 2014 році до Закону України «Про вибори Президента України», Кримінального кодексу України (стаття 158¹) та інших законів вносилися зміни щодо техніко-юридичного вдосконалення виборчого процесу. Зауважимо, що відсутність конкретизації норм у чинному законодавстві негативно впливає на процес реалізації низки конституційних норм.

Третім способом удосконалення Конституції України є внесення до неї змін. Процедурі внесення змін до Конституції України у її тексті приділено особливу увагу, як і в конституціях багатьох інших країн. Це пояснюється активним темпом політичних відносин, боротьбою соціально-політичних сил навколо актуальних питань життя і діяльності народу, необхідністю усунення неврегульованих питань, виправлення недоліків, редакційних похибок, які можуть мати місце в тексті Основного Закону. Нині багато соціально-політичних рухів та їх лідерів заявляють про намір домогтися принципової зміни Конституції України, до того ж як конституційним, так і неконституційним способом, у тому числі шляхом збройних протистоянь. Йдеться про докорінну зміну статусу нашої держави, конституційного ладу, системи державних органів, місцевого самоврядування, зменшення ролі держави у більшості сфер соціального життя, обмеження повноважень Президента України та інших посадових осіб держави і органів місцевого самоврядування, ліквідацію місцевих державних адміністрацій, зміну соціально-економічних засад Конституції України, обмеження і навіть скасування права приватної власності. Обговорюються пропозиції щодо федеративного устрою України, запровадження другої державної або регіональної мови тощо.

Намагання внести зміни до Конституції України обумовлені різними причинами. Але більшість цих пропозицій так чи інакше зумовлена недотриманням її приписів, неналежною реалізацією на всіх рівнях нормотворчості та правозастосування. Більше того, потенціал значної частини норм Основного Закону не вичерпаний, оскільки не було прийнято законодавство, яке мало забезпечити їх реалізацію. Аналіз цих причин є необхідною передумовою внесення змін до Конституції України, без чого створити гарантії реалізованості її нових норм видається неможливим.

Вважаємо, що оптимальним шляхом удосконалення Основного Закону, який, з одного боку, дозволяє забезпечити його стабільність, а з іншого — вирішувати нагальні проблеми, зумовлені швидким розвитком суспільних відносин, є офіційне тлумачення Конституції України. Зрозуміло, що демократизація суспільного життя неминуче зумовлює виникнення конфліктів між гілками державної влади, яким можуть сприяти різні позиції у трактуванні конституційних норм. Схожі дискусії відбуваються у Верховній Раді України, органах виконавчої влади, Конституційному Суді України, активно обговорюються у суспільстві. Вони мають реальні підстави, і не дивно, що існують розбіжності в розумінні дійсної волі конституцієдавця. Цю непросту проблему покликаний вирішувати саме Конституційний Суд України з урахуванням того, що Основний Закон держави є не набором формальних правил, а втіленням певної ідеї (засад) та відображенням рівня розвитку суспільства.

Бориславский Л. В. Конституция Украины: ее реализация и способы усовершенствования. В статье рассматриваются проблемные вопросы современного конституционного процесса и правовые способы их решения.

Ключевые слова: конституция, реализация, правовые способы усовершенствования.

Boryslavskyi L. Constitution of Ukraine: Implementation and Ways of its Improvement. The article deals with problematic issues of modern constitutional process and legal ways of their solution.

Key words: constitution, implementation, legal ways of improvement.

Неоднозначне застосування закону судами як підстава звернення до Конституційного Суду України

А. Лужанський

кандидат юридичних наук, науковий консультант управління забезпечення діяльності Судової палати у цивільних справах Верховного Суду України, заслужений юрист України

Статтю присвячено дослідженню поняття неоднозначного застосування закону судами як підстави звернення до Конституційного Суду України щодо офіційного тлумачення. На основі аналізу судової практики виокремлено основні структурні елементи згаданого поняття та надано його визначення.

Ключові слова: *неоднозначне застосування закону, застосування норм права, суди загальної юрисдикції, офіційне тлумачення, єдиний орган конституційної юрисдикції.*

Відповідно до чинного законодавства України неоднозначне застосування судами Конституції України і законів України є підставою для звернення до Конституційного Суду України (далі — Суд) щодо офіційного тлумачення зазначених актів.

З огляду на конституційний статус згаданих органів державної влади як ексклюзивних суб'єктів здійснення судочинства реалізація ними відповідних повноважень посідає особливе місце у механізмі конституційно-правових гарантій права на справедливий суд, є важливим правовим засобом захисту прав і свобод людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб.

Попри те, що різні аспекти проблеми неоднозначного (неоднакового) застосування закону були предметом досліджень багатьох науковців та юристів-практиків, зокрема таких, як І. Бейцун, С. Владиченко, В. Король, В. Кройтор, Д. Кухнюк, М. Латишева, Л. Мединська, П. Пилипчук, Я. Романюк, М. Сірий, В. Чорнобук та інших, недостатньою залишається теоретична дослідженість поняття «неоднозначне застосування закону судами».

Такий стан речей зумовлює необхідність пошуку можливих шляхів розв'язання зазначеної проблеми. Метою статті є з'ясування на основі аналізу практики єдиного органу конституційної юрисдикції структурних елементів згаданого поняття.

Вирішення цього питання має важливе прикладне значення на підставі безпосереднього впливу на практичне впровадження конституційних гарантій прав і свобод людини та громадянина, а також з огляду на можливість їх реалізації згаданими суб'єктами права та втілення конституційного обов'язку органів державної влади, зокрема й суду, діяти не інакше, як на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 19 Основного Закону).

Потреба у чіткому розумінні поняття «неоднозначне» в контексті застосування закону судами є актуальною передусім для суб'єктів права на звернення до Суду

щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України, а також для самого Суду як уповноваженого суб'єкта розгляду відповідних звернень.

Суд є ексклюзивним суб'єктом, уповноваженим безпосередньо інтерпретувати поняття «неоднозначне застосування закону», а також офіційно встановлювати такий, що має правові наслідки, факт наявності (відсутності) неоднозначності правозастосування.

Відповідна оцінка відбувається на одній із таких стадій:

— прийняття колегією суддів відповідно до частини першої статті 47 Закону України «Про Конституційний Суд України» (далі — Закон) процесуальної ухвали про відмову у відкритті конституційного провадження у справі на підставі частини першої статті 45 зазначеного Закону;

— прийняття ухвали про відмову у відкритті конституційного провадження на засіданні Суду (стаття 50 Закону);

— розгляд справи за конституційним поданням (зверненням) та прийняття рішення.

Попри те, що неоднозначне застосування закону судами є підставою для звернення до Суду, чинне законодавство не містить визначення ні згаданого поняття в цілому, ні його складових. Через це у компетентного суду в процесі здійснення судочинства виникає необхідність усунення цих прогалин шляхом формування відповідних правових позицій у власних судових актах.

У лінгвістичному аспекті поняття «неоднозначний» вживається у двох значеннях: однаковий, різний, різноманітний у своєму прояві; такий, що допускає можливість різного тлумачення, розуміння чого-небудь, підходу до чого-небудь. «Неоднаковий» означає «відмінний від іншого (інших), який не збігається з іншим (іншими); різний»¹. У свою чергу, синонімами поняття «різний» (у значенні позбавлений схожості, однаковості) є відмінний, несхожий, однаковий, розбіжний².

Аналіз широкої практики єдиного органу конституційної юрисдикції свідчить, що Суд зробив вагомий внесок у визначення складових поняття «неоднозначне застосування закону судами» та формування підходів до розуміння суті згаданого поняття.

Зокрема, Суд, врахувавши свою попередню практику, в одній з ухвал зазначив, що «під неоднозначним застосуванням положень Конституції України або законів України слід розуміти різне застосування одних і тих же норм цих правових актів судами України, іншими органами державної влади за однакових юридично значимих обставин»³.

Факт неоднозначного застосування норми права судом загальної юрисдикції повинен мати певний зовнішній вияв, знаходити відображення в чомусь, мати те чи інше підтвердження (наприклад, у фактичних процесуальних діях суду, у його

¹ Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. — 1736 с. — С. 767.

² Словник синонімів української мови : в 2 т. / А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк та ін. — К. : Наук. думка, 1999–2000. — Т. 2. — 960 с. — С. 528.

³ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Ємельянова Анатолія Ісаковича щодо офіційного тлумачення положень пункту 3 частини другої статті 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 12 травня 2010 року № 31-у/2010 (пункт 3 мотивувальної частини) // Вісник Конституційного Суду України. — 2010. — № 4. — С. 89.

актах). Однак, на наше переконання, це не стосується такого процесуального документа, як окрема думка судді щодо судового рішення, ухваленого колегією суддів, до складу якої він входить, оскільки при цьому відсутній факт застосування норми таким суддею — він лише висловлює у передбаченій законом формі своє ставлення щодо правильного, з його погляду, правозастосування.

Про неоднозначність застосування норми свідчить її «неоднакове розуміння»¹ судами загальної юрисдикції в процесі правозастосування, що призводить до ухвалення «рішень, які мають різні правові наслідки»² (наприклад, коли «в одних випадках суди розглядали апеляційні скарги на ухвали судів першої інстанції про відмову в задоволенні заяви щодо повороту виконання рішення суду, а в інших — відмовляли у прийнятті до розгляду таких скарг»³).

Для уможливлення оцінки органом конституційної юрисдикції норми правового акта на предмет неоднозначності застосування така норма має бути застосована судом загальної юрисдикції під час розгляду справи по суті в судовому порядку⁴, до того ж у справі за участю суб'єкта звернення до Суду⁵. Наприклад, Суд зазначив, що посилання на ухвалу апеляційного суду не може розглядатись як обґрунтування необхідності в офіційному тлумаченні вжитого у пункті 15 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України положення «залишення заяви без розгляду» та як наявність неоднозначного його застосування судами, «оскільки вказаний суд його взагалі не застосовував, а в ухвалі йдеться про залишення без розгляду позову (позовної заяви)»⁶. В іншій ухвалі

¹ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Гуляка Володимира Олександровича щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 статті 10 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» від 9 листопада 2011 року № 14-рп/2011 (пункт 1 мотивувальної частини) // Офіційний вісник України. — 2011. — № 89. — Ст. 3248.

² Там само.

³ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням військової частини А 1080 щодо офіційного тлумачення положення пункту 28 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України у взаємозв'язку з положеннями пунктів 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України від 2 листопада 2011 року № 13-рп/2011 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 88. — Ст. 3209.

⁴ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Ємельянова Анатолія Ісаковича щодо офіційного тлумачення положень пункту 3 частини другої статті 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 12 травня 2010 року № 31-у/2010 (пункт 3 мотивувальної частини) // Вісник Конституційного Суду України. — 2010. — № 4. — С. 89.

⁵ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням асоціації фермерських господарств «Агро» щодо офіційного тлумачення положень абзацу першого частини п'ятої статті 216, абзацу першого частини першої статті 638 Цивільного кодексу України від 6 червня 2012 року № 18-у/2012 (пункт 2 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v018u710-12>

⁶ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Берлезова Дмитра Олександровича щодо офіційного тлумачення положення пункту 15 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України від 18 листопада 2010 року № 70-у/2010 // Вісник Конституційного Суду України. — 2011. — № 1. — С. 27.

органу конституційної юрисдикції відмова у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням щодо офіційного тлумачення положень статей Конституції та законів України була обґрунтована тим, що ці положення «не застосовані в жодному судовому рішенні»¹.

Необхідною передумовою застосування судом загальної юрисдикції тієї чи іншої норми матеріального закону є відкриття провадження у справі. Непроходження зацікавленим суб'єктом цієї стадії унеможливорює для нього подальше посилення на неоднозначність судової практики: «справа заявника в арбітражному суді ... не порушувалася, судова практика розгляду питання, порушеного у зверненні, як видно з листа-відповіді Вищого арбітражного суду України, є однаковою: питання про накладення арешту на судно чи вантаж у випадку, передбаченому статтею 81 Кодексу торговельного мореплавства України, може бути вирішено арбітражним судом лише для забезпечення позову після порушення провадження у справі»².

Неоднозначність у застосуванні положень закону нерозривно пов'язана з предметом правозастосування — одна й та сама норма (її положення) одного і того самого закону. Так, в одному з судових актів Суд, зазначивши, що автори конституційного звернення посилаються на рішення судів з двох різних питань, встановив: «Розглядаючи питання, суди використовували різні норми права, що виключає можливість їх неоднозначного застосування»³. В іншій справі відсутність неоднозначного застосування положень законів та належного обґрунтування необхідності в їх офіційному тлумаченні була зумовлена тим, що в одних випадках при вирішенні питань про перерахунок пенсій військових пенсіонерів суди керувалися нормами законів, а в інших — нормами підзаконних актів — постанов Кабінету Міністрів України⁴. Особливість Основного Закону України як предмета

¹ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Рудника Ігоря Андрійовича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 6, частин першої, другої статті 55, частини другої статті 124 Конституції України, частини другої статті 2, пунктів 1, 2, 7, 15 частини першої статті 3, пункту 1 частини першої статті 17, частини першої статті 122 Кодексу адміністративного судочинства України, статті 1, частини першої статті 6 Закону України «Про судоустрій України», статті 1 Закону України «Про статус суддів» від 15 липня 2010 року № 48-у/2010 (пункт 3 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v048u710-10>

² Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Маріупольського державного морського торгового порту щодо офіційного тлумачення статті 81 Кодексу торговельного мореплавства України від 3 грудня 1997 року № 60-з (пункт 5 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/baselp/ua-tmzwpt.htm>

³ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадян Володимира Анатолійовича, Снежкової Ольги Володимирівни щодо офіційного тлумачення положень статті 47 Конституції України, статей 1, 3, пунктів 1, 5 статті 5, пункту 1 статті 7, пункту 11 статті 8 Закону України «Про приватизацію державного житлового фонду» та статей 64, 104 Житлового кодексу Української РСР від 9 червня 2010 року № 38-у/2010 // Вісник Конституційного Суду України. — 2010. — № 5. — С. 62.

⁴ Див., наприклад: Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Кузуба Миколи

правозастосування полягає в тому, що порушення питання про неоднозначне застосування одночасно «декількох статей Конституції України є правомірним лише у тому разі, коли ці статті нерозривно пов'язані між собою і мають спільний предмет правового регулювання»¹.

Тягар обґрунтування того, в чому саме полягає неоднозначне застосування судами загальної юрисдикції положень норми закону, а також надання відповідних документальних підтверджень лежить на особі, яка звертається до органу конституційної юрисдикції²: вона має навести «конкретні факти і обставини неоднозначного застосування»³. Надзвичайно важливо, щоб матеріали конституційного звернення містили підтвердження того, що суди ухвалили рішення не лише у справах одного і того самого виду правовідносин, а й за однакових юридично значимих обставин. У іншому випадку це не вважатиметься неоднозначним застосуванням відповідного положення закону⁴, як і тоді, коли суди розглядають «нетотожні за предметом спори, позовні заяви», внаслідок чого керуються «різними правовими нормами» і приймають «відповідно різні за змістом рішення, ухвали»⁵, або коли

Івановича про офіційне тлумачення положень абзацу третього статті 50 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» та частини четвертої статті 13 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 6 вересня 2007 року № 40-у/2007 (пункт 3 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v040u710-07>

¹ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Дніпропетровської обласної споживчої спілки щодо офіційного тлумачення статей 8, 13, 41, 58, 117 Конституції України і статті 2 Закону України «Про власність» від 17 червня 1997 року № 26-з (пункт 4 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/vz26u710-97>

² Див., наприклад: Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянки Губар Наталії Всеволодівни щодо офіційного тлумачення положень частини дев'ятої статті 9 Закону України «Про оперативну-розшукову діяльність» від 25 жовтня 2011 року № 52-у/2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v052u710-11>

³ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Маріупольського державного морського торговельного порту щодо офіційного тлумачення статті 81 Кодексу торговельного мореплавства України від 3 грудня 1997 року № 60-з [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/baselp/ua-tmwzpt.htm>

⁴ Див., наприклад: Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Рейніша Леоніда Валерійовича щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 38 Кодексу законів про працю України від 17 березня 2010 року № 11-у/2010 // Вісник Конституційного Суду України. — 2010. — № 3. — С. 82.

⁵ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційними зверненнями громадян Земскова Володимира Вікторовича, Шафаренка Леоніда Марковича, Новака Віктора Болеславовича про офіційне тлумачення положень статей 9, 22 Конституції України, окремих положень ряду статей Кримінального кодексу України, Кримінально-процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства «Про Конституційний Суд України», «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій України» від 21 червня 2001 року, «Про судоустрій України» від 7 лютого 2002 року, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та Протоколу № 7 до неї від 15 лютого

«відмінність у результатах розгляду справ зумовлена різними обставинами у цих справах»¹.

Для визнання Судом особи належним (правомочним) суб'єктом права на конституційне звернення принаймні один із правозастосовних актів має бути прийнятий щодо такого суб'єкта особисто та стосуватися саме його конституційних прав і свобод² (якщо йдеться про юридичну особу, то звернення від неї має подаватися «через представника органу управління (чи керівника), якого визначено відповідно до закону статутом, положенням чи іншим установчим документом»³).

Як предмет неоднозначного застосування Суд тлумачить «конкретні статті (окремі положення) Конституції України або Закону України» (але не, наприклад, положення розділу кодексу⁴), а в окремих випадках — і конкретні положення статті⁵ (наприклад, словосполучення), до того ж у чітко визначеному суб'єктом права на конституційне звернення аспекті⁶.

2007 року № 17-у/2007 (пункт 3 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v017u710-07>

¹ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Стояна Володимира Івановича щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 18 Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, затвердженого Законом України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» від 24 травня 2012 року № 16-у/2012 (пункт 2 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v016u710-12>

² Див., наприклад: Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Кмітто Сергія Олександровича щодо офіційного тлумачення положень статті 99 Конституції України у взаємозв'язку з положеннями статей 524, 533 Цивільного кодексу України, статті 35 Закону України «Про Національний банк України», статті 3 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» від 18 жовтня 2011 року № 50-у/2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v050u710-11>

³ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням уповноваженого за дорученням відкритого акціонерного товариства «Чернівецький хлібокомбінат» Рафальського Радислава Івановича про офіційне тлумачення положень статей розділу XII² Господарського процесуального кодексу України та їх відповідність Конституції України, а також про відповідність частини другої статті 111⁷ цього Кодексу положенням Закону України «Про судоустрій України» від 13 лютого 2003 року № 11-у/2003 (пункт 3 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v011u710-03/ed20110531>

⁴ Там само.

⁵ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадської організації «З'єднання борців «За справедливість» щодо офіційного тлумачення положень статті 36 Конституції України (у контексті преамбули та статей 1, 3, 8, частини другої статті 19, статті 22, частини другої статті 24, частини третьої статті 27, частини п'ятої статті 55, частини першої статті 59, статей 64, 124 Конституції України), статті 45 Цивільного процесуального кодексу України, статті 20 Закону України «Про об'єднання громадян» від 2 вересня 2009 року № 47-у/2009 (пункт 3 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v047u710-09>

⁶ Див., наприклад: Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Островського

Однак листи органів державної виконавчої влади, що містять посилання на певну норму закону, але мають інформаційний характер, «не можуть розглядатися як факти неоднозначного застосування її положень»¹. Це саме стосується і наукових публікацій, повідомлень у пресі про судову практику, «які не є актами застосування положень Конституції України або законів України судами України та іншими органами державної влади»². В одній з ухвал Суд зазначив, що «посилання суб'єкта конституційного звернення на публікації судової практики загальних судів України та відповідні правові позиції Верховного Суду України щодо застосування положень статей 48, 49 Закону України «Про власність», частини третьої статті 9, статті 157 Житлового кодексу Української РСР судами загальної юрисдикції у вирішенні подібних цивільних справ про виселення членів сім'ї колишнього власника відчуженої квартири не можна розглядати як неоднозначне застосування вказаних положень, оскільки такі спори розглядались виходячи з конкретних житлових правовідносин»³.

Офіційне тлумачення норми закону як предмета неоднозначного застосування може мати місце за умови, якщо вона попередньо інтерпретувалася судами у різних справах та стосовно різних суб'єктів. Так, згідно з правовою позицією Суду «рішення судів загальної юрисдикції різних інстанцій у конкретній справі не є аргументом неоднозначного застосування норми закону»⁴.

У згаданому аспекті правове значення мають лише ті положення норми закону, які реально застосовані на практиці (в контексті нашого дослідження — судом

Леоніда Івановича щодо офіційного тлумачення положення частини шостої статті 234 Кримінально-процесуального кодексу України від 26 жовтня 2011 року № 53-у/2011 (пункт 2 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v053u710-11>

¹ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянки Буленіної Ніни Пилипівни щодо офіційного тлумачення положень статей 3, 17 Кодексу адміністративного судочинства України, статті 1227 Цивільного кодексу України від 29 жовтня 2009 року № 55-у/2009 (пункт 3 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v055u710-09>

² Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Закритого акціонерного товариства «Ліма» про офіційне тлумачення положення частини першої статті 25 Закону України «Про господарські товариства» від 28 грудня 2002 року № 69-у/2002 (пункт 3 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v069u710-02>

³ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Багрія Володимира Івановича щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 47 Конституції України, частини третьої статті 9, статті 157 Житлового кодексу Української РСР, частини другої статті 48, статті 49 Закону України «Про власність» від 26 березня 2002 року № 19-у/2002 (пункт 4 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/baseie/ua-xmwuct.htm>

⁴ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням Державної податкової адміністрації у місті Києві щодо офіційного тлумачення положення підпункту 4.2.12 пункту 4.2 статті 4 Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 21 жовтня 2010 року № 65-у/2010 // Вісник Конституційного Суду України. — 2010. — № 6. — С. 68.

загальної юрисдикції з відображенням цього факту в судовому рішенні (авт.)). Одна лише наявність різних правових актів, якими суперечливо регулюється одне й те саме питання, не є свідченням того, що вони по-різному застосовуються. До того ж «вирішення питань правозастосування та усунення колізій у законодавстві не належить до повноважень Конституційного Суду України»¹.

Ще однією умовою можливості офіційного тлумачення по-різному застосованої норми закону є статус судових рішень у контексті наявності у них законної сили та остаточності (відсутності їх оскарження).

Варто зазначити, що позиція Конституційного Суду України у цьому питанні є усталеною та послідовною, що простежується в низці актів єдиного органу конституційної юрисдикції:

— «скасовані рішення не можуть братися до уваги для вирішення питання про наявність підстав щодо практичної необхідності у з'ясуванні або роз'ясненні, офіційній інтерпретації положень Конституції України та законів України»²;

— «врахування скасованих рішень для встановлення неоднозначності застосування положень законів України фактично призвело б до перевірки правильності і законності прийнятих судами загальної юрисдикції рішень у конкретних справах, що не належить до повноважень Конституційного Суду України»³;

— «сам факт скасування повноважними органами чи посадовими особами актів інших органів чи посадових осіб не є аргументом неоднозначного розуміння, а відтак і застосування тих чи інших положень законів»⁴;

¹ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційними зверненнями Відкритих акціонерних товариств «Павлоградвугілля» та «Шахта «Комсомолец Донбасу» щодо офіційного тлумачення положень пункту «б» частини п'ятої, частини шостої статті 41, частини другої статті 45 Закону України «Про господарські товариства», абзаців дванадцятого, тринадцятого статті 1, частини першої статті 3, абзаців першого, третього частини четвертої статті 17, абзацу другого частини першої, абзаців першого, другого частини другої статті 18 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», абзацу другого частини другої статті 98, абзаців першого, другого, шостого, сьомого частини другої, абзацу другого частини п'ятої статті 159 Цивільного кодексу України від 3 березня 2009 року № 12-у/2009 // Вісник Конституційного Суду України. — 2009. — № 3. — С. 76.

² Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням підприємства «Волиньавтоматосервіс» щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 94 Конституції України від 30 листопада 2006 року № 15-у/2006 (пункт 2 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v015u710-06>

³ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Сурікова Михайла Михайловича про офіційне тлумачення положень статей 9, 23, 32, 33, 391 Кодексу законів про працю України від 19 лютого 2004 року № 16-у/2004 (пункт 3 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v016u710-04>

⁴ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Андрієвського Дмитра Йосиповича щодо офіційного тлумачення окремих положень законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про житлово-комунальні послуги», «Про місцеві державні адміністрації», «Про столицю України — місто-герой Київ» від 25 листопада 2009 року № 59-у/2009 (пункт 3 мотивувальної частини) // Вісник Конституційного Суду України. — 2010. — № 1. — С. 91.

— не беруться до уваги як приклад неоднозначного застосування оскаржені судові рішення, за якими розпочато процедуру їх перегляду (наприклад, ухвала районного суду, яку оскаржено в апеляційному порядку (якщо відкрито апеляційне провадження)¹, рішення апеляційного суду, яке оскаржено в касаційному порядку (якщо відкрито касаційне провадження)².

Однієї лише наявності фактів неоднозначного застосування судами загальної юрисдикції положень однієї і тієї самої норми закону для її офіційного тлумачення недостатньо — необхідність у такому тлумаченні має бути актуальною. Згаданої умови буде дотримано, зокрема, у разі якщо Судом раніше не ухвалювалося рішення, «яке стосується того ж предмета і тих самих підстав для тлумачення»³.

Таким чином, на підставі згаданих підходів Суду неоднозначне застосування судами загальної юрисдикції положень Конституції України або закону України можна визначити як неоднакове розуміння та безпосереднє застосування щодо різних суб'єктів однієї і тієї самої норми (одних і тих самих її положень) Конституції України або одного і того самого закону України у різних справах щодо одного і того самого виду правовідносин або у тотожних за предметом спорах (позовах), за однакових юридично значимих та фактичних обставин, наслідком чого є ухвалення актів правозастосування у формі судових рішень, що набрали законної сили, не є оскарженими та мають різні правові наслідки.

Що стосується перспектив подальших розвідок у цьому напрямі, вони можуть полягати у такому.

В одній з ухвал Суду однаковість практики судів загальної юрисдикції було розцінено як відсутність неоднозначного застосування норми закону⁴. Також неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм мате-

¹ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Тропанця Євгена Анатолійовича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України в системному зв'язку з пунктами 2, 8 частини третьої статті 129 Конституції України від 2 лютого 2011 року № 2-у/2011 // Вісник Конституційного Суду України. — 2011. — № 2. — С. 51.

² Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Баранова Олександра Костянтиновича щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 55, частини третьої статті 63 Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 13 вересня 2011 року № 41-у/2011 (пункт 2 мотивувальної частини) // Вісник Конституційного Суду України. — 2012. — № 1. — С. 130.

³ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням громадянина Федоренка Сергія Миколайовича щодо офіційного тлумачення положень частини першої статті 58, частини другої статті 152 Конституції України, частини другої статті 4, частини першої статті 5, частини третьої статті 74 Кримінального кодексу України та статті 73 Закону України «Про Конституційний Суд України» від 10 лютого 2011 року № 5-у/2011 // Вісник Конституційного Суду України. — 2011. — № 2. — С. 60.

⁴ Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним зверненням Маріупольського державного морського торговельного порту щодо офіційного тлумачення статті 81 Кодексу торговельного мореплавства України від 3 грудня 1997 року № 60-з (пункт 5 мотивувальної частини) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/baselp/ua-tmwzpt.htm>

ріального права (кримінального закону) у подібних правовідносинах або стосовно подібних суспільно небезпечних діянь є підставою для звернення до Верховного Суду України із заявою про перегляд судових рішень.

Отже, на нашу думку, додаткового вивчення потребує співвідношення змісту та структурних елементів понять «неоднозначне» та «неоднакове» застосування закону судами як окремих та самостійних підстав для звернення відповідно до Суду і Верховного Суду України.

Лужанский А. В. Неоднозначное применение закона судами как основание для обращения в Конституционный Суд Украины. Статья посвящена исследованию понятия неоднозначного применения закона судами как основания для обращения в Конституционный Суд Украины об официальном толковании. На основе анализа судебной практики выделены основные структурные элементы указанного понятия, а также дано его определение.

Ключевые слова: неоднозначное применение закона, суды общей юрисдикции, официальное толкование, единственный орган конституционной юрисдикции.

Luzhanskyi A. Questionable Application of the Law by Courts as a Ground to Apply to the Constitutional Court of Ukraine. The article deals with studying of the notion «questionable application of the law by courts» as a ground to appeal to the Constitutional Court of Ukraine concerning official interpretation. On the basis of analysis of judicial practice there have been detached the basic structural elements of the concerned notion; and also it has been defined.

Key words: questionable application of the law, courts of general jurisdiction, official interpretation, sole body of constitutional jurisdiction.

ОГЛЯД методологічного семінару «Актуальні проблеми розвитку конституційного права України»

24 червня 2014 року з нагоди Дня Конституції України та у межах інформаційно-просвітницьких заходів, передбачених Указом Президента України «Про відзначення 18-ї річниці Конституції України», в Інституті держави і права ім. В. М. Корецького НАН України відбувся методологічний семінар на тему «Актуальні проблеми розвитку конституційного права України». У заході, організованому Конституційним Судом України (далі — КСУ), Національною академією наук України, Національною академією правових наук України, Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького за сприяння юридичної фірми «Салком», взяли участь Голова КСУ Ю. Баулін, судді КСУ С. Вдовіченко, О. Касмінін, С. Сас, І. Сліденко, П. Стецюк, О. Тупицький, С. Шевчук, відомі вчені, представники провідних наукових інституцій у галузі права, судових органів та юридичних навчальних закладів країни.

Під час наукової дискусії було порушено такі питання: конституційно-правовий механізм функціонування інститутів державної влади, роль КСУ у прийнятті ефективних державно-організаційних рішень, основні напрями розвитку теорії конституційного права України, теоретико-прикладні проблеми вдосконалення конституційного законодавства, забезпечення участі громадян у здійсненні державної влади, конституційно-правовий розвиток самоорганізації громад, конституційні основи здійснення правової реформи, конституційні засади децентралізації влади, державний суверенітет і національна безпека, теоретичні питання відповідальності в конституційному праві.

Відкрив семінар **директор Інституту держави і права ім. В. М. Корецького, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, академік НАПрН України Ю. Шемшученко**. Він підкреслив важливу роль Конституції України в житті нашої держави, констатувавши водночас наявність деяких проблем, пов'язаних із функціонуванням Основного Закону. На думку вченого, сьогодні є потреба в системній модернізації Конституції України, до того ж цей процес має відбуватися з використанням творчого потенціалу науковців і з урахуванням соціально-політичної та економічної ситуації в країні. Така модернізація, переконаний директор інституту, повинна стосуватися більшості статей чинної Конституції України.

Промовець нагадав, що свого часу Постановою Верховної Ради України № 849-VII було створено Тимчасову спеціальну комісію з питань підготовки законопроекту про внесення змін до Конституції України. На жаль, до цієї комісії не ввійшли представники наукової спільноти. Шкода, констатував науковець, що у своїй роботі комісія не використала напрацювання Конституційної Асамблеї, до якої увійшли близько 100 провідних спеціалістів у галузі конституційного права.

За висловом Ю. Шемшученка, створена при Інституті держави і права ім. В. М. Корецького спеціальна робоча група, взявши за основу концепцію, напрацьовану Конституційною Асамблеєю, підготувала свій проект конституцій-

них змін. «Питання змін до Конституції України поставлено на порядок денний і має вирішуватись за допомогою вчених, юридичної науки», — наголосив науковець. При цьому він висловив переконання, що завдяки змінам до Конституції України має бути не лише проголошено, а й реалізовано принцип людиноцентризму. Зокрема, варто створити умови для проведення референдумів, у тому числі й місцевих. Крім цього, необхідна децентралізація влади.

Ю. Шемшученко зазначив, що при подальшому вдосконаленні Конституції України ключовими мають стати такі принципи і напрями, як застосування принципів єдності та гармонізації, відділення бізнесу від влади, вдосконалення системи стримувань і противаг, перерозподіл повноважень між державою і місцевим самоврядуванням на користь останнього та громадянського суспільства, посилення гарантій законності, додання до Конституції України окремого розділу — «Охорона Конституції», запровадження інституту конституційної скарги, ухвалення виборчого кодексу тощо.

Аналізуючи проблематику порушеного питання, присутні обговорили історичні аспекти, що обумовлюють необхідність модифікації Основного Закону країни. **Директор Інституту законодавства Верховної Ради України О. Копиленко** у своєму виступі згадав праці М. Грушевського, в яких ідеальною державою названо племінний союз ірокезів, оскільки виконання у ньому законів гарантувалося свідомістю всіх членів спільноти стосовно того, що це виконання здійснюється на благо всієї общини. З порівняно недавньої історії О. Копиленко нагадав ідеї щодо децентралізації та де бюрократизації, які належали Кирило-Мефодіївському братству, а також маловідомі слова І. Франка: «Народ, який собою править, сам собою управляє і сам себе захищає».

Не оминув вчений і злободенного питання стосовно Рішення КСУ від 30 вересня 2010 року № 20-рп/2010 у справі про додержання процедури внесення змін до Конституції України, яке стало підставою для Постанови Верховної Ради України № 775-VII «Про реагування на факти порушення суддями Конституційного Суду України присяги судді». О. Копиленко звернув увагу присутніх на те, що зазначене рішення КСУ перегукується з висновком Національної комісії з укріплення демократії і утвердження верховенства права, створеної Указом Президента України від 5 липня 2005 року № 1049/2005. У цьому висновку комісія вказувала на те, що Закон № 2222-IV прийнято з порушенням процедури, а в його тексті містилися положення, які не відповідали як загальним принципам Конституції України, якими народ через своїх представників у Верховній Раді України визначив конституційний лад країни, так і європейським стандартам, які є обов'язковими для держави — члена Ради Європи. Драматизм ситуації, за висловом О. Копиленка, полягає в тому, що у зв'язку з останніми подіями, незважаючи на неофіційний характер висновку комісії, вчених, які були її членами, викликають на допити в Генеральну прокуратуру України. Становище, в якому опинились його колеги, спроби позбавити їх свободи наукової думки конституціоналіст вважає абсурдними.

У полеміці стосовно Рішення КСУ № 20-рп/2010 взяв участь **суддя КСУ С. Вдовіченко**. На його думку, воно є правовим.

Хто може сьогодні говорити, — зазначив доповідач, — що парламент не порушив процедуру прийняття Закону № 2222-IV? Незважаючи на те, що КСУ дав свій висновок, парламентарії внесли 44 кардинальних, а загалом 72 поправки і не

вважали за потрібне повторно направити цей проект у КСУ. У цій площині слід розглядати ще одне питання, яке може стосуватися матеріальної частини цих змін. Стаття 5 Конституції України встановлює, що зміна конституційного ладу може відбуватися тільки за погодженням із народом України. Фактично, парламент самовільно змінив один із елементів, що стосуються конституційного ладу держави. Народ не був учасником внесення цих змін, як того вимагає глава XIII Конституції України.

«Що ж стосується порушення присяги судді, — підкреслив оратор, — то якби ми, навпаки, підтримали Закон № 2222-IV, напевно, тоді порушили б присягу. Тому сьогодні постало дуже серйозне питання: не може бути політичного тиску ні на суддів КСУ, ні на суддів взагалі. Історія України показує, як часто на політичній арені змінюються політичні сили. То що, щоразу слід звільняти суддів, які приймали ті чи інші рішення, з якими не згодна нова політична сила? Це дуже негативний прецедент і я, спілкуючись зі своїми американськими колегами, не можу їм пояснити, як парламент міг скасувати рішення КСУ. Сподіваюся, що в майбутньому парламент при прийнятті рішень керуватиметься не емоціями, а правовою точкою зору».

Суддя акцентував і на актуальних проблемах, з якими стикається КСУ під час прийняття державно-організаційних рішень. При цьому С. Вдовіченко зауважив, що законодавчо мають бути передбачені випадки, за яких КСУ матиме можливість надати органам публічної влади певний термін для забезпечення ними конституційно встановлених процедур. Також конституціоналіст висловив думку, що зміни до Конституції України доцільно вносити виключно через референдум.

За темою семінару його учасники обговорили низку глобальних проблем. Питання розвитку конституційної доктрини в рішеннях КСУ порушив у своїй доповіді «Розвиток конституційної доктрини Української держави в рішеннях Конституційного Суду України» **Голова КСУ, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України Ю. Баулін**. Вчений виокремив і проаналізував низку доктринальних характеристик Української держави, які насамперед розвиває у своїх рішеннях КСУ, зокрема такі: Україна — це демократична держава; Україна є незалежною та суверенною державою; Україна — це унітарна держава; Україна — це правова держава, в якій визнається і діє принцип верховенства права; Україна є соціальною державою; основним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав і свобод людини; державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Науковець дійшов висновку, що позиції КСУ усувають правову невизначеність у деякій сфері суспільних відносин, а також, з погляду розвитку вітчизняної правової доктрини, потребують визнання їх як окремої категорії серед правових явищ. Крім цього, про них не можна забувати під час підготовки змін до Основного Закону.

Перший віце-президент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України О. Петришин зосередив увагу слухачів на проблемі пошуку оптимальної форми державного правління в Україні. Науковець розпочав з історичних аспектів формування політичної системи стримування-противаг у США, Франції, зауваживши, що нині у Європі, де немає жодної держа-

ви з президентською формою правління, домінує парламентська демократія. Досвід країн, утворених на території колишнього СРСР, також свідчить, що дедалі більше держав обирають змішану форму правління.

Україна за період незалежності пройшла всі варіанти — від президентської до парламентсько-президентської і президентсько-парламентської форм правління і, врешті-решт, шляхом пошуку та випробувань прийшла до теперішньої змішаної моделі парламентсько-президентської республіки. Саме ця модель, переконаний науковець, є для України найбільш вдалою і оптимальною. Тому сьогодні не можна допускати радикальних рішень щодо зміни сучасної форми державного правління і повертатися до президентської або парламентської республіки. «Треба йти тим шляхом, яким сама історія незалежної України нас веде в напрямі змішаної моделі правління. Інша справа, що її треба вдосконалювати», — переконаний О. Петришин.

При цьому, на думку вченого, в Конституції України треба закріпити відповідальність глави держави за узгоджену діяльність усіх гілок влади і взаємодію між органами державної влади та місцевого самоврядування. З іншого боку, якщо Президентові України надати класичні функції арбітра в системі державної влади, це повинно супроводжуватись обов'язковим посиленням відповідальності уряду як вищого колегіального органу виконавчої влади. «Треба створити реальну європейську модель державного управління в межах удосконалення змішаної форми правління, яка є органічною і найбільш вдалою для нашої країни», — зробив висновок доповідач.

Конкретніше в контексті теми вдосконалення Конституції України були розглянуті окремі терміни. Наприклад, **виконувач обов'язків директора Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, доктор історичних наук, професор О. Майборода**, говорячи про концепцію змін до Конституції України, розроблену Конституційною Асамблеєю, визначив такі недоліки зазначеної концепції, як не зовсім чітка термінологія, підміна термінів, що може призвести до проблем на практиці (наприклад, співвідношення термінів «народ України», «нація», «Український народ»). У чинній Конституції України термін «Український народ» визначає сукупність усіх громадян країни, тоді як у конституціях інших держав цим визначенням відповідає термін «нація», а слово «народ» уособлює етнічну спільноту.

Однією ж із ключових змін до Конституції України має стати закріплення принципу розширення ролі і місця об'єднань громадян та обов'язку держави щодо забезпечення інформованості громадян про дії влади. Це забезпечить контроль суспільства над владою, переконаний О. Майборода.

Серед спікерів семінару, виступи яких викликали жвавий інтерес аудиторії, були **судді КСУ — доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України С. Шевчук** («Окремі питання покращення індивідуального доступу до Конституційного Суду України») та **кандидат юридичних наук, доцент, доктор права П. Стецюк** («Стан та перспектива розвитку національної доктрини конституційної держави (роль КСУ)»).

Не менш цікавими були виступи й інших іменитих представників наукової спільноти. Зокрема, **ректор Національної школи суддів України, доктор юридичних наук М. Оніщук** представив тему «Напрями розвитку науки конституцій-

ного права». Основними серед таких напрямів, на думку науковця, мають стати розвиток системи стримувань і противаг, децентралізація та деконцентрація влади, розвиток референдумної демократії та виборчого права (народовладдя), розвиток інституту прав людини. М. Оніщук також переконаний у необхідності формування адміністративної юстиції, поряд із загальною та конституційною, як самостійного виду судової юстиції, основним завданням якої є контроль за публічними інституціями з боку громадян.

Головний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України В. Сіренко не без емоцій обстоював власну позицію щодо необхідності докорінної зміни самої філософії та ідеології Конституції України. На його думку, ліберальна ідеологія, покладена в основу чинної Конституції України, має бути змінена шляхом підсилення ролі держави, а ідеологія майбутнього Основного Закону повинна будуватися на конвергенції засад лібералізму та колективізму.

Начальник кафедри конституційного права Національної академії внутрішніх справ України, доктор юридичних наук, професор А. Колодій присвятив доповідь теоретичним проблемам розвитку конституційного права в Україні. Він виокремив актуальні проблеми, що потребують вирішення на теоретичному рівні: формулювання сучасного визначення «конституційне право» (через ознаки, а не відносини, які воно регулює); чітке визначення предмета конституційного права; визнання того, що конституційне право — це публічно-приватна галузь права; розвиток конституційного права України має забезпечуватися одночасним розвитком супутніх галузей права та законодавства (муніципального права, конституційного права зарубіжних країн, конституційного процесуального права тощо).

При цьому доповідач висловив думку, що офіційне тлумачення Конституції України має здійснювати не КСУ, а Верховна Рада України.

Останню тезу підтримав **головний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького, доктор юридичних наук Є. Кубко**, додавши, що надане Верховною Радою України тлумачення Конституції України все ж таки має перевіряти КСУ. Крім того, вчений акцентував на теоретико-прикладних проблемах удосконалення конституційного законодавства та на проблемах функціонування єдиного органу конституційної юрисдикції. На його думку, в Україні має бути декілька конституційних законів (наприклад, про судоустрій, про прокуратуру тощо), зміни до яких мають вноситися в тому самому порядку, що й до Конституції України. Також він переконаний у необхідності створення механізму перегляду рішень КСУ та встановлення особливого порядку відповідальності його суддів.

Провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького, доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України О. Скрипнюк порушив тему «Конституційні засади децентралізації влади». Вчений дотримується ідеї реформування адміністративно-територіального устрою України за триланковим принципом: область — район — громада. При цьому науковець висловив переконання, що децентралізація влади у країні має відбуватися на засадах субсидіарності, а для впровадження реального самоврядування громади мають бути забезпечені ресурсами.

Загалом можливість подискутувати в такому авторитетному колі привернула увагу багатьох науковців із провідних дослідницьких інституцій та навчальних закладів України, які спеціалізуються в галузі конституційного права. За підсумками обговорення учасники семінару ухвалили методологічні рекомендації, спрямовані на ефективніше використання творчого потенціалу юридичної науки.

*Огляд підготовлено
прес-службою Конституційного Суду України,
за матеріалами Конституційного Суду України,
періодичних видань
«Закон і бізнес»,
«Судебно-юридическая газета»*

ОГЛЯД круглого столу «Проблеми дотримання принципу соціальної держави при зменшенні її соціальних витрат у зв'язку з фінансовою кризою»

15 липня 2014 року у Конституційному Суді України відбулася широка дискусія у форматі круглого столу на тему «Проблеми дотримання принципу соціальної держави при зменшенні її соціальних витрат у зв'язку з фінансовою кризою» за участю очільників і суддів органів конституційної юрисдикції України, Латвії, Литви та Польщі.

Голова Конституційного Суду України Ю. Баулін запропонував присутнім обговорити насамперед актуальне для всіх сторін питання дотримання принципу соціальної держави під час зменшення соціальних видатків у зв'язку із фінансовою кризою. Зазначена проблема постала дуже гостро у зв'язку з ухваленням у березні 2014 року Законом України «Про запобігання фінансової катастрофи і створення передумов для економічного зростання в Україні», що передбачає суттєве обмеження соціальних пільг і гарантій.

В аспекті незмінності зовнішньополітичного курсу України на інтеграцію з Європейським Союзом, зазначив Голова Конституційного Суду України, вкрай важливим є співробітництво між європейськими конституційними судами і Європейським судом з прав людини (далі — ЄСПЛ), в тому числі щодо отримання консультативних висновків ЄСПЛ з принципових питань, які стосуються тлумачення або застосування прав і свобод.

Також Голова Конституційного Суду України Ю. Баулін наголосив, що питання прав людини однаково важливі в Україні, Литві, Латвії і Польщі та інших європейських країнах. Тому практика ЄСПЛ повинна враховувати і практику національних конституційних судів. В Україні не виникало розбіжностей між позицією ЄСПЛ і позицією Конституційного Суду, зазначив він, але відомо про дискусію, яка велася в Росії, коли в одній зі справ практика ЄСПЛ та Конституційного Суду Російської Федерації розійшлися. Можливо, такі дискусійні справи слугуватимуть поштовхом для того, щоб гармонізувати практику ЄСПЛ та національних конституційних судів.

Для подальшого обговорення Ю. Баулін запропонував присутнім питання перегляду конституційними судами своїх попередніх правових позицій в його теоретико-практичній площині.

Очільники органів конституційної юрисдикції Латвії, Литви і Польщі висловили спільну думку, що питання, винесені на дискусію, є важливими для всіх країн — учасниць круглого столу, а проведення такого заходу в складний для України час — це демонстрація солідарності конституціоналістів чотирьох країн та обов'язок підтримати українських партнерів і поділитися взаємним досвідом.

Знаковість цього заходу відзначив **суддя Конституційного Суду України М. Гультай**, представляючи своє дослідження на тему скорочення соціальних видатків держави в період економічної та політичної кризи. Питання соціального

характеру, зазначив він, зводяться до проблеми дотримання принципу соціальної держави в період зменшення соціальних витрат у зв'язку з фінансовою кризою. З позиції конституційного права принцип соціальної держави передбачає перш за все необхідність забезпечення громадянам здійснення їх соціальних та економічних прав, визначених на конституційному рівні. Цей принцип обумовлює формування в державі такої правової політики, що сприяє як економічному, так і соціальному розвитку всього суспільства, соціальному захисту найменш забезпечених соціальних груп населення.

Юридичне розуміння принципу соціальної держави Конституційний Суд України навів у своєму рішенні ще в 2012 році, в якому визначив, що однією з ознак України як соціальної держави є забезпечення суспільних потреб у сфері соціального захисту за рахунок коштів Державного бюджету України, виходячи з фінансових можливостей держави, яка зобов'язана справедливо і неупереджено розподіляти суспільне багатство між громадянами і територіальними громадами та прагнути до збалансованості бюджету України. При цьому рівень державних гарантій права на соціальний захист повинен відповідати Конституції України, а мета і засоби зміни механізму нарахування соціальних виплат та допомоги — принципам пропорційності і справедливості.

Питання соціального захисту, дотримання соціальних прав людини тісно пов'язані з принципом соціальної держави. Вони також є важливою складовою діяльності Конституційного Суду України. Починаючи з 1997 року, коли Конституційний Суд України розпочав свою роботу, було прийнято 39 рішень, в яких розглядалися питання дотримання таких соціальних прав, як право на працю, соціальний захист, житло, охорону здоров'я, освіту.

Важливим теоретичним і практичним питанням в діяльності Конституційного Суду України є співвідношення принципів соціальної і правової держави. На думку Конституційного Суду України, становлення в Україні соціальної держави має відбуватися одночасно з формуванням правової держави.

У Конституції України записано, що Україна є і правовою державою. Однак, переконаний доповідач, Україна лише прагне бути правовою державою. Ці два процеси нерозривно пов'язані між собою і не можуть бути реалізовані один за рахунок іншого. Це підтверджується також правовою позицією Конституційного Суду України, який виходить з того, що дотримання конституційних принципів соціальної і правової держави, верховенства права обумовлює здійснення законодавчого регулювання суспільних відносин на принципах справедливості та пропорційності, з урахуванням обов'язку держави забезпечувати гідні умови життя кожному громадянину України. Цю правову позицію Конституційний Суд України виклав у своєму Рішенні від 26 грудня 2011 року № 20-рп /2011.

Проблематика дотримання принципу соціальної держави залишається актуальною і в умовах фінансової кризи. З 2008 року, з початку в Україні фінансової кризи, парламент приймає закони, спрямовані на подолання її негативних наслідків. Під час прийняття таких законів змінюється також і соціальне законодавство, іноді дуже суттєво. Тому у суб'єктів права на звернення до Конституційного Суду України виникають сумніви щодо того, чи відповідають такі законодавчі новели Конституції України і, зокрема, принципам соціальної держави, чи не обмежують вони соціальні права, гарантовані Основним Законом?

Головним документом, прийнятим з ініціативи уряду парламентом України 27 березня 2014 року, є Закон України «Про запобігання фінансової катастрофи і створення передумов для економічного зростання в Україні». Цим законом було введено низку заходів, які обмежують і зменшують соціальні права громадян України. Суддя М. Гультай наголосив, що практично 90 % норм цього закону — це зміни до Податкового кодексу України. Тобто зрозуміло, що закон мав і має суто економічну спрямованість. Цим законом, зокрема, зменшено грошовий розмір допомоги при народженні дитини, скасовано допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку. Законом передбачено оподаткування пенсії, якщо її розмір перевищує 10 тисяч гривень.

Цим законом професійних суддів позбавлено вихідної допомоги у зв'язку з відставкою. Зменшує він і розмір щомісячного довічного грошового утримання суддів, які виходять у відставку, тобто на пенсію. Навряд чи можна такі заходи вважати справедливими і пропорційними, наголосив доповідач, оскільки вони посягають на незалежність суддів, гарантовану їм статтею 126 Конституції України.

Держава під час здійснення своєї політики має керуватися принципом соціальної держави. Ця політика має бути зрозумілою і пересічним громадянам та спрямованою, насамперед, на їх підтримку.

На завершення свого виступу М. Гультай підкреслив, що економічні, в тому числі фінансові проблеми, з якими зіткнулася Україна на цьому етапі свого розвитку, повинні вирішуватися не за рахунок скорочення, звуження чи скасування соціальних виплат, що є обмеженням соціальних прав громадян, передбачених Конституцією України, а іншими шляхами, тобто не за рахунок простих громадян України.

Голова Конституційного Суду Латвійської Республіки А. Лавіньш з приводу дотримання принципу соціальної держави при зменшенні соціальних витрат зазначив, що у Латвії діє Конституція, прийнята у 1922 році, і принцип соціальної відповідальності держави в її нормах прямо не закріплений. Враховуючи те, як у світі та Європі розвивається конституційне право, Конституційний Суд, інтерпретуючи статтю 1 Конституції Латвійської Республіки, в якій сказано, що Латвія незалежна й демократична держава, визначив, що в цій статті закріплено принцип правової держави. Цей принцип означає, що повинен існувати і принцип недискримінації. З цього принципу випливає, що всі ті блага, які є у державі, повинні бути справедливо розподілені. Розвиваючи цей правовий принцип у своєму рішенні в 2006 році, Конституційний Суд встановив: з «духу Конституції» випливає те, що в Латвії існує принцип соціально-відповідальної держави.

У 2007–2008 роках у Латвії почалася економічна криза. Так, якщо в середньому за рік Конституційний Суд розглядав приблизно 20–30 справ, то в 2009–2010 роках кількість справ подвоїлася, і це було пов'язано з тим, що багато заяв жителів Республіки стосувалося правил, прийнятих парламентом у період економічної кризи у зв'язку з тим, щоб регулювати сферу соціального забезпечення.

Голова Конституційного Суду Латвії наголосив, що у своїх рішеннях Конституційний Суд дійшов висновку про неконституційність зменшення пенсій на тій підставі, що держава під час економічної кризи має більш широку свободу розсуду щодо врегулювання сфери соціального забезпечення.

З іншого боку, регулюючи цю сферу, законодавець повинен брати до уваги зміст принципу соціально-відповідальної держави, і це означає, що держава не

повинна знижувати розмір пенсій до тієї межі, що не відповідає нормальним стандартам життя. Приймаючи закони, законодавець має враховувати, які є групи пенсіонерів. І якщо є група, що отримує пенсію на рівні прожиткового мінімуму, то цій групі зменшувати пенсію не можна. Тобто Конституційний Суд Латвії визначив, що правове регулювання соціального забезпечення може бути різним.

До того ж Суд акцентував, що в законі повинні бути встановлені часові обмеження допустимого зниження пенсій та зазначено, коли і на яких умовах після завершення економічної кризи суми, утримані з пенсії, будуть виплачені. Оскільки такі правила не були зазначені в цих законах, Конституційний Суд Латвії визнав зменшення пенсій таким, що не відповідає Конституції.

Також А. Лавіньш зазначив, що Конституційний Суд Латвійської Республіки в своїх рішеннях часто спирається на справи, які були розглянуті ЄСПЛ стосовно різних держав, виходячи з тих міркувань, що відповідно до статті 89 Конституції Латвії держава визнає і захищає основні права людини.

Латвія спочатку ратифікувала Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, і тільки після цього до Конституції було внесено поправки, які закріпили основні права людини. І оскільки норми Конвенції вже були впроваджені в національне законодавство Республіки, то, інтерпретуючи в рішеннях ці поправки, Конституційний Суд вказав, що мета законодавця полягає не в тому, щоб створити колізії між двома нормативними актами, а навпаки — у створенні гармонійної системи. Враховуючи це, Конституційний Суд у своїх рішеннях неодноразово зазначав, що юрисдикція ЄСПЛ є засобом для інтерпретації прав людини, закріплених у Конституції Латвійської Республіки.

У Латвії домінує переконання, що Конституційний Суд повинен дотримуватися напрацьованої ним раніше практики. З цією метою нещодавно в Латвії при Конституційному Суді був створений юридичний департамент, головним завданням якого є саме систематизація практики Суду, а також систематизація та аналіз практики ЄСПЛ. Це допомагає нам розвивати тези, закріплені в попередніх рішеннях. Випадків відхилення від попередньої практики Конституційного Суду не було. Доктрина щодо зміни колишніх доктринальних питань в Латвії не створена, крім цього, домінує переконання, що зміна складу суддів у Конституційному Суді в жодному разі не може бути приводом для того, щоб запроваджувати відхилення від попередньої юриспруденції Конституційного Суду. Підставою для цього, на думку А. Лавіньша, може бути внесення змін до Конституції. У будь-якому випадку відхилення від попередньої практики Конституційного Суду повинно бути чітко обґрунтовано. При цьому потрібно брати до уваги відмінність відхилень від попередньої практики судів загальної юрисдикції та судів конституційного нагляду.

Звертаючись до присутніх, **Голова Конституційного Суду Литовської Республіки Д. Жалімас** підкреслив, що Литовська Республіка, безперечно, є соціально орієнтованою державою, хоча в Конституції Литви не міститься прямої норми про це. Але Конституційний Суд, роз'яснюючи Основний Закон, вивів цей принцип із сукупності його норм або, так би мовити, з духу конституційного регулювання. Адже досить багато положень Конституції Литви, закріплюючи окремі права, разом підтверджують, що цей принцип існує (наприклад, підтримка матерів, сім'ї, гарантування мінімального рівня заробітної плати тощо).

Щодо практики Конституційного Суду Литви у кризовий період, то її, на думку Д. Жалімас, можна розділити на два етапи.

Перший пов'язаний з так званою російською економічною кризою, що дуже вплинула на економіку Литви (1999–2000 роки) і юриспруденцію 2002–2006 років. Другий етап, що почався з 2009 року, — це глобальна економічна криза. Нині Конституційний Суд Литви практично вирішив усі основні справи, тож до уваги учасників круглого столу було запропоновано деякі висновки.

Що стосується заходів, які можуть прийматися державою під час економічної кризи, то, по-перше, вони повинні мати конституційно виправдану основу, тобто у державі має скластися така економічна і фінансова ситуація, коли державний бюджет неможливо наповнити достатньою мірою, інші бюджети — також (в Литві є окремий бюджет соціального страхування) для того, щоб держава виконала взяті на себе соціальні зобов'язання.

Інший критерій — це необхідність впровадження таких заходів, що допоможуть державі виконати хоч частину взятих на себе зобов'язань, і збереження соціальних прав можливе лише шляхом зменшення обсягу гарантій. Це так званий критерій необхідності. Тобто заходи повинні бути такими, що не обмежують соціальні права чи не зменшують гарантовані виплати більш ніж потрібно.

По-друге, це принцип пропорційності. Наприклад, зменшення виплат під час кризи стосується пенсій і заробітної плати, в тому числі й зменшення заробітної плати суддям та державним службовцям. Специфікою законодавчого регулювання зменшення зарплат суддям та державним службовцям є те, що таке зменшення було диференційованим і здійснювалося за принципом «хто більше отримує — з того більше знімають». Але ці критерії були не зовсім зрозумілі, оскільки з однієї категорії знімали більший відсоток, з іншої — менший. Наприклад, суддям Конституційного Суду Литви виплати було зменшено на 40 %, іншим суддям — на 20 %, політикам — на 20 %, іншим — на 10–15 %. Цей принцип пропорційності пояснювався так, що заходи зниження не повинні змінювати ті пропорції між заробітною платою різних категорій, що склалися до економічної кризи. Інакше кажучи, відсоток зменшення повинен бути приблизно однаковий для всіх. Окрім того, під час економічної кризи деяким, оплачуваним з державного бюджету, категоріям працівників, скажімо прокурорам, заробітну плату було відновлено. Такий принцип був прямо дискримінаційний, тобто для одних економічна криза начебто скінчилася, а для інших ні.

Отже, принцип пропорційності пов'язаний, звичайно, з іншими принципами, в тому числі і з принципом недискримінації. Він означає, що не повинна застосовуватися більш жорстка міра лише тому, що особа виконує відповідальнішу роботу, чи тому, що співробітник більш кваліфікований тощо.

Наступний критерій конституційності таких заходів — це тимчасовість, тобто всі вони повинні тривати лише певний проміжок часу, скажімо, поки триває економічна криза, але не більше. Відразу після закінчення економічної кризи або як тільки держава знову збирає достатню кількість коштів повинні відновлюватися попередні виплати.

З приводу застосування практики ЄСПЛ в роботі Конституційного Суду Литви Голова Конституційного Суду Литовської Республіки Д. Жалімас зазначив, що така практика використовується і повинна розглядатися як єдине комплексне джерело права, а не селективно, як виключно литовські, українські чи інші справи.

Немає національного закону про практику ЄСПЛ, але така практика слугує джерелом тлумачення права, у тому числі джерелом тлумачення конституції. У своїй практиці Суд посилається як на міжнародний кримінальний суд, так і на югославський та іранські трибунали. Суд обережно висловлюється щодо джерела тлумачення Конституції, але, з іншого боку, в юриспруденції діє принцип геополітичної орієнтації держави, заснований на членстві в Євросоюзі і НАТО, і в тому числі – на спільних з європейськими та іншими державами євроатлантичної спільноти цінностях. Позиція Конституційного Суду Литви з питань прав людини не повинна відрізнятися від позиції ЄСПЛ, але це не означає, що такого не трапляється. Наприклад, у справі про імпічмент позиції Конституційного Суду Литви та ЄСПЛ не збіглися. Напевно, Литва єдина держава серед країн Європейського Союзу, де імпічмент був доведений до кінця. Конституційний Суд у своєму рішенні визначив, що людина, яку усунули з поста президента шляхом процедури імпічменту, ніколи більше не може претендувати на цю посаду, оскільки вона порушила присягу, дану перед Конституцією, державою і народом.

Таке рішення було мотивовано суспільним інтересом гарантувати, щоб глава держави був лояльним до держави, народу, дотримувався присяги. На жаль, через шість років у рішенні ЄСПЛ було по-іншому збалансовано ці цінності, зокрема було визначено, що громадський інтерес повинен схилитися до права вибору народом, тобто найголовніше, щоб народ мав право обирати, навіть з тих кандидатів, які порушили присягу. У цьому позиції судів, дійсно, розійшлися.

На думку Д. Жалімаса, ЄСПЛ варто залишити право вирішення таких делікатних питань національним органам, які зміцнюють власні аргументи, підкріплюючи їх позицією ЄСПЛ.

Цю роль можна назвати гармонізаційною, коли запозичуються європейські стандарти та пристосовуються до вітчизняних реалій. І це зобов'язує, оскільки є геополітична орієнтація, стаття 135 Конституції Литви, принцип *pacta sunt servanda*.

У продовження дискусії про обов'язковість врахування попередніх правових позицій у практиці конституційних судів Голова Конституційного Суду Литовської Республіки Д. Жалімас зазначив, що у Литві така доктрина обґрунтовується тим, що Конституційний Суд, як і взагалі судова влада, — це юридична або правова влада, а не політична. І вона зобов'язана дотримуватися того, що було створено, в тому числі й офіційної конституційної доктрини, розвиненої раніше.

Разом із тим, підкреслив Д. Жалімас, важливо зазначити, що все розвивається і змінюється, тому правову доктрину, Конституцію та Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод потрібно розглядати як живий організм. Це розвинена доктрина, що створює можливості для реінтерпретації раніше створеної доктрини. Застосування її при прийнятті нових рішень можливе за двох умов: по-перше, стара доктрина не відповідає сучасним життєвим вимогам, по-друге, — конституційна обґрунтованість. Важливо, щоб шляхом реінтерпретації не було знижено стандарт. Навпаки, ця доктрина слугує для того, щоб створити умови для підвищення, зокрема, гарантії верховенства Конституції, вона має стояти на сторожі конституційних цінностей, незалежності та демократичного ладу.

Проте цієї реінтерпретації жодного разу не сталося, оскільки Конституційний Суд інтуїтивно схильний дотримуватися своєї колишньої доктрини і не створювати нових прецедентів.

У своєму виступі **Голова Конституційного Трибуналу Республіки Польща А. Жеплінськи** наголосив, що, з погляду економіки, в Польщі не було кризи за останні вісім років. Звичайно, не було і великого зростання національного продукту. За законом не відбулося і зростання зарплат у публічній сфері. Зарплати в органах держави та в місцевих органах влади залишилися на тому самому рівні, що і в 2008 році, хоча кожного року зростали пенсії.

Є лише одна група в публічній сфері, в якій щороку зростають виплати, що залежить від зростання середніх зарплат у народному господарстві, — це судді та прокурори. У Польщі це зростання становить 3 % на рік.

Доповідач нагадав випадок, коли в бюджеті не було зростання доходної частини, у зв'язку з чим законодавчо закріплене зростання зарплати суддям і прокурорам було заморожено на один рік. З цього приводу Національна рада суддів звернулася до Конституційного Трибуналу, який визначив, що хоча у статті 178 Конституції Польщі закріплено, що суддям забезпечуються умови роботи та винагорода, які відповідають високому званню судді, а також обсягу виконуваних обов'язків, замороження не означає зменшення зарплати суддям, і в рамках відповідальності уряду за національний бюджет парламент прийняв такий закон у межах своїх повноважень.

У польській Конституції немає статті, яка прямо встановлює, що Польща — це соціальна держава. Хоча в її статті 2 визначено, що Республіка Польща є демократичною правовою державою. Проте правова держава застосовує принцип соціальної справедливості. У рішеннях Конституційного Трибуналу не можна знайти дефініції соціальної справедливості, тому що це категорія соціальної політики, а не категорія права.

В актах органу конституційної юрисдикції, пов'язаних із вирішенням соціальних проблем, часто йдеться про принципи соціального забезпечення. З цього погляду Конституційний Трибунал Польщі у всіх рішеннях, протягом останніх 25 років, говорить, що свобода законодавця є дуже широкою у сфері соціального забезпечення. І хоча в Конституції є окрема глава «Соціальні права», в якій закріплено, що задоволення соціальних прав можна вимагати в межах певних законів, це означає, що свобода парламенту і свобода уряду є дуже широкою, але це не роль Конституційного Трибуналу вирішувати, скільки має отримувати кожен громадянин. Трибунал лише забезпечує істину права. Тож, наприклад, пенсія не може бути меншою, ніж забезпечення мінімального стандарту життя для громадянина європейської країни.

Доповідач наголосив, що, з одного боку, Конституція Польщі визначає, що суспільно-ринкове господарство як підстава для вільної господарської діяльності, приватної власності, а також солідарності, діалогу і співробітництва соціальних партнерів є основою економічної системи Республіки Польща. З іншого боку, є така глава Конституції «Державні фінанси», яка обмежує цей принцип соціального ринкового господарства. Тож і уряд, і парламент повинні так гарантувати розвиток господарства, щоб борг не перевищував 3,5 % річного валового національного продукту.

У польській Конституції був такий принцип про публічний борг. З цього приводу у Польщі кажуть, що Конституційний Трибунал стоїть «на сторожі» бюджету. На думку А. Жеплінськи, це не так, тому що «на сторожі» бюджету стоять парламент

і Конституція. Але в деяких справах Конституційний Трибунал прийняв прецедентне рішення про межі для обмеження соціальних прав. Ці межі, з погляду напрацьованої доктрини, зовсім широкі. Це відповідальність держави, парламенту й уряду. На кожних вільних, демократичних виборах громадяни вирішують, що вони думають про соціальну політику держави протягом останніх чотирьох років. Це не позиція Конституційного Трибуналу, тому що він не друкує грошей, — це роль парламенту. А «на сторожі» валюти стоїть Національний банк. І це найбільш вдале співвідношення повноважень державних структур для забезпечення та реалізації соціальних прав малозабезпечених категорій громадян.

У § 1 статті 67 Конституції Польщі прямо передбачено, що громадяни мають право на соціальне забезпечення у разі непрацездатності через хворобу або інвалідність, а також після досягнення пенсійного віку. Обсяг і форми соціального забезпечення визначаються законом. Дуже важливою, сенсаційною справою була справа про пенсійний вік, який нині в Польщі становить 67 років. Група депутатів сейму та професійні спілки звернулися до Конституційного Трибуналу з клопотанням перевірити, чи є конституційним встановлення такого пенсійного віку. При цьому обсяг і форми соціального забезпечення визначаються законом. Це означає, що знову є дуже широка дискреція для парламенту. Конституційний Трибунал встановив, що у даному рішенні законодавець не змінив цієї позиції щодо пенсійного віку.

В інших параграфах цієї статті визначено, що громадянин, який не з власної волі є безробітним, а також не має інших коштів на утримання, має право на соціальне забезпечення. Водночас у Конституції закріплено: «Обсяг і форми, які визначаються законом...», що свідчить про відповідальність законодавця, парламенту. Завдання ж Конституційного Трибуналу — лише забезпечити істину (суть) цього права. Адже у польській Конституції, як і в українській, латвійській і литовській, є стаття про те, що державний устрій Республіки Польща ґрунтується на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову владу. Тобто завданням Конституційного Трибуналу не є гарантування зростання пенсій чи зарплат, чи визначення пенсійного віку. Такою є доктрина (позиція) Конституційного Трибуналу Польщі щодо соціальних прав. Найважливішим, з погляду громадянина, у правовій державі є особисті та політичні права і свободи.

У продовження дискусії Голова Конституційного Трибуналу Республіки Польща А. Жеплінський наголосив, що першими жертвами інфляції стають малозабезпечені люди. Для них теж важливо, щоб економічне зростання гарантувало їм прожитковий мінімум, а коли в державі інфляція або великий публічний борг, це, насамперед, позначається на них.

Позиція Конституційного Трибуналу полягає в тому, щоб законодавець гарантував мінімальний рівень соціального забезпечення таким чином, щоб при цьому не виник розкол між найбагатшими та найбіднішими. Польський підхід до цієї проблеми дуже близький до скандинавського, який полягає в тому, щоб запобігти утворенню групи найбагатших громадян, які через економічну складову отримують політичний вплив, не несучи при цьому жодної відповідальності, адже мають економічні інтереси в різних країнах. Слід прагнути, щоб різниця в матеріальному статусі громадян у державі була пропорційною.

З приводу відносин між судами міжнародної і національної юрисдикції Голова Конституційного Трибуналу Республіки Польща А. Жеплінський підкреслив, що

справедливі рішення не знають ні фізичних, ні історичних кордонів. Не тільки християнам, а й мусульманам і атеїстам знайомий вираз «Соломонове рішення». Особисто для нього, зазначив А. Жеплінський, важливим є оригінальний підхід, і як суддя-доповідач у справі він не мав жодних підстав цитувати рішення Верховного Суду США або рішення Конституційного Суду Литви чи будь-якого іншого суду нарівні з рішенням польського суду. Важливо, що там можна знайти аргументи, які будуть важливими для вирішення цієї справи, адже кожна справа є унікальною.

У будь-якому випадку основою рішень конституційних судів є конституція. Відповідно зміна конституції зумовлює зміни в підходах до юриспруденції суду.

Наприклад, у Польщі є кілька законів, прийнятих за комуністичної влади, які певним чином вплинули на роботу судів, зокрема Конституційного Трибуналу, оскільки він був створений ще в період комуністичного режиму. Можна сказати, що жодне рішення суду у період з 1986 року до кінця 1989 року не було таким, що засновано на комуністичній ідеології, це був незалежний суд. Судді, яких обрали комуністи, хотіли насамперед бути суддями, а не функціонерами цієї держави.

У кожному рішенні суду можна знайти цитати з доктрини відомих професорів цивільного, кримінального чи конституційного права. І це означає, що Конституція як найважливіший закон держави — це живий інструмент.

Звертаючись до присутніх, **суддя Конституційного Суду України П. Стецюк** наголосив, що в Конституції України є положення, які на сьогодні залишаються «в тіні» як у діяльності Конституційного Суду України, так і в суспільній доктрині. Це положення про те, що держава повинна бути соціальною, зазначив він, і якби Конституційний Суд України давав офіційне тлумачення саме цього положення (а він не давав, а лише говорив про його окремі особливості), то Суд мав би обов'язково враховувати два конституційних положення зі статті 3 Конституції України. Перше — це те, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність є найвищою соціальною цінністю. Друге — що права і свободи людини, у тому числі й їх соціальні гарантії, визначають зміст і спрямованість діяльності держави. І третє, що залишається ніби за кадром, — це положення статті 13 Конституції України, яка серед іншого визначає, що держава зобов'язана забезпечити соціальну спрямованість економіки. Тобто Україна як пострадянська держава перебуває на перехідному етапі розвитку економіки, але цей перехід не завжди має соціальний характер. Якщо є теза про соціальний характер держави, то вона повинна, насамперед, забезпечити соціальні напрями економіки. Інакше кажучи, держава має наповнити бюджет, а вже потім виконувати свої соціальні обов'язки перед громадянами. Якщо немає соціальної спрямованості економіки і вона сьогодні працює на збагачення лише малої частини громадян, то звідки ж будуть гроші на соціальний розвиток?

Обговорюючи питання застосування міжнародного законодавства у практиці національного судочинства, **суддя Конституційного Трибуналу Республіки Польща Л. Керес** підкреслив, що польські органи місцевого самоврядування можуть направляти до Конституційного Трибуналу спеціальні скарги.

Засадами регулювання Європейської хартії з місцевого самоврядування є, зокрема, конституційний принцип свободи місцевих органів самоврядування, їх бюджетна ситуація. У рішеннях Конституційного Трибуналу Польщі ця Хартія застосовується як джерело польського права при розгляді справ польських орга-

нів місцевого самоврядування, оскільки польська Конституція знає принцип самоврядування як джерело ситуативного фактора громадянина, його прав і обов'язків. Тому в юрисдикції Конституційного Трибуналу інші конвенції Ради Європи теж застосовують як джерела польського права.

Суддя Конституційного Суду України С. Шевчук, звертаючись до питання розбіжностей позицій між рішеннями ЄСПЛ та Конституційного Суду Російської Федерації, зазначив, що цю розбіжність не слід вважати проблемою виключно Росії, тому що такі суперечливі моменти є в рішеннях судів Німеччини і Великобританії.

Європейська конвенція фіксує мінімум прав людини, а максимум повинні забезпечити національні правові системи. З теоретичного погляду, зазначив доповідач, можна припустити, що конституційні суди орієнтуються на рівень, нижчий цього мінімуму. Тобто мінімум має бути забезпечений виходячи з практики ЄСПЛ. Конституційний Суд України, природно, посилається на практику ЄСПЛ як на джерело тлумачення. В Україні немає конституційної скарги, а Верховний Суд, можливо, в чомусь краще підготовлений для безпосереднього застосування цієї практики, тому що у процесі роботи суду загальної юрисдикції досліджуються фактичні обставини. З іншого боку, роль конституційних судів — дати новий напрям правовій системі, а не вирішувати спори по суті.

Для Конституційного Суду України важливими є рішення колег з конституційних судів Прибалтики, Польщі. На думку судді С. Шевчука, їхній досвід слід брати за основу.

Ідея заснування ЄСПЛ полягала в тому, щоб створити правову основу для захисту прав людини від свавілля законодавчої системи західної Європи. Але коли конвенція стала частиною законодавства в пострадянських країнах, у тому числі й в Україні, суд «захлинувся», бо той європейський мінімум забезпечення прав став максимумом.

Розвантажити ЄСПЛ — це і відповідальність судів. Важливо тільки, щоб у відносинах між ЄСПЛ та національними судами конституційної юрисдикції існував паритет, не повинно бути зверхнього ставлення.

Тільки через діалог можна налагодити систему захисту. Головна ідея полягає в тому, щоб громадяни перестали звертатися у Страсбург через порушення своїх прав і свобод, тому що вони мають бути захищені державою, в тому числі й Конституційним Судом України.

У роботі круглого столу також взяли участь судді Конституційного Суду України С. Вдовіченко, О. Касмінін, О. Литвинов, М. Мельник, С. Сас, О. Сергейчук, І. Сліденко, О. Тупицький, Н. Шаптала, В. Шишкін, колишній суддя Конституційного Суду України М. Колос, суддя Конституційного Суду Литви В. Міліус, представники апаратів конституційних судів, працівники дипломатичних місій, акредитовані в Україні.

У підсумку учасники круглого столу висловили задоволення результатами спілкування та підтвердили спільне бажання й надалі плідно співпрацювати задля удосконалення конституційного судочинства, захисту прав і свобод громадян та зміцнення своїх держав.

*Огляд підготовлено
Управлінням правової експертизи
Конституційного Суду України*

ЗОВНІШНІ ЗВ'ЯЗКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ЧЕРВЕНЬ

- 4–7 червня суддя Конституційного Суду України С. Шевчук взяв участь у засіданні європейської судової мережі Федерального товариства з дослідження законодавства та публічної політики (м. Відень, Республіка Австрія)
- 11 червня зустріч Голови Конституційного Суду України Ю. Бауліна з членами Комітету з питань правової політики та захисту прав споживачів Бундестагу ФРН на чолі з Головою Комітету пані Р. Кюнаст

ЛИПЕНЬ

- 2 липня зустріч судді Конституційного Суду України С. Шевчука зі старшим експертом з юридичних питань місії МВФ, С. Помпе
- 8 липня зустріч судді Конституційного Суду України С. Шевчука зі співдоповідачкою Моніторингового комітету Парламентської Асамблеї Ради Європи пані М. де Пурбе-Лунден
- 9–12 липня суддя Конституційного Суду України С. Шевчук у складі делегації Верховного Суду України взяв участь в ознайомчому візиті до Касаційного Суду Італійської Республіки у рамках проектного співробітництва Координатора проектів ОБСЄ в Україні з Верховним Судом України (м. Рим, Італійська Республіка)
- 14–16 липня візит в Україну делегацій Конституційного Суду Латвійської Республіки, Конституційного Суду Литовської Республіки та Конституційного Трибуналу Республіки Польща
- 15 липня у рамках візиту в Україну делегацій Конституційного Суду Латвійської Республіки, Конституційного Суду Литовської Республіки та Конституційного Трибуналу Республіки Польща підписано Меморандум про розвиток співробітництва між Конституційним Судом України та Конституційним Судом Латвійської Республіки
- 16 липня у Конституційному Суді України підписано Меморандум про співробітництво між Конституційним Судом України та Координатором проектів ОБСЄ в Україні

МЕМОРАНДУМ про розвиток співробітництва між Конституційним Судом України та Конституційним Судом Латвійської Республіки

Конституційний Суд України і Конституційний Суд Латвійської Республіки (далі — Сторони),

відзначаючи важливість співробітництва між органами конституційної юрисдикції для подальшого розширення всебічних взаємовигідних українсько-латвійських відносин,

спираючись на принципи державного суверенітету, усвідомлюючи свою відповідальність у сфері захисту, забезпечення верховенства й безпосередньої дії конституцій, захисту прав і свобод людини і громадянина,

прагнучи шляхом розвитку співпраці й обміну досвідом роботи сприяти вжиттю заходів для досягнення практичних результатів у сфері захисту, забезпечення верховенства й безпосередньої дії конституцій, захисту прав і свобод людини і громадянина,

будучи впевненими в тому, що співпраця й обмін досвідом роботи у сфері захисту, забезпечення верховенства й безпосередньої дії конституцій, захисту прав і свобод людини і громадянина сприятиме подальшому розвитку й зміцненню відносин між народами обох країн,
домовилися про таке:

Стаття 1

Сторони підтримуватимуть свої відносини на основі принципів взаємної поваги, незалежності, довіри та співробітництва.

Стаття 2

Сторони проводитимуть двосторонні зустрічі представників конституційних судів з актуальних питань конституційного правосуддя, що становлять спільний інтерес, почергово в Україні та Латвійській Республіці.

Стаття 3

Сторони здійснюватимуть обмін рішеннями, висновками, ухвалами, а також матеріалами правового характеру, науковими та експертними дослідженнями.

Стаття 4

Сторони сприятимуть організації взаємних візитів їх представників з метою вивчення досвіду діяльності органів конституційної юрисдикції держав.

Стаття 5

Сторони сприятимуть у постійному обміні інформацією та досвідом роботи на рівні Секретаріату Конституційного Суду України та структурних підрозділів Конституційного Суду Латвійської Республіки.

Стаття 6

Меморандум набуває чинності з дати підписання та діє протягом трьох років. Його дія автоматично продовжується на кожні три наступні роки, якщо жодна із сторін письмово не повідомить про свій намір припинити дію Меморандуму не менш як за три місяці до закінчення.

Голова
Конституційного Суду
України
Юрій БАУЛІН

Голова
Конституційного Суду
Латвійської Республіки
Алдіс ЛАВІНЬШ

МЕМОРАНДУМ про співробітництво між Конституційним Судом України та Координатором проектів ОБСЄ в Україні

м. Київ 16 липня 2014 року

Голова Конституційного Суду України **Юрій Баулін** та Координатор проектів ОБСЄ в Україні посол **Мадіна Джарбусинова**,

які надалі спільно іменуються Сторонами, а кожен окремо — Сторона,

беручи до уваги Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) щодо створення нової форми співробітництва 1999 року;

керуючись Рішенням Міністерської ради ОБСЄ № 7/08 «Подальше посилення верховенства права на просторі ОБСЄ (МС. DEC/7/08, 5 грудня 2008 року);

посилаючись на документи ОБСЄ, схвалені у Відні в 1989 році, Копенгагені в 1990 році, Москві в 1991 році, Будапешті в 1994 році та Стамбулі в 1999 році;

посилаючись також на інші відповідні документи Організації Об'єднаних Націй, якими підтверджується, серед іншого, необхідність всезагального дотримання та імплементації верховенства права як на національному, так і на міжнародному рівнях, відданість міжнародному порядку, заснованому на верховенстві права та міжнародному праві;

беручи до уваги діяльність у сфері верховенства права Координатора проектів ОБСЄ в Україні, спрямовану на підтримку України у розбудові спроможностей у сфері верховенства права;

зважаючи на відповідні заходи ОБСЄ на підтримку верховенства права, зокрема Семінар ОБСЄ 2008 року з людського виміру на тему конституційного судочинства, а також відповідні додаткові наради з питань людського виміру;

враховуючи важливу роль національних інституцій з прав людини у захисті прав людини і основоположних свобод та запобіганні їх порушенню, сприяттєй ефективній реалізації принципу верховенства права, просуванні загальноєвропейських міжнародних стандартів у галузі прав людини;

визнаючи істотний внесок проектного співробітництва Координатора проектів ОБСЄ з державними органами України у розвиток демократичного суспільства, утвердження верховенства права, сприяння захисту прав людини та реалізації принципів ОБСЄ у різних сферах суспільного життя;

уклали Меморандум, яким визначаються принципи та напрями проектного співробітництва між Конституційним Судом України та Координатором проектів ОБСЄ в Україні.

1. Мета і предмет Меморандуму

1.1. Метою Меморандуму є консолідація зусиль Сторін, спрямованих на просування міжнародних стандартів у галузі прав людини і основоположних свобод, верховенства права і демократичного розвитку, зміцнення інституційного потенціалу Конституційного Суду України та його Секретаріату.

1.2. Предметом Меморандуму є визначення спільного бачення Сторін стосовно принципів та напрямів досягнення мети Меморандуму, яка здійснюється у форматі проектного співробітництва відповідно до Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) щодо створення нової форми співробітництва 1999 року.

2. Напрями співпраці

2.1. Задля досягнення мети Меморандуму відповідно до своїх мандатів та у межах наявних ресурсів Сторони співпрацюють за такими напрямками, перелік яких не є вичерпним:

2.1.1. Організація і проведення спільних заходів: зустрічей, семінарів, круглих столів, конференцій, навчальних програм, просвітницьких кампаній тощо.

2.1.2. Підтримка організаційно-технічного потенціалу Конституційного Суду України.

2.1.3. Сприяння у вивченні міжнародного досвіду з питань, що становлять інтерес для Конституційного Суду України, зокрема у сфері захисту прав і свобод людини органами конституційної юрисдикції іноземних держав.

2.1.4. Переклад іншими мовами, публікація та поширення інформації щодо діяльності Конституційного Суду України серед широкої громадськості.

2.1.5. Організація тренінгів у галузі прав людини для суддів та працівників Секретаріату у Конституційного Суду України, сприяння вивченню ними позитивного досвіду національних органів конституційної юрисдикції інших країн шляхом здійснення відповідних ознайомчих візитів.

2.1.6. Інші узгоджені напрями співробітництва.

3. Організація співпраці

3.1. Для досягнення мети Меморандуму Сторони розроблятимуть та реалізуватимуть спільні проекти відповідно до своїх мандатів та у межах наявних ресурсів. Таке проектне співробітництво відбуватиметься згідно з положеннями Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) щодо створення нової форми співробітництва 1999 року.

3.2. З метою реалізації проектного співробітництва Сторони:

3.2.1. Визначають контактних осіб для полегшення комунікації.

3.2.2. У разі необхідності проводять зустрічі для обговорення питань, пов'язаних з проектним співробітництвом між Сторонами.

3.2.3. Здійснюють за взаємним погодженням заходи, спрямовані на інформування громадськості про співпрацю Сторін у рамках Меморандуму.

3.2.4. Узгоджують і проводять інші спільні заходи в рамках Меморандуму.

4. Співробітництво з іншими структурами

Для досягнення мети Меморандуму Сторони можуть за взаємною згодою запрошувати до проектного співробітництва в рамках узгоджених напрямів інші установи та організації незалежно від форм власності й підпорядкування, фізичних осіб, створювати з ними тимчасові робочі групи, інші дослідницькі та допоміжні структури.

5. Термін дії Меморандуму

5.1. Меморандум набуває чинності з дня його підписання.

5.2. Меморандум укладається терміном на один рік. Дія Меморандуму автоматично продовжується на наступний річний термін, якщо жодна зі Сторін письмово не повідомить іншу Сторону про свій намір припинити його дію.

5.3. Сторони можуть припинити дію Меморандуму у будь-який час, письмово повідомивши про це іншу Сторону.

6. Прикінцеві положення

6.1. Будь-які зміни чи доповнення до Меморандуму вносяться за письмовою згодою Сторін шляхом обміну відповідними листами, які стають невід'ємною частиною Меморандуму.

6.2. Жодне положення Меморандуму не може тлумачитися як таке, що встановлює юридично обов'язкові норми.

6.3. Жодне положення Меморандуму не впливає на привілеї та імунітети Координатора проектів ОБСЄ в Україні та/чи ОБСЄ як міжнародної організації, а також не обмежує незалежності діяльності Конституційного Суду України, що визначено Законом України «Про Конституційний Суд України».

6.4. Вчинено у Києві 16 липня 2014 року у двох примірниках, кожний українською та англійською мовами (по одному примірнику для кожної зі Сторін). Обидва тексти є автентичними, однак у разі виникнення розбіжностей надається перевага тексту англійською мовою.

Юрій БАУЛІН

Голова
Конституційного Суду України

Мадіна ДЖАРБУСИНОВА

Координатор проектів
ОБСЄ в Україні

СЕМІНАРИ, КОНКУРСИ, ДЕБАТИ

УВАГА, КОНКУРС!

**У рамках Всеукраїнського тижня права,
що відбудуватиметься 8—12 грудня 2014 року,
Конституційний Суд України
оголошує конкурс на кращу наукову статтю
з конституційно-правової тематики,
пов'язаної із захистом прав і свобод людини
і громадянина в Україні**

Переможці конкурсу будуть відзначені почесними грамотами Конституційного Суду України під час урочистого відкриття Всеукраїнського тижня права в Конституційному Суді України, а кращі статті опубліковані у «Віснику Конституційного Суду України».

До участі в конкурсі допускаються наукові статті зазначеної тематики, що раніше не публікувалися.

У конкурсі можуть брати участь аспіранти, ад'юнкти, пошукачі (віком до 35 років), студенти-магістри вищих юридичних навчальних закладів.

Термін подання статей: до 1 листопада 2014 року.

Свою статтю та заявку учасника конкурсу (із зазначенням прізвища, імені та по батькові, дати народження, адреси місця проживання, контактних телефонів, e-mail, навчального закладу, місця роботи, наукового ступеня, вченого звання) необхідно надіслати на електронну адресу: **court@ccu.gov.ua** або на адресу Конституційного Суду України: **01033, м. Київ, вул. Желянська, 14**, з позначкою «на конкурс».

*Детальнішу інформацію
про конкурс та вимоги до статей ви можете знайти
на офіційному веб-сайті Конституційного Суду України:
www.ccu.gov.ua*

Перші всеукраїнські студентські змагання з конституційного правосуддя

25 квітня 2014 року у Львівському національному університеті імені Івана Франка проведено основний етап (дебати) Перших всеукраїнських студентських змагань з конституційного правосуддя, організованих юридичним факультетом університету спільно з Центром конституційних ініціатив.

Організаційний комітет змагань складався зі співголів — декана юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка професора А. Бойка та судді Конституційного Суду України доктора права П. Стецюка, а також заступників голови — завідувача кафедри конституційного права Львівського національного університету імені Івана Франка професора П. Гуралья, голови Центру конституційних ініціатив доцента кафедри конституційного права С. Різника, та членів — Л. Малярчук та К. Панасюк.

Членами журі (судової колегії змагань) були фахівці у сфері теорії та практики конституційного правосуддя. Серед них — судді Конституційного Суду України доктор права П. Стецюк і доктор юридичних наук І. Сліденко, завідувач кафедри конституційного права Львівського національного університету імені Івана Франка професор П. Гураль та заслужений юрист України, кандидат юридичних наук, доцент Л. Бориславський. Голова журі — постійний представник Верховної Ради України в Конституційному Суді України доктор юридичних наук А. Селіванов.

Заявки на участь у змаганнях подали 52 команди з 24 вищих навчальних закладів України. Кожна команда отримала завдання з підготовки проекту конституційного подання. За результатами конкурсу проекти конституційних подань 36 команд були допущені до відбіркового туру.

Згідно з правилами змагань у дебатах взяли участь вісім команд: «AdAstra», «Fatum» (Національний університет «Одеська юридична академія»), «ExProfesso» (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), «KUL» (Київський університет права Національної академії наук України), «Memoria» (Львівський національний університет імені Івана Франка), «Могилянці» (Національний університет «Кієво-Могилянська академія»), «Парадигма» (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича), «007» (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого).

Дебати проходили у три тури. Під час першого туру шляхом публічного жеребкування, проведеного безпосередньо перед початком дебатів, було визначено чотири пари команд, фабули справ для кожної пари (з числа шести попередньо наданих), а також сторони конституційного провадження, які представляла кожна команда. Цей етап змагань проведено одночасно у двох залах, у кожній з яких дебатовали по дві пари команд. Глядачі на власний розсуд обирали відповідну залу. Журі розділилось на дві колегії, по три члени журі в кожній.

У другому турі, організованому за подібною схемою, взяли участь команди — переможниці першого туру дебатів. Він проходив в одній залі, а колегії журі об'єдналися.

Під час третього туру командам-учасникам повідомили фабулу справи (попередньо не надану) та шляхом публічного жеребкування безпосередньо перед початком туру визначили сторони конституційного провадження. На підготовку до фінальних дебатів було відведено одну годину.

Фабули-завдання, що їх повинні були виконати команди-учасниці, відзначалися проблемністю та актуальністю зважаючи на сучасний етап українського державотворення. Так, на обговорення були винесені питання щодо проблеми федералізму, удосконалення статусу Конституційного Суду України, а у фінал змагань — стосовно мовної проблеми.

Дебати відбувались у формі, наближеній до форми засідань спеціального органу конституційного контролю, та поділялись на окремі стадії: виступ сторони, яка представляла суб'єкта права на конституційне подання, питання від команди-опонента, питання від судової колегії; виступ сторони, що представляла орган, який видав спірний правовий акт, питання від команди-опонента, питання від судової колегії та заключні виступи обох сторін.

Під час дебатів команди обґрунтовували позицію сторони, інтереси якої вони представляли, висловлюючи свою думку стосовно конституційності чи неконституційності оспорюваного правового акта, наводячи аргументи, які ґрунтувалися на фабулі справи, принципах та положеннях чинного законодавства України, положеннях конституційно-правової доктрини.

Учасники дебатів давали пояснення, ставили та відповідали на запитання. Форми звернення до журі (судової колегії), головуючого загалом були такими самими, які використовуються у роботі органів конституційного контролю, зокрема: «Високий Суд», «Ваша честь», «шановний головуючий», «шановний суддя», «шановна сторона», «шановний представник сторони».

Зважаючи на досить складну структуру змагань, варто відзначити надзвичайно високий рівень їх підготовки членами організаційного комітету.

Що ж до критеріїв оцінювання команд, то тут, насамперед, увага зверталась на ораторське мистецтво, командний дух, навички оперування законодавством та знання конституційно-правової доктрини. Об'єктивна відповідність чи невідповідність Конституції України спірного правового акта не бралася до уваги.

За результатами основного етапу змагань відбулось урочисте нагородження переможців та учасників. Перемогу здобула команда з Київського національного університету імені Тараса Шевченка, яка змагалася у фіналі з командою Національного університету «Одеська юридична академія». Команда «ExProfesso» як приз виграла поїздку до Федерального Конституційного Суду Німеччини. Команда Одеської юридичної академії, яка посіла друге місце, отримала можливість відвідати Конституційний Трибунал Польщі.

Загалом слід відзначити надзвичайно високий рівень підготовки всіх команд, які взяли участь у змаганнях і виявили не лише належні знання, а й адекватне розуміння конституційної проблематики. Змагання, без перебільшення, надихнули багатьох студентів на те, щоб обрати конституційне право як пріоритет професійного розвитку.

Відповідний сучасним викликам рівень знань та заінтересованості студентів питаннями конституційної юрисдикції, активність провідних представників наукового середовища, дружня та демократична атмосфера конкурсу засвідчили необхідність продовження започаткованої традиції у майбутньому. Досвід Перших всеукраїнських студентських змагань з конституційного правосуддя підтверджує актуальність та доцільність подібних заходів, які посилюють мотивацію майбутніх учених та юристів-практиків України.

ВІТАЄМО ЮВІЛЯРА

Судді Конституційного Суду України,
працівники Секретаріату та Редакційна рада
«Вісника Конституційного Суду України»
щиро вітають

суддю Конституційного Суду України,
кандидата юридичних наук, заслуженого юриста України
ПАСЕНЮКА Олександра Михайловича з 65-річчям!

*Зичимо Вам, шановний ювіляре, міцного здоров'я, щастя і життєвих гараздів.
Нехай удача та професійні успіхи супроводжують Вас повсякчас, а Ваші добрі
справи будуть рясними.*

СТОРІНКИ ПАМ'ЯТІ

14 липня 2014 року в Конституційному Суді України відкрилася книжково-журнальна виставка під назвою «Пам'яті професора, судді Конституційного Суду України у відставці Петра Федоровича Мартиненка (1936–2013)», присвячена роковинам від дня смерті кандидата юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, члена Конституційної Асамблеї Петра Мартиненка.

Рік тому Петро Федорович пішов із життя, залишивши по собі світлу пам'ять і неоціненний доробок для вітчизняної юридичної науки. Як автор численних наукових праць, серед яких монографії, підручники, навчальні посібники з питань конституційного права, міжнародного публічного права, він був знаний не тільки в Україні, а й за її межами.

Деякі з його найвідоміших праць представлені на виставці в бібліотеці Конституційного Суду України.

Відвідувачі мали змогу ознайомитися з першим виданням Українсько-європейського журналу міжнародного та порівняльного права, підготовленим Бюро економічного менеджменту та правових досліджень ВСЕОМ, в якому надруковано статтю Петра Мартиненка, як експерта з питань конституційного права і порівняльного законодавства, «Узагальнення практики взаємодії Конституції України і міжнародного права».

На особливу увагу заслуговує авторське видання «Сравнительное конституционное право», призначене як для студентів-міжнародників, так і для широкого загалу читачів. У ньому докладно висвітлюються основні положення конституційного права сучасних держав, розкрито основи конституційно-правових теорій, розглянуто провідні конституційно-правові інституції різних країн.

Збірник «Конституція і конституціоналізм: вибіркові проблеми» (2007) під редакцією професора Петра Мартиненка містить наукові праці членів Товариства Конституційного права з нагоди десятої річниці Конституції України, Конституційного Суду України і самого Товариства. Серед них — стаття Петра Мартиненка «Насиченість державного права України міжнародним правовим порядком: конституційний аспект», присвячена гармонізації українського законодавства з правовою системою Європейського Союзу, проблемам співвідношення міжнародного і національного права, внесення змін до Конституції України. Цій та іншим темам присвячено і статтю Петра Мартиненка «Парламентаризм та імунітети. Критичний досвід України», надрукованій у Юридичному журналі МОН України.

Переконані, що всім відвідувачам виставки було цікаво ознайомитися з науковими напрацюваннями Петра Мартиненка — видатного вченого-конституціоналіста, експерта з міжнародного і міжнародного публічного права, патріота України, який прагнув до послідовної реалізації прав і свобод людини і громадя-

нина. Даниною пам'яті блискучому вченому і надзвичайній людині стала збірка, підготовлена Конституційним Судом України, під назвою «Суддя Конституційного Суду України Мартиненко Петро Федорович. In memoriam».

*За матеріалами
прес-служби Конституційного Суду України*

Завідувач
редакційно-видавничого відділу
Секретаріату
Конституційного Суду України
С. Сидоренко
тел.: 0 (44) 238-10-32

Відповідальний
секретар
К. Пігнаста
тел.: 0 (44) 238-11-54
e-mail: court@ccu.gov.ua

Видавець

Видавничий Дім «Ін Юре»
Україна, 04107, Київ-107, вул. Багговутівська, 17-21
Тел./факс: 0 (44) 537-51-07
E-mail: peredplata@inyure.kiev.ua
www.inyure.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції
Серія ДК № 2191 від 20.05.2005 р.

Над випуском працювали:
Пазенко О. С.,
Варваріна О. А.,
Печенюк Ю. О.,
Карташова О. Р.

Підписано до друку 20.08.2014.
Формат 70 x 100 ¹/₁₆. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 12,35. Обл.-вид. арк. 8,4.
Зам. № 112.
Наклад 470.
Ціна договірна.

Віддруковано згідно з наданим оригінал-макетом
ТОВ «Наш Формат»
Україна, 04080, м. Київ, вул. Фрунзе, 86.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 4540 від 07.05.2013 р.

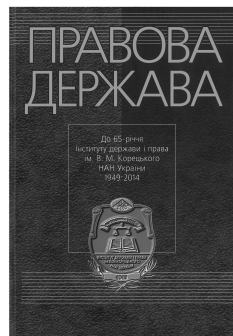
Вийшли друком:

Правова держава. Випуск 25 / До 65-річчя Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. 1949–2014. — К. : Юридична думка, 2014. — 320 с.

У щорічнику «Правова держава» відображено основні проблеми теорії та історії держави і права, конституційного, адміністративного, міжнародного права і порівняльного правознавства, цивільного та трудового права, правових проблем політології та інших галузей права на сучасному етапі державотворення і правотворення.

Цей випуск щорічника присвячений 65-річчю Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.

Замовляйте видання за телефоном:
(044) 278-02-23,
e-mail: yurdumka@ukr.net

Куян І. А. Суверенітет: проблеми теорії і практики: конституційно-правовий аспект : монографія / І. А. Куян. — К. : ВЦ «Академія», 2013. — 560 с.

Монографію присвячено з'ясуванню місця і ролі ідеї суверенітету у функціонуванні держави і суспільства. З позицій конституційного права України визначено сутність і співвідношення державного, народного і національного суверенітету.

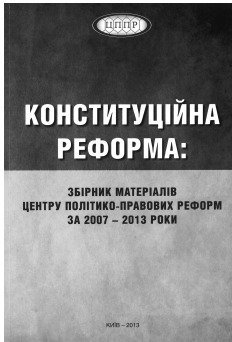
Розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів юридичного профілю, політиків, посадових осіб органів державної влади і місцевого самоврядування.

Замовляйте видання за телефонами:
(044) 483-19-24, 456-84-63,
e-mail: academia-pc@svitonline.com;
academia.book@gmail.com

Вийшли друком:

Конституційна реформа: збірник матеріалів Центру політико-правових реформ за 2007–2013 роки / за заг. ред. І. Б. Коліушка. – К. : Москаленко О. М., 2013. – 166 с.

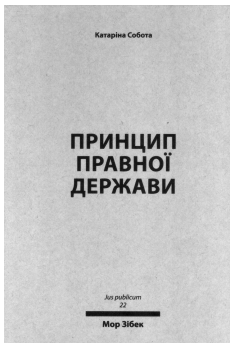

У виданні зібрано матеріали Центру політико-правових реформ у сфері конституційної реформи за 2007–2013 роки, зокрема: аналітичні статті, узагальнення Білої та Зеленої книги конституційної реформи, пропозиції до проекту Концепції конституційної реформи, заяви, проекти рішень, пов'язані з діяльністю в Конституційній Асамблеї, та інші матеріали. Зібрані у цьому виданні матеріали є актуальними та можуть бути використані при проведенні конституційної реформи в інтересах українського суспільства у 2014 році.

Книга може бути цікавою науковцям, парламентаріям, громадським діячам, викладачам, аспірантам, студентам та всім, хто цікавиться питанням конституційної реформи в Україні.

Замовляйте видання за телефонами:
(050) 380-29-16, (097) 390-50-18

Принцип правної держави: конституційно-правні та адміністративно-правні аспекти / Катаріна Собота; [пер. з нім. Г. Рижков, О. Блащук, К. Татарчук]; відп. ред. О. Сироїд. – К. : ВАІТЕ, 2013. – 608 с.

Надрукована як дисертація на здобуття вищого вченого ступеня на підставі рекомендації Факультету правничих наук Університету ім. Фрідріха Шиллера, м. Єна.

Замовляйте видання за телефоном:
(044) 531-14-32